

MONITORUL OFICIAL AL ROMÂNIEI

Anul 191 (XXXV) — Nr. 211

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Marti, 14 martie 2023

SUMAR

	Pagina
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE	
Decizia nr. 70 din 28 februarie 2023 referitoare la obiecțiile de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 3 alin. (1) lit. c), art. 21 alin. (1), art. 22, art. 25, art. 41, art. 48 și art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative	1–22
★	
Opinie separată	22–32

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 70 din 28 februarie 2023

referitoare la obiecțiile de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 3 alin. (1) lit. c), art. 21 alin. (1), art. 22, art. 25, art. 41, art. 48 și art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative

Marian Enache	— președinte
Mihaela Ciochină	— judecător
Cristian Deliorga	— judecător
Dimitrie-Bogdan Licu	— judecător
Laura-Iuliana Scântei	— judecător
Gheorghe Stan	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Elena-Simina Tănăsescu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Cristina Teodora Pop	— magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea obiecțiilor de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, obiecții formulate de un

număr de 57 de deputați, aparținând grupului parlamentar al USR și deputați neafiliați, și, respectiv, de Avocatul Poporului.

2. Obiecțiile de neconstituționalitate au fost înregistrate la Curtea Constituțională sub nr. 9.054 din 22 decembrie 2022 și sub nr. 9.125 din 27 decembrie 2022 și constituie obiectul dosarelor nr. 2.926 A/2022 și nr. 2.948 A/2022.

3. În motivarea obiecțiilor de neconstituționalitate referitoare la prevederile Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative sunt formulate critici de neconstituționalitate intrinsecă, după cum urmează:

4. Cu privire la dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) din legea criticată, se susține că acestea sunt lipsite de claritate, întrucât reglementează o sferă prea largă de persoane fizice și juridice

căroră li se adresează soluția legislativă analizată, aspect care determină incidența textului criticat în cazul oricărui serviciu informatic care se bazează pe un sistem informatic; sunt date drept exemplu, *SaaS în cloud*, conturile de *Facebook*, *Instagram*, *Gmail* sau *Yahoo*, serviciile de acces la legislație online, serviciul de notificări al Parlamentului European, precum și serviciile online similare celor anterior menționate.

5. Se arată că prevederile art. 3 alin. (1) lit. c) din legea ce formează obiectul controlului de constituționalitate nu identifică și nu definesc, în mod clar și previzibil, persoanele fizice și persoanele juridice care furnizează servicii publice sau de interes public, în contextul în care acestea sunt altele decât persoanele fizice și juridice de drept privat care dețin rețelele și sistemele informatice pe care le utilizează în vederea furnizării de servicii de comunicații electronice către autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale. În acest sens, este invocată jurisprudența Curții Constituționale referitoare la calitatea legii, respectiv Decizia nr. 26 din 18 ianuarie 2012, Decizia nr. 473 din 21 noiembrie 2013, Decizia nr. 139 din 13 martie 2019 și Decizia nr. 681 din 21 octombrie 2021, precum și dispozițiile art. 36 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, fiind subliniată existența obligației constituționale a Parlamentului de a adopta legi care să respecte standardele de claritate, precizie și previzibilitate specifice calității legii, astfel cum acestea rezultă din prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție.

6. Se susține că, în condițiile lipsei de claritate, precizie și previzibilitate a textului criticat, autoritatea executivă, respectiv Guvernul, își va exercita atribuția prevăzută la art. 108 alin. (2) din Constituție, de adoptare a hotărârii pentru organizarea executării legii criticate, în mod defectuos; astfel, autorii criticii argumentează că legiuitorul primar lasă o marjă largă de apreciere legiuitorului delegat cu privire la categoriile de persoane fizice și juridice care furnizează servicii publice ori de interes public, fără indicarea unor criterii de identificare clare a acestora, fapt ce poate determina o reglementare infralegală trunchiată, incompletă sau prea generală, dar în niciun caz exhaustivă. Se susține că hotărârile Guvernului se adoptă întotdeauna în baza legii, fiind *secundum legem* și urmărind organizarea executării și executarea în concret a legii, motiv pentru care se apreciază că este obligatoriu ca legea să realizeze, la nivel primar, un cadru normativ clar, precis și previzibil, atât pentru persoanele fizice și juridice destinate ale legii, cât și pentru instanțele judecătorești, întrucât un eventual control de legalitate realizat asupra unui act administrativ, cum este o hotărâre a Guvernului, trebuie să poată fi raportat la repere clare și previzibile; or, transferând Guvernului marja de apreciere a criteriilor în funcție de care sunt determinați destinatarii normei legale criticate, legiuitorul lasă cale liberă arbitrarului și abuzului de putere. Așadar, se susține că soluția legislativă prin care legiuitorul primar transferă în sarcina Guvernului reglementarea, prin hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării, a categoriilor de persoane prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. c) din legea analizată, hotărâre care va fi adoptată în cel mult 60 de zile de la data intrării în vigoare a legii criticate, este în dezacord cu dispozițiile Legii fundamentale, deoarece norma primară nu stabilește în mod clar și concret criteriile în limita căroră Guvernul, ca putere executivă, este abilitat să asigure punerea în executare a legii criticate. Se arată că lipsa de claritate, precizie și previzibilitate a noilor reglementări determină imposibilitatea identificării exacte a destinatarii legii analizate și, în consecință, a obligațiilor ce le revin potrivit aceleiași legi, astfel încât aceștia să își poată adapta conduita la exigențele impuse prin dispozițiile sale. Or, pentru a fi înțeleasă și respectată de către

destinatarii săi, legea analizată trebuie să îndeplinească cerințele de claritate, precizie și previzibilitate prevăzute la art. 1 alin. (5) din Constituție, precum și la art. 6, art. 8 și art. 23 din Legea nr. 24/2000. Se face trimitere la jurisprudența Curții Constituționale, respectiv la deciziile nr. 189 din 2 martie 2006, nr. 903 din 6 iulie 2010, nr. 26 din 18 ianuarie 2012, nr. 348 din 17 iunie 2014, nr. 17 din 21 ianuarie 2015, nr. 63 din 24 februarie 2015 și nr. 302 din 4 mai 2017, fiind invocată, totodată, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, respectiv Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în *Cauza Rotaru împotriva României*, paragraful 52, și Hotărârea din 25 ianuarie 2007, pronunțată în *Cauza Sissanis împotriva României*, paragraful 66.

7. Se arată, de asemenea, că dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) din *Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României*, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative contravin principiului securității juridice reglementat de aceeași normă constituțională prevăzută la art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală. Se face trimitere la jurisprudența Curții Constituționale potrivit căreia statul are obligația constituțională de a asigura atât o stabilitate firească a dreptului, cât și valorificarea, în condiții optime, a drepturilor și a libertăților fundamentale, fiind indicate deciziile nr. 51 din 25 ianuarie 2012, nr. 90 din 7 februarie 2012, nr. 454 din 4 iulie 2018, nr. 836 din 13 decembrie 2018, nr. 240 din 3 iunie 2020, nr. 504 din 30 iunie 2020, nr. 187 din 17 martie 2021, nr. 478 din 8 iulie 2021 și nr. 688 din 21 octombrie 2021. De asemenea, este invocat paragraful 69 din Decizia nr. 17 din 21 ianuarie 2015.

8. Se susține, totodată, că actul normativ criticat impune persoanelor prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. c) o serie de sarcini oneroase, care vor avea asupra acestora un impact economic semnificativ, întrucât vor fi obligate să suporte din bugetele proprii cheltuielile necesare îndeplinirii obligațiilor prevăzute în sarcina lor prin legea care face obiectul sesizărilor. Se face referire, cu titlu exemplificativ, la obligațiile reglementate la art. 21 alin. (1), art. 24, art. 29 și art. 37 din legea analizată, arătându-se că, printre obligațiile anterior referite, se numără și cea de luare a măsurilor proactive și reactive pentru asigurarea rezilienței în spațiul cibernetic (cu titlu de exemplu: constituirea și antrenarea echipelor de răspuns la incidente de securitate cibernetică; asigurarea resurselor umane specializate pentru dezvoltarea de strategii, norme, politici, proceduri, analize de risc, planuri și măsuri de control tehnic privind apărarea și securitatea cibernetică etc.), dar și obligația de a asigura, pentru personalul propriu, formarea profesională, educația și instruirea în domeniul securității și apărării cibernetică, prin cursuri, exerciții, conferințe, seminare, precum și alte tipuri de activități. Se arată că aceste obligații sunt reglementate în sarcina exclusivă a persoanelor prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. c) din *Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României*, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, îndeplinirea lor fiind extrem de oneroasă, pentru realizarea acestora legea analizată neprevăzând acordarea niciunui sprijin financiar de către stat. Se arată că limitarea exercițiului unor drepturi ale persoanelor fizice și juridice vizate de actul normativ criticat, în considerarea unor drepturi colective și a unor interese publice ce vizează siguranța națională, încalcă justul echilibru care trebuie să existe între asigurarea drepturilor și intereselor legitime individuale, pe de o parte, și asigurarea interesului public, al societății, pe de altă parte, legea criticată nereglementând garanții suficiente care să asigure o protecție eficientă a drepturilor și a intereselor individuale față de riscul apariției arbitrarului și al abuzului de putere.

9. Sunt invocate dispozițiile Directivei (UE) 2016/1.148 a Parlamentului European și a Consiliului din 6 iulie 2016 privind măsuri pentru un nivel comun ridicat de securitate a rețelilor și

a sistemelor informatice în Uniune (Directiva NIS 1) și ale Directivei (UE) 2022/2.555 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 decembrie 2022 privind măsuri pentru un nivel comun ridicat de securitate cibernetică în Uniune, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 910/2014 și a Directivei (UE) 2018/1.972 și de abrogare a Directivei (UE) 2016/1.148 (Directiva NIS 2), despre care se afirmă că exceptează întreprinderile mici și mijlocii de la obligațiile din domeniul securității informatice.

10. Autorii criticilor apreciază concludiv că măsurile adoptate prin textul de lege criticat nu au un caracter clar, precis și previzibil, că ingerința statului în exercitarea activității persoanelor fizice și juridice prevăzute în legea criticată nu are un caracter strict necesar într-o societate democratică, că această ingerință nu este pe deplin justificată și că legea analizată nu respectă principiul proporționalității, întrucât nu prevede garanții adecvate în raport cu obligațiile instituite, pentru toate aceste motive textul criticat încalcând prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție.

11. Referitor la dispozițiile **art. 21 alin. (1) și ale art. 22 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative**, se susține că, prin normele anterior menționate, legiuitorul primar completează sfera destinatarilor vizați de Legea nr. 362/2018 privind asigurarea unui nivel comun ridicat de securitate a rețelelor și sistemelor informatice, precum și sarcinile impuse acestora, creând astfel, un paralelism legislativ, care cuprinde și reglementări contrare, aspect care generează incoerență legislativă. Se arată că Legea nr. 362/2018 stabilește cadrul juridic și instituțional, măsurile și mecanismele necesare în vederea asigurării unui nivel comun ridicat de securitate a rețelelor și sistemelor informatice și a stimulării cooperării în domeniu, fiind o transpunere a Directivei (UE) 2016/1.148 (Directiva NIS 1). În acest context, se apreciază că textele criticate extind obligațiile de raportare a incidentelor cibernetice de la câteva sectoare critice și aproximativ 700 de firme și autorități mici și mari, la, probabil, câteva sute de mii de persoane juridice, aspect care este considerat excesiv de către legislația Uniunii Europene. Se susține că, pentru acest motiv, dispozițiile legale criticate încalcă punctul 53 din Preambulul Directivei (UE) 2016/1.148 (Directiva NIS 1), potrivit căruia „pentru a evita impunerea unei sarcini financiare și administrative disproporționate asupra operatorilor de servicii esențiale și a furnizorilor de servicii digitale, cerințele ar trebui să fie proporționale cu riscurile la care este expusă rețeaua și sistemul informatic în cauză, ținând seama de cea mai avansată tehnologie corespunzătoare unor astfel de măsuri. În cazul furnizorilor de servicii digitale, aceste cerințe nu ar trebui să se aplice microîntreprinderilor și întreprinderilor mici”. Se arată, totodată, că Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2) limitează aplicarea normelor privind asigurarea securității cibernetice la anumite domenii și la întreprinderile medii și mari, fiind excluse întreprinderile mici și mijlocii; prin urmare, ar trebui ca obligația de raportare a incidentelor de securitate cibernetică, reglementată la art. 21 din legea criticată, să fie prevăzută doar pentru autoritățile/instituțiile din sectorul public, lăsând pentru entitățile din mediul privat doar facultatea (nu obligația) de a face sesizări către Platforma națională pentru raportarea incidentelor de securitate cibernetică (PNRISC). Astfel, se arată că „aparent, sesizarea PNRISC de către victima unui incident de securitate cibernetică pare a fi benefică, deoarece respectiva platformă este special destinată rezolvării unor astfel de incidente. Dar, din cauza definerii neclare în proiectul de lege a noțiunii de *incident de securitate cibernetică*, se poate ajunge la situația în care pentru o simplă virusare sau pentru o aparentă virusare (o nefuncționare normală) a unui laptop, orice persoană care are o activitate ce poate fi considerată (de către cine?) ca fiind de

interes public să fie obligată să sesizeze PNRISC și, implicit, să pună la dispoziția specialiștilor PNRISC laptopul, cu toate datele și informațiile cu caracter personal conținute de acel laptop. Aceasta este o intruziune importantă în viața privată a persoanei, intruziune asupra căreia deținătorul laptopului nu are, deși ar trebui să aibă, un drept de liberă apreciere, adică nu poate opta dacă sesizează sau nu PNRISC, ci există o obligație legală strictă, sancționată sever cu amendă contravențională, de a se adresa PNRISC și, implicit, de a pune la dispoziția unor terți, o multitudine de date și informații privind viața privată, conținute, de exemplu, într-un laptop, care va fi accesat de terții care vor rezolva incidentul de securitate cibernetică”.

12. Pentru aceste motive, se susține că prin legea analizată legiuitorul primar impune persoanelor fizice și juridice obligații disproporționate în raport cu scopul legii și contrare atât punctului 53 din Preambulul Directivei (UE) 2016/1.148 (Directiva NIS 1), cât și dispozițiilor Legii nr. 362/2018, motive pentru care actul normativ criticat este în contradicție cu dreptul Uniunii Europene în materia comunicațiilor electronice și contravine dispozițiilor art. 11 alin. (1) și art. 148 alin. (2) și (4) din Constituție.

13. Cu privire la prevederile **art. 25 din legea ce formează obiectul sesizării**, se susține că acestea reiau o normă din cuprinsul legii declarate neconstituționale în anul 2015 și că ele creează o obligație de delatare în sarcina unei categorii de profesioniști care, în mod normal, ar avea obligații de confidențialitate față de proprii clienți. Se arată că aceste persoane sunt obligate ca, la orice solicitare a unei instituții dintre cele prevăzute la art. 10 din legea analizată, să își reclame/denunțe clienții, fără a exista un mandat judecătoresc și fără o autorizare expresă; mai exact, acestea sunt obligate să furnizeze informații despre starea securității unui client sau a unei întregi infrastructuri (care poate include informații personale și secrete ale mai multor clienți, indiferent dacă aceștia sunt sau nu direct afectați de o posibilă vulnerabilitate). Se arată că obligația astfel reglementată a fost prevăzută în legea cu același obiect, declarată neconstituțională prin Decizia nr. 17 din 21 ianuarie 2015.

14. Referitor la dispozițiile **art. 41 din legea supusă controlului de constituționalitate**, se susține că procesul de management al riscurilor de securitate cibernetică specifice lanțului de aprovizionare presupune aspecte complexe de securitate cibernetică ce trebuie să fie implementate doar de autoritățile publice și de firmele mari, conform *acquis*-ului comunitar existent, făcându-se trimitere, în acest sens, la dispozițiile Directivei (UE) 2016/1.148 (Directiva NIS 1) și ale Directivei (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2). Se arată, totodată, că extinderea sferei persoanelor cărora le sunt aplicabile dispozițiile directivei anterior menționate generează o lipsă de previzibilitate a efectelor pe care legea le-ar putea produce.

15. Cu privire la prevederile **art. 48 din legea analizată**, se susține că acestea reglementează două contravenții diferite, respectiv *omisiunea de „notificare”* a incidentului de securitate cibernetică și *omisiunea de „comunicare completă”* a incidentului de securitate cibernetică. Cu toate acestea, se arată că doar noțiunea de „notificare” este definită la art. 22 din legea criticată, prin trimitere la Legea nr. 362/2018, iar noțiunea de „comunicare completă” nu este definită legal, motiv pentru care destinatarul legii nu poate să prevadă dacă atunci când a raportat un incident, respectiva raportare a constituit o „notificare” sau o „comunicare completă”.

16. Referitor la dispozițiile **art. 50 și art. 51 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative**, se susține că, prin acestea — respectiv prin textul propus pentru lit. p) a art. 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României — legiuitorul extinde domeniile

de securitate națională dincolo de scopul legii reglementate. Se arată, de asemenea, că legea criticată nu definește noțiunile de „campanii de propagandă sau dezinformare”, de „reziliența statului” și de „riscurile și amenințările de tip hibrid”, sfera acestora de aplicare fiind lăsată la aprecierea Guvernului, care le poate defini prin acte infralegale sau, după caz, la aprecierea Serviciului Român de Informații care va decide, în fiecare caz în parte, care sunt faptele care aparțin sferei sintagmelor anterior menționate. Se susține că această manieră de reglementare este contrară paragrafului 83 din Decizia nr. 91 din 28 februarie 2018, prin care Curtea Constituțională a reținut că din modul de reglementare a sintagmei „aduc atingere gravă drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor români” rezultă că „se poate circumscrie unei amenințări la adresa securității naționale orice faptă/acțiune cu sau fără conotație penală care afectează un drept sau o libertate fundamentală. Cu alte cuvinte, sfera de aplicare a dispoziției criticate este atât de largă, încât față de orice persoană se poate reține exercitarea unei acțiuni care constituie amenințare la adresa securității naționale”, precum și paragrafului 80 din Decizia nr. 802 din 6 decembrie 2018, potrivit căruia caracterul deschis al sintagmei „altor interese ale țării” determină posibilitatea introducerii sau excluderii de elemente în/din această categorie, acțiuni care se răsfrâng și asupra limitelor de aplicare a dispoziției de lege criticate. În acest mod, limitele de aplicare a dispoziției de lege criticate nu mai pot fi cunoscute de destinatarii normei, care, astfel, nu își pot corecta conduita și nu pot fi capabili să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat. Este invocată, totodată, Decizia nr. 379 din 28 mai 2019. Se mai susține că introducerea tuturor rețelelor și a sistemelor informatice în sistemul de protecție a securității naționale este excesivă și încalcă libertatea de exprimare și dreptul la viață intimă, familială și privată. Se arată, de asemenea, că anumiți termeni din cuprinsul legii criticate, precum cel de „infrastructuri informatice și de comunicații de interes național”, sunt folosiți fără a rezulta cu claritate, din ansamblul reglementării, dacă se referă la terminologia definită în cuprinsul altor legi (spre exemplu, în Legea nr. 163/2021 privind adoptarea unor măsuri referitoare la infrastructuri informatice și de comunicații de interes național și condițiile implementării rețelelor 5G), în timp ce alți termeni, din cuprinsul aceluiași act normativ, beneficiază de o definiție legală (cum este, spre exemplu, noțiunea „reziliența cibernetică”), dar sunt folosiți în cu totul alt context (spre exemplu, termenul „reziliență” este utilizat în sintagma „reziliența statului”).

17. În ceea ce privește norma propusă pentru lit. p) a art. 3 din Legea nr. 51/1991, se arată că aceasta permite calificarea ca infracțiune a faptelor de exprimare a unor opinii neobediente prin raportare la acțiunile statale (de exemplu, opinii referitoare la campania de vaccinare), a faptelor de adresare a unor întrebări incomode sau a celor de formulare a unor opinii contrare politicii oficiale a statului; drept urmare, calificarea ca amenințări la adresa securității naționale a unor poziții publice contrare politicii oficiale a statului va face ca autorii acestora să devină subiecți activi ai infracțiunii prevăzute la art. 404 din Codul penal cu denumirea marginală „Comunicarea de informații false”, normă de incriminare potrivit căreia: „Comunicarea sau răspândirea, prin orice mijloace, de știri, date sau informații false ori de documente falsificate, cunoscând caracterul fals al acestora, dacă prin aceasta se pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani”.

18. În conformitate cu dispozițiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, sesizarea a fost comunicată **președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Guvernului, pentru a comunica punctele lor de vedere.**

19. **Președintele Camerei Deputaților** a trimis punctele sale de vedere, prin care apreciază că sesizările de

neconstituționalitate sunt **neîntemeiate**, pentru următoarele considerente:

20. Cu privire la criticile de neconstituționalitate referitoare la lipsa de claritate a dispozițiilor art. 3 alin. (1) lit. c) și ale art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, în ceea ce privește prevederile art. 3 alin. (1) lit. c) din legea criticată, se arată că sintagma „rețelele și sistemele informatice ale persoanelor juridice care furnizează servicii publice ori de interes public”, utilizată în cuprinsul art. 3 alin. (1) lit. c) din legea analizată are, conform art. 2 lit. u) din aceeași lege, înțelesul definit la art. 3 lit. l) din Legea nr. 362/2018 privind asigurarea unui nivel comun ridicat de securitate a rețelelor și sistemelor informatice, cu modificările și completările ulterioare, beneficiind, astfel, de o definiție legală. Referitor la dispozițiile art. 50 din legea care face obiectul controlului de constituționalitate, se susține că, potrivit Hotărârii Parlamentului României nr. 22/2020 privind aprobarea Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2020—2024, obiectivele naționale de securitate vizează și asigurarea securității și protecției infrastructurilor de comunicații și tehnologia informațiilor cu valențe critice pentru securitatea națională, precum și cunoașterea, prevenirea și contracararea amenințărilor cibernetică derulate asupra acestora de către actori cu motivație strategică, de ideologie extremist-teroristă sau financiară, precum și că, în aceeași strategie, la pct. 163, este indicat ca sursă de vulnerabilitate nivelul redus de securitate cibernetică a infrastructurilor de comunicații și tehnologia informației din domeniul strategice (inclusiv ca efect al vulnerabilităților tehnologice și procedurale ale infrastructurilor deținute de operatorii de comunicații), care facilitează derularea de atacuri cibernetică de către actori statali sau nonstatali. Se face trimitere, în acest sens, la considerentele Deciziei nr. 455 din 4 iulie 2018. Sunt invocate, totodată, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și jurisprudența Curții de Justiție a Comunităților Europene referitoare la standardele de calitate a legii, făcându-se trimitere la hotărârile din 6 noiembrie 1980, 20 mai 1999, 4 mai 2000 și 24 august 2007, pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauzele *Sunday Times împotriva Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*, *Rekvényi împotriva Ungariei*, *Rotaru împotriva României și Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României*, precum și la hotărârile din 22 octombrie 1987 și 14 iulie 1994, pronunțate de Curtea de Justiție a Comunităților Europene în cauzele *Foto-Frost împotriva Hauptzollamt Lübeck-Ost* și *Paola Faccini Dori împotriva Recreb — S.R.L.* Se face trimitere, totodată, la deciziile Curții Constituționale nr. 717 din 29 octombrie 2015 și nr. 534 din 2 iulie 2020.

21. Pe de altă parte, se susține că, în condițiile în care prevederile art. 61 alin. (1) din Constituție stabilesc că Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării, competența de legiferare a acestuia cu privire la un anumit domeniu nu poate fi limitată dacă legea astfel adoptată respectă exigențele Legii fundamentale (se face trimitere la Decizia Curții Constituționale nr. 157 din 13 mai 2020). Prin urmare, opțiunea legiuitorului de a legifera în acest sens este un act de voință al Parlamentului, iar, în virtutea textului constituțional menționat, Parlamentul are competența de a institui, modifica și abroga norme juridice de aplicare generală.

22. Pentru aceste motive, se susține că prevederile legale criticate întrunesc exigențele de precizie, previzibilitate și claritate, cerințe la care Curtea Constituțională face referire în Decizia nr. 17 din 21 ianuarie 2015.

23. Referitor la criticile de neconstituționalitate formulate cu privire la dispozițiile art. 21 și art. 22 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, se susține că, în procedura

revizuirii Directivei (UE) 2016/1.148 (Directiva NIS 1) s-a arătat că punerea acesteia în aplicare diferă foarte mult de la un stat membru la altul, inclusiv în ceea ce privește domeniul său de aplicare, a cărui delimitare a fost lăsată în mare măsură la latitudinea statelor membre și că directiva anterior menționată acordă statelor membre o marjă de apreciere foarte largă în ceea ce privește punerea în aplicare a obligațiilor de raportare privind securitatea și incidentele cibernetice, motiv pentru care aceste obligații au fost transpuse în moduri foarte diferite la nivelul fiecărui stat membru. Se susține, totodată, că, din considerentul 58 din Preambulul Directivei (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2), rezultă că procedurile reglementate prin actul european anterior menționat pot genera sarcini financiare și/sau administrative în vederea luării măsurilor adecvate pentru gestionarea riscurilor la care sunt expuse serviciile oferite pe piețele statelor membre, inclusiv în ceea ce privește clienții și beneficiarii terți și notificarea incidentelor de securitate cibernetică.

24. Se arată, totodată, că obligațiile în materie de securitate cibernetică prevăzute în Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2) trebuie considerate a fi complementare cerințelor impuse prestatorilor de servicii de încredere în temeiul Regulamentului (UE) nr. 910/2014 și că acestora din urmă trebuie să li se impună să ia toate măsurile adecvate și proporționale pentru a gestiona riscurile la care sunt expuse serviciile lor, inclusiv în ceea ce privește clienții și beneficiarii terți și să raporteze incidentele. Se susține că astfel de obligații în materie de securitate cibernetică și de raportare ar trebui să vizeze, de asemenea, protecția fizică a serviciilor prestate.

25. Cu privire la criticile de neconstituționalitate referitoare la prevederile art. 25 din legea criticată, se arată că — contrar susținerilor autorilor sesizării, conform cărora se creează o obligație de delațiune de la o categorie de profesioniști care, în mod normal, ar avea obligații de confidențialitate stricte pentru proprii clienți — potrivit alin. (2) al art. 25 din legea analizată, datele și informațiile prevăzute la alin. (1) al aceluiași articol nu vizează, prin scopul solicitării, date cu caracter personal și date de conținut. Sunt invocate, în acest sens, dispozițiile art. 45 și ale art. 47 alin. (2) din legea criticată.

26. Pentru aceleași motive, se susține că nu sunt întemeiate nici criticile de neconstituționalitate formulate cu privire la prevederile art. 41, art. 50 și art. 51 din legea analizată.

27. Referitor la dispozițiile art. 48 din legea criticată, se susține că acestea sunt suficient de precis și de clar redactate pentru ca destinatarul normei să observe cu ușurință în ce condiții se notifică un incident de securitate cibernetică.

28. **Președintele Senatului și Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere.

29. La dosarele cauzelor, **Directoratul Național de Securitate Cibernetică** a trimis un memoriu *amicus curiae*, prin care solicită respingerea obiecțiilor de neconstituționalitate.

30. Obiecțiile de neconstituționalitate au figurat pe ordinea de zi din data de 15 februarie 2023, dată la care Curtea a conexas dosarele nr. 2.926 A/2022 și nr. 2.948 A/2022 și, având în vedere complexitatea cauzei, în temeiul art. 14 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a dispus amânarea dezbaterilor asupra cauzei pentru data de 28 februarie 2023.

CURTEA,

examinând obiecțiile de neconstituționalitate, raportul judecătorului-raportor, punctele de vedere ale președintelui Camerei Deputaților, dispozițiile legale criticate, reține următoarele:

31. **Obiectul controlului de constituționalitate**, astfel cum a fost formulat, îl constituie dispozițiile *Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative*. Analizând criticile de neconstituționalitate formulate de autorii obiecțiilor,

Curtea reține însă că aceștia critică, în realitate, dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c), art. 21 alin. (1), art. 22, art. 25, art. 41, art. 48 și art. 50 din *Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative*, care au următorul cuprins:

— Art. 3 alin. (1) lit. c): „În domeniul securității cibernetice, prezenta lege se aplică următoarelor: [...] c) rețelele și sistemele informatice deținute, organizate, administrate sau utilizate de autorități și instituții ale administrației publice centrale și locale, altele decât cele prevăzute la lit. a), precum și de **persoane fizice și juridice care furnizează servicii publice ori de interes public, altele decât cele de la lit. b).**”

— Art. 21 alin. (1): „Persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) și c), au obligația de a notifica incidentele de securitate cibernetică prin intermediul PNRISC, de îndată, dar nu mai târziu de 48 de ore de la constatarea incidentului.”

— Art. 22: „Incidentele de securitate cibernetică sunt notificate în PNRISC în condițiile Capitolului IV, Secțiunea a 2-a din Legea nr. 362/2018, cu modificările și completările ulterioare.”

— Art. 25: „(1) Furnizorii de servicii tehnice de securitate cibernetică au obligația de a pune la dispoziția autorităților prevăzute la art. 10, la cererea motivată a acestora, în termen de maximum 48 de ore de la data primirii solicitării, date și informații privind incidente, respectiv, în maximum 5 zile de la data primirii solicitării, amenințări, riscuri sau vulnerabilități a căror manifestare poate afecta o rețea sau un sistem informatic dintre cele prevăzute la art. 3 alin. (1), precum și interconectarea acestora cu terții și cu utilizatorii finali.

(2) Datele și informațiile prevăzute la alin. (1) nu vizează, prin scopul solicitării, date cu caracter personal și date de conținut.

(3) Datele și informațiile prevăzute la alin. (1) se transmit în scris, prin mijloace electronice sau prin orice altă modalitate stabilă de comun acord, în formatul și structura conforme raportării de incidente cibernetică în PNRISC, prevăzute la art. 22.”

— Art. 41: „(1) Persoanele prevăzute la art. 3 implementează procesele de management al riscurilor de securitate cibernetică specifice lanțului de aprovizionare, în conformitate cu prevederile art. 52 alin. (1).

(2) Riscurile lanțului de aprovizionare includ cel puțin următoarele:

- a) livrarea de soluții informatice false sau contrafăcute;
- b) producție neautorizată;
- c) manipulare frauduloasă a produselor și serviciilor software și hardware, respectiv a sistemelor și rețelelor informatice;
- d) inserarea de componente software și hardware false sau contrafăcute;
- e) servicii software și hardware periculoase pentru funcționare;
- f) spionaj cibernetic;
- g) compromiteri neintenționate ale sistemelor și rețelelor informatice;
- h) practici deficitare de fabricație și dezvoltare de produse software și hardware.”

— Art. 48: „(1) Următoarele fapte constituie contravenții dacă nu au fost săvârșite în astfel de condiții încât să fie considerate infracțiuni potrivit legii:

a) nerespectarea de către persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) și c) a obligației de notificare a incidentelor de securitate cibernetică, prin intermediul PNRISC, în termenul prevăzut la art. 21 alin. (1);

b) nerespectarea de către persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) și c) a obligației de comunicare completă a incidentelor de securitate cibernetică, prin intermediul PNRISC, în termenul și condițiile prevăzute la art. 21 alin. (2) și art. 22;

c) nerespectarea de către furnizorii de servicii de securitate cibernetică a obligației de a pune la dispoziția autorităților prevăzute la art. 10 date și informații privind incidente,

amenințări, riscuri sau vulnerabilități a căror manifestare poate afecta o rețea sau sistem informatic al deținătorului sau al unor terți, în condițiile și la termenul prevăzut la art. 25 alin. (1).

(2) Prin derogare de la dispozițiile art. 8 alin. (2) lit. a) din Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare, contravențiile prevăzute la alin. (1) se sancționează astfel:

a) cu amendă de la 5.000 lei la 50.000 lei, iar în cazul săvârșirii unei noi contravenții în termen de 6 luni, de la data săvârșirii primei contravenții, limita maximă a amenzii este de 200.000 lei;

b) pentru operatorii economici cu o cifră de afaceri netă de peste 1.000.000 lei, cu amendă în cuantum de până la 1% din cifra de afaceri netă, iar, în cazul săvârșirii unei noi contravenții, în termen de 6 luni, de la data săvârșirii primei contravenții, limita maximă a amenzii este de 3% din cifra de afaceri netă.

(3) Cifra de afaceri netă prevăzută la alin. (2) lit. b) este cea înregistrată de operatorul economic în ultimul exercițiu financiar.

(4) În vederea individualizării sancțiunii prevăzute la alin. (2), agentul de constatare și aplicare a contravenției ia în considerare gradul de pericol social concret al faptei și perioada de timp în care obligația legală a fost încălcată.

(5) Pentru persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale, cifrei de afaceri prevăzute la alin. (2) lit. b) îi corespunde totalitatea veniturilor realizate de respectivii operatori economici în exercițiul financiar anterior sancționării.

(6) Pentru persoanele juridice nou-înființate și pentru persoanele juridice care nu au înregistrat cifra de afaceri în exercițiul financiar anterior sancționării, amenda prevăzută la alin. (2) se stabilește în cuantum de minimum unu și maximum 25 de salarii minime brute pe economie.

(7) În măsura în care prezenta lege nu prevede altfel, contravențiilor prevăzute la alin. (1) li se aplică dispozițiile Ordonanței Guvernului nr. 2/2001, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare.”

— Art. 50: „La articolul 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 190 din 18 martie 2014, cu modificările și completările ulterioare, după litera m) se introduc trei noi litere, literele n)—p), cu următorul cuprins:

n) amenințări cibernetice sau atacuri cibernetice asupra infrastructurilor informatice și de comunicații de interes național;

o) acțiuni, inacțiuni sau stări de fapt cu consecințe la nivel național, regional sau global care afectează reziliența statului în raport cu riscurile și amenințările de tip hibrid;

p) acțiuni derulate de către o entitate statală sau nonstatală, prin realizarea, în spațiul cibernetic, a unor campanii de propagandă sau dezinformare, de natură a afecta ordinea constituțională.”

32. Dispozițiile constituționale pretins a fi încălcate sunt cele ale art. 1 alin. (5) referitoare la calitatea legii, ale art. 11 cu privire la dreptul internațional și dreptul intern, ale art. 26 referitoare la viața intimă, familială și privată, ale art. 30 cu privire la libertatea de exprimare, ale art. 147 alin. (4) referitoare la deciziile Curții Constituționale și ale art. 148 alin. (2) și (4) referitoare la integrarea în Uniunea Europeană.

(1.) Admisibilitatea obiecțiilor de neconstituționalitate

33. În prealabil examinării obiecțiilor de neconstituționalitate, Curtea are obligația verificării condițiilor de admisibilitate a acestora, prin prisma titularului dreptului de sesizare, a termenului în care acesta este îndrituit să sesizeze instanța constituțională, precum și a obiectului controlului de constituționalitate. Dacă primele două condiții se referă la regularitatea sesizării instanței constituționale, din perspectiva

legalei sale sesizări, cea de-a treia vizează stabilirea sferei sale de competență, astfel încât urmează să fie cercetate în ordinea antereferită, iar constatarea neîndeplinirii uneia dintre ele are efecte dirimante, făcând inutilă analiza celorlalte condiții (Decizia Curții Constituționale nr. 66 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 213 din 9 martie 2018, paragraful 38).

34. Obiecțiile de neconstituționalitate îndeplinesc condițiile prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituție atât sub aspectul titularilor dreptului de sesizare, întrucât au fost formulate de un număr de 57 de deputați, dintre care deputați aparținând Grupului parlamentar al USR din Camera Deputaților și deputați neafiliați, și respectiv de Avocatul Poporului, cât și sub aspectul obiectului, fiind vorba de o lege adoptată, dar nepromulgată încă. Curtea observă că sesizările sunt semnate atât de deputați, cât și de Avocatul Poporului, deputații semnând într-un număr suficient pentru a îndeplini condițiile prevăzute de Constituție pentru sesizarea Curții Constituționale.

35. Cu privire la termenul în care poate fi sesizată instanța de contencios constituțional, potrivit art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, acesta este de 5 zile de la data depunerii legii adoptate la secretarii generali ai celor două Camere ale Parlamentului, respectiv de 2 zile, începând de la același moment, dacă legea a fost adoptată în procedură de urgență. Totodată, în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Legea fundamentală, Curtea Constituțională se pronunță asupra constituționalității legilor înainte de promulgarea acestora, care, potrivit art. 77 alin. (1) teza a doua din Constituție, se face în termen de cel mult 20 de zile de la primirea legii adoptate de Parlament, iar, potrivit art. 77 alin. (3) din Constituție, în termen de cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare.

36. În cauză, propunerea legislativă a fost adoptată de Camera Deputaților la data de 19 decembrie 2022, iar de Senat, în calitate de Cameră decizională, la data de 21 decembrie 2022. Legea a fost depusă la secretarii generali ai celor două Camere în vederea exercitării dreptului de sesizare asupra constituționalității la data de 21 decembrie 2022, a fost trimisă Președintelui României la data de 23 decembrie 2022 pentru promulgare, iar, la data de 22 decembrie 2022 și, respectiv, 27 decembrie 2022, au fost formulate prezentele obiecții de neconstituționalitate. Prin urmare, având în vedere cele mai sus menționate, Curtea constată că acestea sunt admisibile (a se vedea, în acest sens, și Decizia Curții Constituționale nr. 67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 13 martie 2018, paragraful 70, prima ipoteză).

37. În consecință, Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. a) din Constituție, precum și ale art. 1, 10, 15 și 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluționeze obiecțiile de neconstituționalitate.

(2.) Analiza obiecțiilor de neconstituționalitate

38. Examinând obiecțiile de neconstituționalitate, Curtea reține că principalele critici de constituționalitate formulate de autorii sesizărilor privesc lipsa de claritate, precizie și previzibilitate a soluțiilor legislative reglementate de art. 3 alin. (1) lit. c) cu referire la teza finală, art. 21 alin. (1), art. 22, 25, 41, 48 și 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, fiind invocată încălcarea prevederilor art. 1 alin. (5) din Constituție în componenta referitoare la calitatea legii.

39. Analiza criticilor întemeiate pe dispozițiile art. 1 alin. (5) din Constituție are ca punct de plecare însuși scopul legii, precum și obiectivele de reglementare avute în vedere de

legiuitor prin adoptarea Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative. Astfel, art. 1 din legea criticată enunță la alin. (1) că scopul reglementării este acela de a stabili „*cadru juridic și instituțional privind organizarea și desfășurarea activităților din domeniile securitate și apărare cibernetică, mecanismele de cooperare și responsabilitățile instituțiilor cu atribuții în domeniile menționate*”. Securitatea și apărarea cibernetică urmează să se realizeze, în viziunea legiuitorului primar, prin adoptarea și implementarea de politici și măsuri în scopul cunoașterii, prevenirii și contracarării vulnerabilităților, riscurilor și amenințărilor în spațiul cibernetic. În continuare, la art. 2 sunt definiți mai mulți termeni și expresii folosite în cuprinsul legii criticate, relevante sub aspectul conținutului pentru criticile și argumentele autorilor sesizărilor (cu titlu de exemplu, Curtea reține definițiile de la lit. l) — furnizor de servicii tehnice de securitate cibernetică, lit. n) — incident de securitate cibernetică, lit. u) — rețele și sisteme informatice, lit. v) — rețele și sisteme informatice specifice apărării naționale, lit. x) — risc de securitate cibernetică, lit. z) — spațiu cibernetic, lit. aa) — vulnerabilitate de securitate cibernetică, precum și conceptele de securitate cibernetică și de apărare cibernetică care sunt domeniile principale și speciale de reglementare a legii). Astfel, securitatea cibernetică este definită la lit. y) ca „*starea de normalitate rezultată în urma aplicării unui ansamblu de măsuri proactive și reactive prin care se asigură confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea, autenticitatea și non-repudierea informațiilor în format electronic a resurselor și serviciilor publice sau private din spațiul cibernetic,*” în timp ce apărarea cibernetică reprezintă „*totalitatea activităților, mijloacelor și măsurilor utilizate pentru a contracara amenințările cibernetică și a atenua efectele acestora asupra sistemelor de comunicații și tehnologia informației, sistemelor de armament, rețelelor și sistemelor informatice, care susțin capacitățile militare de apărare (lit. a)*”.

40. Așadar, domeniile principale și speciale de reglementare a legii supuse analizei — securitatea cibernetică și apărarea cibernetică — prefigurează ele însele criteriile în raport cu care vor fi analizate și identificate soluțiile legislative ce fac obiectul controlului de constituționalitate, sub aspectul conținutului lor, al sferei subiecților de drept cărora li se aplică și al întinderii obligațiilor stabilite în sarcina acestora pentru ca legea în ansamblu să își realizeze scopul.

41. Conceptual, noțiunile de securitate cibernetică și apărare cibernetică trebuie analizate ele însele prin raportare la noțiunile deja consacrate în legislație și în jurisprudența Curții, respectiv cele care privesc securitatea națională și apărarea națională. Practic, atât securitatea cibernetică, cât și apărarea cibernetică sunt părți componente ale securității și apărării naționale și au ca finalitate însăși protejarea securității naționale și apărarea națională în spațiul cibernetic, definit în legea analizată ca „*mediul virtual generat de rețelele și sistemele informatice, incluzând conținutul informațional procesat, stocat sau transmis, precum și acțiunile derulate de utilizatori în acesta*”.

42. Așadar, legea supusă controlului de constituționalitate are ca efect, printre altele, și extinderea noțiunii de securitate națională și apărare națională prin includerea spațiului cibernetic în sfera noțiunii anterior menționate. De altfel, chiar Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), încă din anul 2016, a recunoscut spațiul cibernetic ca un domeniu de operațiuni distinct de domeniile de operațiuni clasice (NATO, Varșovia, 2016). Prin *Cyber Defence Pledge*, adoptată la 8 iulie 2016, statele membre NATO și-au asumat să dezvolte cea mai completă gamă de capacități pentru a apăra infrastructurile și rețelele naționale, inclusiv acele sisteme naționale de care depinde NATO, să integreze apărarea cibernetică în operațiuni, să aloce resurse pentru identificarea și înțelegerea amenințărilor cibernetică, inclusiv prin schimbul de informații, evaluări, cooperare și schimbul de bune practici.

43. În finalul acestui cadru general de analiză a criticilor de neconstituționalitate, Curtea observă că domeniile principale și speciale de reglementare a legii criticate (securitatea și apărarea cibernetică) sunt de fapt concepte plurivalente, iar normele care succedă pentru a reglementa conținutul obligațiilor specifice și sfera subiecților de drept cărora li se adresează se bucură ele însele de un grad mai mare de flexibilitate, astfel încât să poată fi eficiente prin raportare la ansamblul, dinamica și complexitatea riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților la adresa securității și apărării naționale. În jurisprudența sa (Decizia nr. 455 din 4 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 622 din 18 iulie 2018), Curtea Constituțională a observat totodată că, în ceea ce privește Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, securitatea națională este menționată în art. 8 paragraful 2, art. 10 și art. 11 ca un prim scop legitim care poate sta la baza restrângerii drepturilor și libertăților prevăzute de aceste prevederi. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu definește termenul de „securitate națională”, Curtea Europeană a Drepturilor Omului statuând că acesta nu poate fi definit în mod exhaustiv, bucurându-se de un nivel de elasticitate și flexibilitate care se reflectă în marja de apreciere a statului în această materie. Astfel, Curtea a reținut că principiile accesibilității și previzibilității nu necesită în mod necesar o definiție exhaustivă a noțiunii de „interese ale securității naționale”. Multe legi, care prin obiectul lor de reglementare trebuie să prezinte un anumit grad de flexibilitate, intră, în mod inevitabil, în categoria celor care folosesc termeni care sunt într-o măsură mai mare sau mai mică vagi și a căror interpretare și aplicare sunt chestiuni de practică (a se vedea Decizia de inadmisibilitate din 2 aprilie 1993, pronunțată în Cauza *Esbester împotriva Regatului Unit*). În virtutea acestor considerații generale, Curtea apreciază că aceasta este perspectiva din care trebuie analizate punctual obiectiile de neconstituționalitate formulate de Avocatul Poporului, precum și de un număr de 57 de deputați cu privire la Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative. Ca atare, Curtea va avea în vedere jurisprudența sa în materie, prin care a consacrat faptul că noțiunea de securitate națională este un concept plurivalent, care vizează securitatea militară, socială, economică, informatică, financiară, iar noile domenii introduse prin legea criticată, respectiv securitatea și apărarea cibernetică, sunt de fapt componente ale securității și apărării naționale și au ca finalitate însăși protejarea securității naționale și apărarea națională în spațiul cibernetic.

44. Analizând criticile formulate cu privire la dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, într-o interpretare sistematică a legii, Curtea observă că securitatea cibernetică este dependentă de implementarea unui nivel minim obligatoriu de măsuri, în mod uniform, la nivelul tuturor infrastructurilor informatice, indiferent de mărimea acestora. Astfel, art. 3 din legea criticată reglementează expres tipurile de rețele și sisteme informatice cărora li se adresează normele juridice ce succedă, în considerarea rolului și importanței acestor rețele și sisteme pentru buna funcționare a statului, a administrației, a serviciilor publice și a vieții economice și sociale. În funcție de această clasificare, legea analizată obligă autoritățile prevăzute la art. 10 la diverse acțiuni, măsuri și activități de natură să protejeze securitatea cibernetică a rețelelor și sistemelor informatice prevăzute la art. 3. Prin soluțiile legislative pe care le conține, legea criticată este proiectată în jurul obiectivelor de protejare a infrastructurilor cibernetică și de cooperare loială între autoritățile publice pentru realizarea acestei protecții.

45. Cu privire la obligațiile născute în temeiul art. 3 și următoarele, cu precădere la obligația de notificare prin PNRISC (art. 21 și 22 din Lege) și obligația de notificare, la cerere, a incidentelor de securitate cibernetică (art. 25), Curtea observă că acestea reprezintă doar mecanisme utile și uzuale pentru a realiza securitatea cibernetică a rețelelor și sistemelor informatice protejate. Astfel, o condiție premisă pentru realizarea securității cibernetică o reprezintă cooperarea între autoritățile prevăzute la art. 10 și persoanele deținătoare de rețele și sisteme informatice vizate, colaborare care se va realiza prin mecanismele de notificare a incidentelor reglementate de legiuitorul primar prin legea supusă controlului.

46. Analizând criticile formulate cu privire la dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c), cu referire punctuală la sintagma „precum și de persoane fizice și juridice care furnizează servicii publice ori de interes public, altele decât cele de la lit. b)”, Curtea constată că această sintagmă nu poate fi analizată în mod independent față de celelalte prevederi ale legii supuse controlului de constituționalitate sau fără a se ține cont de scopul avut în vedere de legiuitor, care rezultă din interpretarea sistematică a actului normativ. În primul rând, Curtea observă că subiecții de drept la care se referă sintagma suspusă controlului de constituționalitate sunt determinați de legiuitor prin două atribute: un prim atribut este cel de clarificare și identificare a domeniului de acțiune al respectivilor subiecți de drept „care furnizează servicii publice ori de interes public”. Atributul este clar în sensul în care nu se poate avea în vedere decât persoanele fizice și juridice care furnizează servicii publice sau servicii de interes public, indiferent de natura acestora. Al doilea atribut folosit pentru identificarea subiecților de drept este de fapt unul de excludere, prin eliminarea din sfera persoanelor fizice și juridice reglementate la alin. (1) lit. c) a celor prevăzute anterior, la alin. (1) lit. b) a aceluiași articol 3, adică a persoanelor fizice sau juridice de drept privat deținătoare de rețele și sisteme informatice, care furnizează un anumit tip de servicii publice, respectiv servicii de comunicații electronice, către autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale.

47. Așadar, se constată că sfera subiecților de drept la care se referă sintagma criticată este clarificată de legiuitor atât prin identificarea domeniului lor de activitate (prestarea de servicii publice sau de servicii în interes public), cât și prin excluderea punctuală a unor persoane fizice și juridice de drept privat (care prestează un anumit tip de servicii publice de comunicații electronice către autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale), acestea din urmă fiind identificate expres în alin. (1) lit. b) al art. 3 din legea analizată.

48. Curtea constată că prin modul în care motivează autorii criticile de neclaritate, lipsă de precizie și de previzibilitate pentru art. 3 alin. (1) lit. c), în fapt acestea nu pot fi reținute drept critici întemeiate pe art. 1 alin. (5) din Constituție, întrucât ele nu vizează claritatea, precizia și previzibilitatea normei criticate, ci sfera de întindere și aplicabilitatea acesteia în raport cu subiecții de drept cărora li se adresează. Întrucât sfera de întindere a unei legi este o chestiune care ține de aprecierea și competența legiuitorului raportat la scopul urmărit, Curtea reține ca fiind necesară o analiză a criticilor prin raportare atât la întregul act normativ, cât și la ansamblul legislației incidente în materie, naționale și europene, fără a omite scopul final urmărit de legiuitor prin reglementare. Acest scop rezultă din interpretarea sistematică a prevederilor legii supuse controlului de constituționalitate, în special prin raportare la obiectivele legii reglementate în art. 4 și autoritățile cu atribuții în domeniu (capitolul III). Din analiza conjugată a ansamblului normativ al legii rezultă că scopul final urmărit de legiuitor este asigurarea securității și apărării cibernetică, ca elemente componente ale securității naționale și ale apărării naționale.

49. Cu alte cuvinte, serviciile publice sau serviciile de interes public prestate de persoanele fizice și juridice de drept privat enunțate în art. 3 alin. (1) lit. c) vor fi analizate prin raportare la art. 4 (obiectivele legii), în special la dispozițiile art. 4 lit. a) (asigurarea rezilienței și protecției rețelelor și sistemelor informatice ce susțin funcțiile de apărare, securitate națională, ordine publică și guvernare), lit. c) (menținerea sau restabilirea climatului de securitate cibernetică la nivel național, prin cooperarea între autoritățile competente (...) și asigurarea unei reacții rapide și eficiente la amenințările provenite din spațiul cibernetic) și lit. e) (dezvoltarea și consolidarea unei culturi de securitate cibernetică la nivel național, prin conștientizarea vulnerabilităților, riscurilor și amenințărilor, respectiv formarea unei conduite proactive și preventive).

50. Analizând și alte norme legale naționale și europene în materie, Curtea reține că dispozițiile Directivei (UE) 2016/1.148 a Parlamentului European și a Consiliului din 6 iulie 2016 privind măsuri pentru un nivel comun ridicat de securitate a rețelelor și a sistemelor informatice în Uniune (cunoscută ca Directiva NIS 1), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 194 din 19 iulie 2016, au fost transpuse în legislația națională prin Legea nr. 362/2018 privind asigurarea unui nivel comun ridicat de securitate a rețelelor și sistemelor informatice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 21 din 9 ianuarie 2019. Actul normativ sus-menționat prevede cadrul juridic și instituțional, precum și măsurile și mecanismele necesare în vederea asigurării unui nivel comun ridicat de securitate a rețelelor și sistemelor informatice; totodată, legea anterior menționată prevede măsuri în scopul stimulării cooperării în domeniul reglementat. Astfel, Legea nr. 362/2018 prevede la art. 3 semnificația unor termeni și expresii folosite în cuprinsul său, sens în care lit. c) a articolului antereferit prevede că prin sintagma „furnizor de servicii digitale” se înțelege orice persoană juridică care furnizează un serviciu digital, iar lit. l) a aceluiași articol reglementează sensul expresiei „rețea și sistem informatic”, prin care se înțelege: (i) o rețea de comunicații electronice în sensul prevederilor art. 4 alin. (1) pct. 6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 privind comunicațiile electronice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 140/2012, cu modificările și completările ulterioare; (ii) orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate sau aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor cu ajutorul unui program informatic; (iii) datele digitale stocate, prelucrate, recuperate sau transmise de elementele prevăzute la pct. 1 și 2 ale aceluiași lit. l) a art. 3 din Legea nr. 362/2018, în vederea funcționării, utilizării, protejării și întreținerii lor.

51. În aceste condiții, prevederile art. 3 alin. (1) lit. a) și b) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative reglementează în sfera sa de aplicare rețelele și sistemele informatice deținute, organizate, administrate, utilizate sau aflate în competența autorităților și instituțiilor publice din domeniul apărării, ordinii publice, securității naționale, justiției, situațiilor de urgență, Oficiului Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat și, respectiv, rețelele și sistemele informatice deținute de persoanele fizice și juridice de drept privat și utilizate în vederea furnizării de servicii de comunicații electronice către autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale.

52. În privința dispozițiilor art. 3 alin. (1) lit. c) din legea criticată, Curtea constată că aceste prevederi completează domeniul de aplicare al legii criticate cu: (i) rețelele și sistemele informatice deținute, organizate, administrate sau utilizate de autorități și instituții ale administrației publice centrale și locale, altele decât cele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. a) din actul normativ criticat, precum și cu (ii) rețelele și sistemele informatice deținute, organizate, administrate sau utilizate de

persoane fizice și juridice care furnizează servicii publice ori de interes public, altele decât cele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) din aceeași lege. Prin urmare, în vederea asigurării unei securități cibernetice eficiente, legiuitorul a inclus printre persoanele fizice și juridice cărora le incumbă obligațiile reglementate prin legea criticată, pe de o parte, autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale care dețin, organizează, administrează sau utilizează rețele și sisteme informatice și care sunt distincte de autoritățile și instituțiile publice din domeniul ordinii publice, al securității naționale, al justiției, al situațiilor de urgență și al Oficiului Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat, iar, pe de altă parte, persoanele fizice și juridice care furnizează servicii publice ori de interes public, care dețin, organizează, administrează sau utilizează rețelele și sistemele informatice și care sunt distincte de persoanele fizice și juridice de drept privat care dețin și utilizează rețelele și sistemele informatice în vederea furnizării de servicii de comunicații electronice către autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale. Așadar, prin actul normativ analizat, au fost incluși în sistemul național de securitate cibernetică toți furnizorii de servicii publice sau de interes public de comunicații electronice, inclusiv persoanele fizice și juridice de mici dimensiuni, care aparțin categoriei întreprinderilor mici și mijlocii, dacă desfășoară activități în interes general, prin furnizarea unor servicii publice sau a unor servicii de interes public.

53. Acest mod de reglementare nu este însă unul lipsit de claritate, precizie și previzibilitate, întrucât noțiunile folosite în delimitarea legală a celor trei categorii de persoane fizice și juridice sunt definite de legiuitor în legislația în vigoare cu respectarea aceluiași exigențe de calitate a legii.

54. Astfel, noțiunile de „serviciu public” și de „serviciu de interes public” sunt consacrate atât în legislația primară, cât și în jurisprudența instanțelor judecătorești și în doctrina de drept administrativ, etimologia, obiectul, conținutul și limitele acestor sintagme fiind, așadar, cunoscute, motiv pentru care acestea nu pot da naștere unor interpretări arbitrare.

55. În acest sens, Curtea reține că dispozițiile art. 2 alin. (1) lit. m) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.154 din 7 decembrie 2004, prevăd că „serviciul public” reprezintă „activitatea organizată sau, după caz, autorizată de o autoritate publică, în scopul satisfacerii unui interes legitim public”, definiție ce presupune verificarea împrejurării dacă realizarea serviciului prestat urmărește satisfacerea unui interes general și dacă aceasta implică, în mod direct sau indirect, o autoritate publică. De asemenea, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ definește la art. 5 lit. kk) „serviciul public” ca fiind „activitatea sau ansamblul de activități organizate de o autoritate a administrației publice ori de o instituție publică sau autorizată/autorizate ori delegată de aceasta, în scopul satisfacerii unei nevoi cu caracter general sau a unui interes public, în mod regulat și continuu”.

56. În ceea ce privește noțiunea de „serviciu de interes public”, aceasta nu beneficiază de o definiție legală, dar sensul acestei noțiuni rezultă fără echivoc din interpretarea gramaticală, sistematică și teleologică a dispozițiilor legale în cadrul cărora este folosită de legiuitor. De principiu, sintagma analizată este utilizată în acte normative ce reglementează activități considerate de către legiuitor ca deservind un interes general al societății. În acest sens, Curtea reține că dispozițiile art. 315 alin. (2) din Statutul profesiei de avocat, adoptat prin Hotărârea Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România nr. 64 din 3 decembrie 2011, prevăd că „obligația avocaților de realizare a pregătirii profesionale continue se realizează în cadrul barourilor, al I.N.P.P.A. și al formelor de exercitare a profesiei și are drept scop îndeplinirea de către avocați a obligației de perfecționare

a pregătirii profesionale, bazată pe o cultură juridică de calitate și o pregătire temeinică, pentru îndeplinirea corespunzătoare a activităților de interes public pe care le implică folosirea titlului profesional de avocat”. De asemenea, noțiunile de „serviciu public” și de „serviciu de interes public” sunt folosite în cuprinsul prevederilor art. 175 alin. (2) din Codul penal, potrivit cărora „este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.” Totodată, „interesul legitim public” este definit în art. 2 alin. (1) lit. r) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 drept „interesul care vizează ordinea de drept și democrația constituțională, garantarea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, satisfacerea nevoilor comunitare, realizarea competenței autorităților publice”.

57. Totodată, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 781 din 5 decembrie 2017, paragraful 17, Decizia nr. 270 din 23 aprilie 2019, paragraful 28, și prin Decizia nr. 601 din 10 octombrie 2019, paragraful 23, a statuat că „Noțiunea de «serviciu public» desemnează atât o formă de activitate prestată în folosul interesului public, cât și o subdiviziune a unei instituții din administrația internă împărțită pe secții, servicii etc. Din categoria serviciilor de interes public fac parte acele entități care, prin activitatea pe care o desfășoară, sunt chemate să satisfacă anumite interese generale ale membrilor societății”. Totodată, prin Decizia nr. 661 din 29 octombrie 2019, paragraful 40, instanța de contencios constituțional a reținut că în doctrină s-a precizat că noțiunea de putere publică desemnează drepturile (prerogativele) speciale, exorbitante, de care dispune orice autoritate a administrației publice și, implicit, orice autoritate publică, în vederea exercitării atribuțiilor sale și pentru satisfacerea interesului public, care, în cazul unui conflict cu cel particular, trebuie să se impună. În baza prerogativelor de putere publică de care dispun, măsurile luate de aceste autorități se aplică direct, iar în cazul în care nu sunt respectate beneficiază de forța de constrângere a statului. Totodată, s-a arătat că noțiunea de interes public desemnează necesitățile materiale și spirituale ale cetățenilor la un moment dat.

58. Având în vedere dispozițiile legale și jurisprudența Curții Constituționale mai sus invocate, Curtea reține că sensul general al sintagmei „serviciu de interes public” poate fi acela de serviciu care satisface nevoile de natură materială și spirituală ale societății.

59. Mai mult, serviciile publice ori de interes public din România sunt reglementate și limitate ca număr, în mod implicit, fiind limitat și numărul rețelelor și sistemelor informatice (infrastructurile IT&C) pe care acestea se bazează. În acest sens, Codul administrativ prevede la titlul II din partea a VIII-a „Servicii publice” reglementarea și înființarea serviciilor publice, iar, potrivit art. 586 din actul normativ anterior menționat, articol cu denumirea marginală „Stabilirea caracterului de serviciu public”, „caracterul de serviciu public al unei activități sau al unui ansamblu de activități se recunoaște prin acte normative”. În completarea dispoziției legale anterior menționate, art. 587 al aceluiași cod, articol cu denumirea marginală „Actul de reglementare a unui serviciu public”, prevede elementele pe care actul normativ prin care se reglementează un serviciu public trebuie să le conțină (acestea fiind activitatea sau activitățile care constituie serviciul public respectiv; obiectivele serviciului public; tipul de serviciu public; obligațiile de serviciu public, dacă este cazul; structura responsabilă pentru prestarea serviciului public; modalitățile de gestiune; sursele de finanțare; modalitățile de monitorizare, evaluare și control al modului de furnizare a serviciului public; sancțiuni; standarde de calitate și

de cost, în cazul în care acestea sunt stabilite potrivit legii; alte elemente stabilite prin lege).

60. În ceea ce privește sensul sintagmei „rețele și sisteme informatice” din cuprinsul art. 3 alin. (1) lit. c) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, acesta nu poate fi altul decât cel definit la art. 3 lit. l) din Legea nr. 362/2018, mai sus analizată, Legea nr. 362/2018 constituind reglementarea generală în domeniul asigurării securității rețelelor și sistemelor informatice.

61. Cu privire la sensul sintagmei „altele decât cele de la lit. b)” din cuprinsul art. 3 alin. (1) lit. c) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, Curtea reține că legea criticată protejează prioritar, la art. 3 alin. (1) lit. a), rețelele și sistemele informatice ale autorităților și instituțiilor din sistemul național de ordine publică, de apărare națională, de securitate națională, din domeniul justiției, al situațiilor de urgență și din cadrul Oficiului Național al Informațiilor Secrete de Stat [cu titlu exemplificativ, se încadrează în această categorie programul software din cadrul Sistemului național de protecție a infrastructurilor IT&C de interes național împotriva amenințărilor cibernetice („ȚIȚEICA”) administrat de Serviciul Român de Informații, care este, potrivit art. 6 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României și art. 1 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații, autoritate publică cu atribuții în domeniul securității naționale], iar prin dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. b) din aceeași lege reglementează protecția rețelelor și a sistemelor informatice aparținând persoanelor fizice și juridice de drept privat și utilizate în vederea furnizării de servicii de comunicații electronice către autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale (cu titlu exemplificativ, fac parte din această categorie aplicațiile software ale Societății Naționale de Radiocomunicații — S.A., care asigură difuzarea și transportul programelor publice naționale de televiziune ale Societății Române de Televiziune, ca instituție publică).

62. Prin raportare la aceste dispoziții legale de la art. 3 alin. (1) lit. a) și b), prevederile art. 3 alin. (1) lit. c) din legea criticată au în vedere toate celelalte persoane fizice și juridice, altele decât cele prevăzute la lit. a) și b), în condițiile în care acestea furnizează servicii publice sau de interes public, sintagme al căror sens a fost determinat mai sus [cu titlu exemplificativ, aparține acestei ultime categorii sistemul software al operatorului privat de apă potabilă dintr-o localitate prin care se asigură furnizarea automată, calibrarea, purificarea și măsurarea apei potabile pentru populație, operatorul privat de servicii de apă potabilă fiind o persoană juridică de drept privat care prestează un serviciu de interes public, conform dispozițiilor art. 1 alin. (2) lit. a) din Legea serviciilor comunitare de utilități publice nr. 51/2006, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 121 din 5 martie 2013].

63. Având în vedere aceste considerente, Curtea constată că maniera de reglementare a domeniului de aplicare al Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, prevăzut la art. 3 din legea criticată, este una clară, precisă și previzibilă, iar caracterul extins al sferei de aplicare a legii analizate nu echivalează cu lipsa de claritate, precizie sau previzibilitate a normelor juridice care îl reglementează, reflectând scopul și obiectivele legii.

64. Prin urmare, Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conține criterii suficiente pentru a determina cu claritate subiecții de drept, persoane fizice și juridice, cărora le revin obligațiile prevăzute în cuprinsul legii, prin simpla interpretare gramaticală și sistematică a prevederilor art. 3 din actul normativ criticat.

65. Mai mult, având în vedere trimiterile făcute de autorii prezentelor sesizări la considerentele Deciziei nr. 17 din 21 ianuarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 79 din 30 ianuarie 2015, Curtea constată că Legea privind securitatea cibernetică a României (PL-x nr. 263/2014), care a constituit obiectul sesizării de neconstituționalitate soluționate de Curtea Constituțională prin decizia antereferită, reglementa domeniul său de aplicare într-o manieră foarte generală, fără a distinge între categoriile de persoane care dețin, organizează, administrează sau utilizează rețele și sisteme informatice. Așadar, legiuitorul, însușindu-și considerentele Deciziei nr. 17 din 21 ianuarie 2015, a prevăzut la art. 3 din noua lege adoptată — Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative — un domeniu de reglementare în cadrul căruia a distins între cele trei categorii de persoane prevăzute la lit. a)—c) ale art. 3 alin. (1) anterior menționat, definindu-le pe acestea potrivit criteriilor mai sus analizate.

66. Pentru motivele mai sus arătate, Curtea reține că dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative sunt clare, precise și previzibile, fiind în acord cu exigențele specifice calității legii, astfel cum acestea rezultă din prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție, dar și din jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului invocată de autorii sesizărilor.

67. Cu privire la standardele de calitate a legii, Curtea Constituțională, făcând trimitere la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, a statuat în jurisprudența sa că semnificația noțiunii de previzibilitate depinde într-o mare măsură de conținutul textului analizat și de domeniul pe care îl acoperă, precum și de numărul și de calitatea destinatariilor săi. S-a arătat prin aceeași jurisprudență că principiul previzibilității legii nu se opune ideii ca persoana vizată să fie determinată să recurgă la îndrumări clarificatoare pentru a putea evalua, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea rezulta dintr-o anumită faptă. S-a arătat că acesta este, în special, cazul profesioniștilor, care sunt obligați să dea dovadă de o mare prudență în exercitarea profesiei, motiv pentru care se așteaptă din partea lor să acorde o atenție specială evaluării riscurilor pe care aceasta le prezintă (hotărârile din 15 noiembrie 1996, 24 mai 2007 și 20 ianuarie 2009, pronunțate în cauzele *Cantoni împotriva Franței*, paragraful 35, *Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României*, paragraful 35, și *Sud Fondi — SRL și alții împotriva Italiei*, paragraful 109). Totodată, atât Curtea Constituțională, cât și Curtea de la Strasbourg au reținut că formularea legilor nu poate prezenta o precizie absolută și că una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. Astfel, s-a reținut că numeroase legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi, a căror interpretare și aplicare depind de practică, și că, oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară (a se vedea Decizia nr. 717 din 29 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 216 din 23 martie 2016).

68. În aceste condiții, Curtea reține că destinatarii legii criticate de autorii obiecțiilor pot determina cu claritate, precizie și previzibilitate persoanele fizice și juridice furnizoare de servicii de comunicații electronice cărora le incumbă obligațiile reglementate prin actul normativ ce face obiectul prezentelor obiecții de neconstituționalitate, aceste categorii de persoane fiind determinate sau determinabile. Pentru aceste motive nu poate fi reținută critica potrivit căreia legiuitorul primar a lăsat legiuitorului secundar o marjă largă de apreciere în vederea

determinării, prin hotărâre a Guvernului, a persoanelor reglementate prin dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) din legea analizată. Astfel, prin raportare la prevederile legii supuse controlului de constituționalitate și interpretând sistematic prevederile sale, Curtea constată faptul că sfera de întindere a persoanelor fizice sau juridice private care prestează servicii publice sau de interes public nu poate să vizeze decât acele persoane fizice și juridice de drept privat care prestează servicii publice sau de interes public cu un impact asupra securității naționale în spațiul cibernetic, iar nu orice persoană fizică sau juridică de drept privat care prestează orice serviciu public sau de interes public.

69. Pentru aceste motive, Curtea reține că prin adoptarea Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, Parlamentul și-a exercitat de o manieră corectă, lipsită de echivoc, atribuția constituțională prevăzută la art. 61 alin. (1) din Legea fundamentală, creând un cadru legal al asigurării securității și apărării cibernetică clar, precis și previzibil, atât pentru persoanele fizice și juridice vizate de legea criticată, cât și pentru autoritățile statului implicate în procesul de interpretare și aplicare a dispozițiilor legale din cuprinsul acesteia.

70. Pe cale de consecință, Guvernul, în calitatea sa de legiuitor secundar, își va putea exercita, conform art. 108 alin. (2) din Constituție, într-o manieră corectă și în acord cu rigorile impuse de dispozițiile Legii fundamentale, atribuția de organizare a executării legii criticate, prin adoptarea, conform art. 52 alin. (1) din legea analizată, în termenul de 60 de zile de la data intrării acesteia în vigoare, a hotărârii inițiate de Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării. Prin hotărârea Guvernului anterior menționată vor fi determinate categoriile concrete de persoane fizice și juridice dintre cele reglementate, cu titlu general, la art. 3 alin. (1) lit. c) din legea criticată; stabilirea acestor categorii de persoane se va realiza însă, potrivit criteriilor de determinare prevăzute de însăși legea analizată. Astfel, categoriile de persoane — subiecți de drept se pot stabili prin hotărâre de Guvern numai prin luarea în considerare a criteriului de clarificare stabilit expres în lege (dacă prestează servicii publice sau servicii de interes public), a criteriului de eliminare (altele decât persoanele fizice sau juridice care prestează servicii publice de comunicații electronice pentru entități publice centrale sau locale) și a obiectivelor avute în vedere de legiuitor la art. 4, prin identificarea numai a acelor categorii de persoane fizice sau juridice care prestează servicii publice sau de interes public care pot afecta securitatea cibernetică, deci și securitatea națională. În consecință, prin hotărârea prevăzută la art. 52 alin. (1), Guvernul va organiza punerea în aplicare a prevederilor art. 3 alin. (1) lit. c), ținând cont de ansamblul normativ al întregii legi. Or, o hotărâre de Guvern care este prevăzută de legea însăși pentru punerea în aplicare a unui articol din respectiva lege nu poate fi adoptată cu ignorarea întregului ansamblu normativ. Principiul legalității presupune ca actul administrativ să respecte nu doar norma legală de trimitere, ci ansamblul normativ aplicabil în respectivul domeniu de reglementare.

71. Pentru aceste considerente, Curtea reține că dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative asigură și respectarea principiului securității raporturilor juridice, astfel cum acesta este reglementat prin dispozițiile art. 1 alin. (5) din Constituție, iar, la nivel infralegal, prin exigențele Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260 din 21 aprilie 2010. Referitor la acest principiu, Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa, că prin reglementarea normelor de tehnică legislativă legiuitorul a impus

o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concură la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară (a se vedea Decizia nr. 26 din 18 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 116 din 15 februarie 2012, Decizia nr. 17 din 21 ianuarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 79 din 30 ianuarie 2015, paragraful 96). În același sens, instanța de contencios constituțional a statuat că, pentru ca legea să satisfacă cerința de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului (a se vedea Decizia nr. 348 din 17 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 529 din 16 iulie 2014, paragraful 17, și Decizia nr. 302 din 4 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 566 din 17 iulie 2017, paragraful 56). De asemenea, s-a reținut, prin aceeași jurisprudență, că o dispoziție legală trebuie să fie precisă, neechivocă, să instituie norme clare, previzibile și accesibile a căror aplicare să nu permită arbitrarul sau abuzul, precum și că norma juridică trebuie să reglementeze în mod unitar și uniform și să stabilească cerințe minimale aplicabile tuturor destinatarilor săi (a se vedea Decizia nr. 637 din 13 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 906 din 8 decembrie 2015, paragraful 34). Or, având în vedere considerentele mai sus arătate, Curtea reține că dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative sunt în acord cu exigențele constituționale anterior analizate.

72. Aceleași considerente sunt valabile, *mutatis mutandis*, și cu privire la criticile de neconstituționalitate referitoare la lipsa de claritate, precizie și previzibilitate a prevederilor art. 21 alin. (1) și art. 22 din legea criticată prin raportare la art. 1 alin. (5) din Constituție, neputând fi reținute ca întemeiate.

73. În ceea ce privește critica privind caracterul foarte larg al domeniului de aplicare astfel reglementat, aspect care, potrivit susținerilor autorilor sesizărilor, ar contraveni punctului 53 din Preambulul Directivei (UE) 2016/1.148, Curtea reține că, odată cu transformarea digitală rapidă și interconectarea societății, rețelele și sistemele informatice au devenit o componentă centrală a vieții de zi cu zi, inclusiv în cadrul schimburilor transfrontaliere. Or, extinderea semnificativă a amenințărilor la adresa securității cibernetică constituie o provocare majoră pentru societate, care generează nevoia de răspunsuri adecvate, coordonate și inovatoare din partea tuturor statelor membre ale Uniunii Europene. În aceste condiții, standardele de protecție reglementate în materia securității cibernetică, impuse furnizorilor de servicii de comunicații electronice sau operatorilor economici, variază considerabil la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene. Aceste diferențe generează însă costuri suplimentare pentru entitățile care oferă bunuri sau servicii la nivel transfrontalier, ele putând afecta în mod substanțial asemenea activități. Pentru aceste motive, cu prilejul revizuirii Directivei (UE) 2016/1.148 (Directiva NIS 1), s-a arătat că transpunerea și aplicarea acesteia diferă foarte mult la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene, inclusiv în ceea ce privește domeniul său de aplicare, a cărui delimitare a fost lăsată, în mare măsură, la latitudinea acestor state. Totodată, directiva anterior menționată oferă statelor membre o marjă foarte largă de apreciere în ceea ce privește transpunerea și îndeplinirea obligațiilor de raportare a incidentelor cibernetică,

aspect care a determinat existența unor diferențe între statele membre în privința manierei de reglementare a acestor obligații la nivel național.

74. Curtea constată că introducerea în domeniul de aplicare a legii criticate a categoriilor de persoane fizice și juridice care furnizează servicii publice sau de interes public prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. c) este în acord cu unul dintre scopurile Directivei (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2), respectiv acela prevăzut la punctul 7 din preambulul directivei de „a elimina divergențele mari dintre statele membre în această privință și pentru a asigura securitatea juridică în ceea ce privește măsurile de gestionare a riscurilor în materie de securitate cibernetică și obligațiile de raportare pentru toate entitățile relevante, ar trebui stabilit un criteriu uniform pentru a determina entitățile care intră în domeniul de aplicare al prezentei directive. Criteriul respectiv ar trebui să constea în aplicarea unei norme de plafonare a dimensiunii, potrivit căreia toate entitățile care se califică drept întreprinderi mijlocii în temeiul articolului 2 din anexa la Recomandarea 2003/361/CE a Comisiei sau depășesc plafoanele aferente întreprinderilor mijlocii prevăzute la alineatul (1) din respectivul articol și care își desfășoară activitatea în sectoarele și furnizează tipurile de servicii sau desfășoară activitățile reglementate de prezenta directivă intră în domeniul său de aplicare. Statele membre ar trebui, de asemenea, să prevadă ca anumite întreprinderi mici și microîntreprinderi, astfel cum sunt definite la articolul 2 alineatele (2) și (3) din respectiva anexă, care îndeplinesc criterii specifice ce indică un rol esențial pentru societate, pentru economie sau pentru anumite sectoare sau tipuri de servicii, să intre în domeniul de aplicare al prezentei directive.” De altfel, și punctul 6 din același preambul prevede faptul că: „Odată cu abrogarea Directivei (UE) 2016/1.148, domeniul de aplicare pe sectoare ar trebui să fie extins la o parte mai mare a economiei pentru a oferi o acoperire cuprinzătoare a sectoarelor și a serviciilor de importanță vitală pentru activitățile societale și economice esențiale din cadrul pieței interne. În special, prezenta directivă vizează depășirea deficiențelor legate de diferențierea dintre operatorii de servicii esențiale și furnizorii de servicii digitale, care s-a dovedit a fi caducă, deoarece nu reflectă importanța sectoarelor sau a serviciilor pentru activitățile societale și economice din cadrul pieței interne.”

75. În acest context, Curtea reține că Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2) nu exceptează întreprinderile mici și mijlocii de la obligațiile din domeniul securității informatice, ci, dimpotrivă, furnizează mai multă claritate, precizie și predictibilitate cu privire la obligațiile acestora; totodată, directiva analizată introduce această categorie de persoane în toate cele șaisprezece sectoare de activitate care intră sub incidența acesteia. De asemenea, Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2) permite statelor membre să stabilească, prin acte normative interne, noi subiecți legali care să vină în realizarea strategiei securității cibernetică naționale a statului membru în cauză și obligă statele membre „să adopte un cadru pro-activ de pregătire și de siguranță și securitate generale în caz de incidente sau amenințări cibernetică”, prin politici de „igienă cibernetică”, astfel cum rezultă din punctul 49 al preambulului anterior menționat, și „să adopte politici privind promovarea unei protecții cibernetică active ca parte a unei strategii defensive mai ample”, conform punctului 57 din același preambul.

76. Or, în acest context legal european, legiuitorul român și-a exercitat dreptul de a stabili soluții legislative care să răspundă scopului asigurării securității și apărării cibernetică adecvate a României.

77. Având în vedere considerentele mai sus invocate, Curtea reține că prevederile art. 3 alin. (1) lit. c) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru

modificarea și completarea unor acte normative, care includ în sfera destinatarilor legii inclusiv persoane fizice și juridice care furnizează servicii publice ori de interes public, altele decât cele de la alin. (1) lit. b) din cuprinsul aceluiași articol, extinzând, astfel, sfera persoanelor cărora le incumbă obligațiile prevăzute prin actul normativ criticat la întreprinderile mici și mijlocii, nu contravin dispozițiilor constituționale ale art. 148 alin. (2) și (4) referitoare la integritatea în Uniunea Europeană și nici prevederilor art. 11 din Legea fundamentală cu privire la dreptul internațional și dreptul intern.

78. În ceea ce privește critica conform căreia dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) și cele ale art. 21 alin. (1) și art. 22 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative încalcă dreptul la viața intimă, familială și privată, precum și libertatea de exprimare, a căror încălcare a constituit unul dintre temeiurile admiterii de către Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 17 din 21 ianuarie 2015, a obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind securitatea cibernetică a României (PL-x nr. 263/2014), Curtea constată că, prin legea care constituie obiectul prezentei sesizări de neconstituționalitate, legiuitorul a legiferat garanții sporite necesare asigurării dreptului, respectiv a libertății fundamentale prevăzute la art. 26 și, respectiv, la art. 30 din Constituție.

79. În acest sens, dispozițiile art. 25 alin. (1) din legea analizată prevăd că furnizorii de servicii tehnice de securitate cibernetică au obligația de a pune la dispoziția autorităților prevăzute la art. 10 din aceeași lege, la cererea motivată a acestora, în termen de maximum 48 de ore de la data primirii solicitării, date și informații privind incidente, respectiv, în maximum 5 zile de la data primirii solicitării, amenințări, riscuri sau vulnerabilități a căror manifestare poate afecta o rețea sau un sistem informatic dintre cele prevăzute la art. 3 alin. (1) din actul normativ analizat, precum și interconectarea acestora cu terții și cu utilizatorii finali. În strictă corelare cu aceste prevederi, art. 25 prevede la alin. (2) că datele și informațiile prevăzute la alin. (1) nu vizează, prin scopul solicitării, date cu caracter personal și date de conținut. Or, această manieră de reglementare a obligației furnizorilor de servicii tehnice de securitate cibernetică de a furniza informațiile solicitate de autoritățile prevăzute la art. 10 din legea criticată exclude accesul acestora din urmă la datele și informațiile ce aparțin sferei vieții intime, familiale și private a utilizatorilor de rețele și sisteme informatice, asigurându-le, totodată, acestora garanțiile specifice libertății de exprimare, astfel cum aceasta este prevăzută la art. 30 din Constituție.

80. Totodată, legea criticată conține un capitol distinct, capitolul IX, intitulat „Confidențialitatea și protecția securității datelor și informațiilor persoanelor fizice și juridice”, care la art. 45—47 instituie garanții în vederea protecției dreptului la viață intimă, familială și privată a persoanelor aflate în ipoteza de utilizatori de rețele și sisteme informatice vizate de prevederile legii criticate, dispoziții legale ce constituie tot atâtea garanții ale libertății de exprimare ale acestora.

81. Astfel, art. 45 din legea criticată prevede că autoritățile prevăzute la art. 10 din aceeași lege, care solicită și primesc date și informații de la orice persoană fizică și juridică în temeiul acestei legi, iau măsuri adecvate pentru a proteja interesele de securitate și comerciale ale acestora, ale persoanelor care furnizează datele și informațiile respective, precum și ale persoanelor la care se referă datele și informațiile în cauză, iar alin. (2) al aceluiași articol prevede că transmiterea de date și informații obținute potrivit legii analizate, de la orice persoană fizică și juridică de drept privat, poate fi efectuată numai pentru îndeplinirea atribuțiilor legale ale autorităților și instituțiilor care obțin aceste date și informații, cu garantarea păstrării confidențialității datelor cu caracter personal și a protecției

intereselor și secretelor comerciale ale persoanelor fizice și juridice de drept privat. De asemenea, art. 46 din legea criticată reglementează faptul că prelucrările de date cu caracter personal ce intră sub incidența acestei legi se efectuează cu respectarea reglementărilor legale privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal; alin. (2) al art. 46 anterior menționat prevede că notificările realizate în temeiul legii criticate nu afectează obligațiile operatorilor de date cu caracter personal stabilite potrivit art. 33 și 34 din Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor); alin. (3) al aceluiași art. 46 prevede că, în scopul îndeplinirii atribuțiilor ori furnizării serviciilor prevăzute de legea criticată, precum și în scopul prevenirii și răspunsului la incidentele de securitate cibernetică ori al cooperării la nivel național, comunitar și internațional în prevenirea și răspunsul la incidentele de securitate cibernetică, autoritățile prevăzute la art. 10 din aceeași lege colectează, primesc, prelucrează și transmit date și informații ce pot constitui sau pot conține date cu caracter personal, în limitele legislației aplicabile, cu asigurarea respectării prevederilor alin. (2) al aceluiași articol, mai sus invocat. Nu în ultimul rând, art. 47 din legea criticată prevede că acest act normativ nu afectează legislația națională privind protecția datelor cu caracter personal, fiind enumerate, în special, Legea nr. 506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice, cu modificările și completările ulterioare, Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice), cu modificările și completările ulterioare, și Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016, Legea nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor), cu modificările ulterioare. La alin. (2) al art. 47 din legea criticată se prevede că aceasta din urmă respectă drepturile fundamentale și principiile recunoscute în special de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, inclusiv dreptul la respectarea vieții private și de familie, dreptul la protecția datelor cu caracter personal, dreptul la proprietate și integrarea persoanelor cu dizabilități, astfel încât nicio prevedere din prezenta lege nu trebuie să facă obiectul unei interpretări sau puneri în aplicare care nu este conformă cu Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale a Consiliului Europei.

82. În concluzie, Curtea constată că dispozițiile legale ce compun capitolul IX al Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative instituie garanții ale dreptului la viață intimă, familială și privată care nu au fost prevăzute în Legea privind securitatea cibernetică a României (PL-x nr. 263/2014), a cărei neconstituționalitate a fost constatată de către instanța de contencios constituțional prin Decizia nr. 17 din 21 ianuarie 2015. Așadar, însușindu-și considerentele deciziei antereferte, legiuitorul a adoptat legea ce constituie obiectul prezentelor sesizări, în cuprinsul căreia a reglementat inclusiv garanțiile necesare asigurării dreptului la viață intimă, familială și privată și, implicit, a libertății de exprimare persoanelor fizice

și juridice de drept privat care intră în domeniul său de aplicare, astfel cum acestea sunt garantate prin dispozițiile Legii fundamentale.

83. Având în vedere aceste considerente, dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) și cele ale art. 21 alin. (1) și art. 22 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative nu contravin dispozițiilor constituționale ale art. 147 alin. (4) referitoare la deciziile Curții Constituționale.

84. Mai mult, analizând dispozițiile legale mai sus invocate, Curtea reține că sistemele de notificare prevăzute la art. 21, art. 22, respectiv la art. 25 din legea criticată nu presupun colectarea de date de conținut și nici extragerea unilaterală și fără autorizare de date și informații de pe un sistem informatic, iar autoritățile care gestionează incidentele de securitate cibernetică semnalate sunt atât operatori de date cu caracter personal (prin efectul legislației privind datele cu caracter personal), cât și autorități cu atribuții expres prevăzute în domeniul securității cibernetică (atribuțiile acestora neputând fi confundate sau suprapuse cu cele ale organelor judiciare care realizează perchezițiile informatice, conform art. 168 din Codul de procedură penală). Prin urmare, obligațiile care revin subiectelor de drept prevăzute la art. 3 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative nu se referă nici la stocarea de date cu caracter personal ale cetățenilor, nici la accesul, în lipsa unui mandat judecătoresc, într-un sistem informatic și nici la alte proceduri intruzive în viața privată a cetățeanului.

85. În acest context, Curtea reține faptul că singura ipoteză legală care prevede accesul organelor statului la datele electronice cu caracter personal rămâne cea prevăzută la art. 168 din Codul de procedură penală, articol ce reglementează percheziția informatică. Conform alin. (1) al art. 168 anterior menționat, prin *percheziție în sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice* se înțelege procedeul de cercetare, descoperire, identificare și strângere a probelor stocate într-un sistem informatic sau suport de stocare a datelor informatice, realizat prin intermediul unor mijloace tehnice și proceduri adecvate, de natură să asigure integritatea informațiilor conținute de acestea. Percheziția informatică poate fi dispusă, în cursul urmăririi penale, la cererea procurorului, prin încheiere, de către judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. De asemenea, percheziția informatică poate fi dispusă în cursul judecății, de către instanță, din oficiu sau la cererea procurorului, a părților ori a persoanei vătămate. Așadar, percheziția informatică poate fi dispusă în cursul procesului penal, acesta presupunând, per se, începerea urmăririi penale într-o cauză de aceeași natură.

86. Or, ipoteza reglementată de dispozițiile legii criticate nu este cea a accesului la datele dintr-un sistem informatic sau de pe un suport de stocare a datelor informatice, ci vizează operațiunea de raportare de către persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) din legea criticată a unor incidente cibernetică, operațiune cu caracter strict tehnic, ce nu presupune nici stocarea datelor cu caracter personal, nici intruziunea în conținutul acestor date. Pentru aceste motive, garanțiile impuse de legiuitor referitoare la asigurarea securității acestor date nu pot fi cele prevăzute de dispozițiile Codului de procedură penală în privința realizării percheziției cibernetică, neimpunându-se, așadar, controlul judecătoresc al operațiunilor strict tehnice de raportare a incidentelor cibernetică reglementate prin legea criticată cu respectarea strictă a scopului acesteia.

87. Cu privire la proporționalitatea obligațiilor ce revin subiectelor de drept care au în proprietate, administrare, organizare și utilizare rețele și sisteme informatice de tipul celor prevăzute de art. 3 alin. (1) lit. c), potrivit actului normativ criticat, Curtea constată că aceste obligații sunt, de principiu, următoarele: obligația de a notifica incidentele de securitate cibernetică prin intermediul PNRISC, de îndată, dar nu mai târziu de 48 de ore de la constatarea incidentului [prevăzută la art. 21 alin. (1) criticat și de autorii obiecțiilor]; obligația de asigurare a rezilienței în spațiul cibernetic, care se realizează prin implementarea de măsuri proactive și reactive [prevăzută la art. 24 alin. (1) din legea criticată]; obligația de a pune la dispoziția autorităților prevăzute la art. 10 din legea ce face obiectul sesizării, la cererea motivată a acestora, în termen de maximum 48 de ore de la data primirii solicitării, date și informații privind incidente, amenințări, riscuri sau vulnerabilități a căror manifestare poate afecta o rețea sau un sistem informatic dintre cele prevăzute la art. 3 alin. (1) din aceeași lege, precum și interconectarea acestora cu terții și cu utilizatorii finali [prevăzută la art. 25 alin. (1) criticat și de autorii obiecțiilor]; obligația de a elabora și de a pune în aplicare unele planuri proprii de acțiune pentru fiecare tip de alertă cibernetică [prevăzută la art. 29 alin. (1) și (2) din legea criticată]; obligația de asigurare, pentru personalul propriu, a formării profesionale, educației și instruirii în domeniul securității și apărării cibernetică prin cursuri, exerciții, conferințe, seminare, precum și alte tipuri de activități (prevăzută la art. 37 din legea criticată); obligația de a implementa procesele de management al riscurilor de securitate cibernetică specifice lanțului de aprovizionare (prevăzută la art. 41 criticat și de autorii obiecțiilor); obligația de a desemna persoane responsabile de securitatea cibernetică (prevăzută la art. 42 din legea criticată); obligația de a dispune măsurile necesare pentru organizarea de cursuri de instruire în domeniul managementului riscurilor de securitate cibernetică specifice lanțului de aprovizionare, respectiv introducerea de teme noi în cadrul cursurilor și programelor de instruire existente (prevăzută la art. 43 din legea criticată); obligația de a dezvolta capacități avansate de testare și evaluare a riscurilor de securitate cibernetică în scopul identificării vulnerabilităților cibernetică ale echipamentelor, produselor software sau pieselor componente achiziționate sau dezvoltate la nivel instituțional (prevăzută la art. 44 din legea criticată).

88. Analizând conținutul obligațiilor mai sus enumerate sub aspectul proporționalității lor și prin raportare la scopul legii criticate, precum și argumentele prin care autorii își întemeiază critica potrivit căreia prevederile art. 21 alin. (1) instituie obligații disproporționate sub aspectul caracterului lor excesiv de oneros în sarcina persoanelor fizice și juridice prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. c) din aceeași lege — cum sunt, cu titlu exemplificativ, obligațiile de a asigura personalului propriu formarea profesională, educația și instruirea în domeniul securității și apărării cibernetică, prin participarea la cursuri, la exerciții, la conferințe, la seminare, precum și la alte tipuri de activități — și fără să se prevadă acordarea unui ajutor financiar din partea statului, Curtea constată că evaluarea acestor categorii de costuri excedează competenței instanței de contencios constituțional care, conform art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, „se pronunță numai asupra constituționalității actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului”.

89. Cu privire la criticile de neconstituționalitate referitoare la dispozițiile art. 25 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, potrivit cărora acestea creează o obligație de delațiune în sarcina unei categorii de profesioniști care, în mod normal, ar avea obligații de

confidențialitate față de propriii clienți, Curtea constată că nici această critică nu poate fi reținută în raport cu motivele arătate de autorii obiecțiilor.

90. În acest sens, Curtea constată că obligațiile prevăzute prin textul criticat vizează exclusiv obligația furnizorilor de servicii tehnice de securitate cibernetică de a pune la dispoziția autorităților prevăzute la art. 10 din legea criticată datele și informațiile referitoare la incidentele de securitate cibernetică sau la amenințări, la riscuri sau la vulnerabilități a căror manifestare poate afecta o rețea sau un sistem informatic dintre cele prevăzute la art. 3 alin. (1) din legea criticată; totodată, obligația astfel reglementată vizează și interconectarea acestora cu terții și cu utilizatorii finali.

91. Curtea reține, de asemenea, că, potrivit art. 2 lit. n) din legea criticată de autorii sesizărilor, prin „incident de securitate cibernetică” se înțelege un eveniment survenit în spațiul cibernetic care perturbă funcționarea uneia sau mai multor rețele și sisteme informatice și ale cărui consecințe sunt de natură a afecta securitatea cibernetică, iar, conform art. 2 lit. b) din aceeași lege, noțiunea de „amenințare cibernetică” are sensul arătat la art. 2 lit. f) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 104/2021 privind înființarea Directoratului Național de Securitate Cibernetică, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 11/2022, respectiv acela de „*orice circumstanță, eveniment sau acțiune potențială care ar putea cauza daune sau perturbări la nivelul rețelelor și al sistemelor informatice, precum și la nivelul utilizatorilor unor astfel de sisteme și al altor persoane sau care poate avea un alt fel de impact negativ asupra acestora*”. Totodată, potrivit art. 2 lit. x) din legea criticată, sensul noțiunii de „risc de securitate cibernetică” este cel prevăzut la art. 2 lit. r) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 89/2022 privind înființarea, administrarea și dezvoltarea infrastructurilor și serviciilor informatice de tip cloud utilizate de autoritățile și instituțiile publice, respectiv acela de „probabilitatea ca o amenințare să se materializeze, exploatând o vulnerabilitate specifică rețelelor și sistemelor informatice”, iar, potrivit lit. aa) din cuprinsul aceluiași articol, prin „vulnerabilitate de securitate cibernetică” se înțelege o slăbiciune în proiectarea, implementarea, dezvoltarea, configurarea și mentenanța rețelelor și a sistemelor informatice sau a măsurilor de securitate aferente, care poate fi exploatată de către o amenințare.

92. Totodată, dispozițiile legale mai sus invocate trebuie interpretate în coroborare cu prevederile art. 27 lit. b) din Legea nr. 362/2018, care prevăd în sarcina operatorilor de servicii esențiale (OSE) și a furnizorilor de servicii digitale (FSD) obligația de a furniza informații suplimentare cu privire la incidentele de securitate cibernetică, Directoratul Național de Securitate Cibernetică putând solicita informații suplimentare operatorului sau furnizorului autor al notificării, în vederea îndeplinirii obligațiilor ce îi revin, cu menționarea termenului în care informațiile solicitate trebuie furnizate, dar și cu dispozițiile secțiunii 2 „Notificarea incidentelor de securitate” a capitolului IV „Asigurarea securității rețelelor și sistemelor informatice” al aceleiași legi, care prevăd la art. 26 alin. (3) și (4) că notificarea incidentelor conține, în mod obligatoriu, următoarele informații: elementele de identificare ale infrastructurii și operatorului sau furnizorului în cauză; descrierea incidentului; perioada de desfășurare a incidentului; impactul estimat al incidentului; măsuri preliminare adoptate; lista de autorități ale statului afectate de incident; întinderea geografică potențială a incidentului; date despre efecte potențial transfrontaliere ale incidentului și, de asemenea, că notificarea prevăzută la alin. (1) și (2) ale art. 26 nu va conține informații clasificate și date care pot aduce atingere drepturilor și libertăților cetățenești ori intereselor legitime ale unor terțe entități implicate în incident, în condițiile legii.

93. Prin urmare, Curtea constată că obligațiile reglementate prin art. 25 alin. (1) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative au ca obiect operațiuni strict tehnice de natură a asigura prestarea serviciilor la care fac referire dispozițiile art. 3 din legea criticată, într-un climat de securitate cibernetică. Mai mult, alin. (2) al art. 25 din legea criticată prevede că datele și informațiile mai sus analizate nu vizează, prin scopul solicitării, date cu caracter personal și date de conținut. Totodată, obligațiile prevăzute la art. 25 alin. (1) din legea criticată vor fi îndeplinite cu respectarea prevederilor capitolului IX al aceleiași legi, referitoare la confidențialitatea și protecția securității datelor și informațiilor persoanelor fizice și juridice analizate anterior.

94. Așadar, legea criticată stabilește în sarcina furnizorilor de servicii tehnice de securitate cibernetică doar obligații cu caracter tehnic, menite să asigure descoperirea și sancționarea în timp util a incidentelor, amenințărilor, riscurilor sau vulnerabilităților de securitate cibernetică, obligații care exclud furnizarea către autoritățile prevăzute la art. 10 din legea criticată a unor date cu caracter personal sau a unor date de conținut, prin urmare, Curtea nu poate reține pretinsa încălcare de către persoanele prevăzute la art. 3 din legea analizată a obligației de confidențialitate pe care o au față de clienții lor, în condițiile în care solicitarea are ca finalitate cunoașterea, prevenirea și rezolvarea unor incidente de securitate cibernetică, ale căror efecte pot prejudicia inclusiv clienții celor care au obligația legală a notificării.

95. Pentru aceste considerente, nu poate fi reținută nici încălcarea, prin dispozițiile art. 25 din legea criticată, a dreptului la viață intimă, familială și privată și nici a libertății de exprimare, astfel cum acestea sunt prevăzute la art. 26 și la art. 30 din Constituție.

96. Totodată, având în vedere considerentele mai sus invocate, Curtea constată că art. 25 din legea supusă controlului de constituționalitate reglementează obligații ce au ca finalitate descoperirea unor fapte de natură ilicită, *lato sensu*. Aceste aspecte nu exclud însă obligația furnizorilor de servicii tehnice de securitate cibernetică de a sesiza organele de urmărire penală, în ipoteza în care constată comiterea unor fapte prevăzute de legea penală, precum cele incriminate în cuprinsul capitolului VI, intitulat „Infrațiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice” al titlului VII „Infrațiuni contra siguranței publice” din Partea specială a Codului penal, obligație ce rezultă din prevederile art. 267 din Codul penal ce reglementează omisiunea sesizării.

97. Cu privire la criticile de neconstituționalitate referitoare la dispozițiile art. 41 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, potrivit cărora procesul de management al riscurilor de securitate cibernetică specifice lanțului de aprovizionare presupune aspecte complexe de securitate cibernetică ce ar trebui să fie implementate exclusiv de autoritățile publice și de firmele mari, conform *acquis-ului* comunitar existent, făcându-se trimitere, în acest sens, la dispozițiile Directivei (UE) 2016/1.148 (Directiva NIS 1) și ale Directivei (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2), Curtea reține că și această critică este neîntemeiată.

98. În acest sens, Curtea reține că legislația europeană în vigoare cuprinde mai multe seturi de norme orizontale ce reglementează aspecte legate de securitatea cibernetică din diferite perspective, incluzând măsuri de îmbunătățire a securității lanțului de aprovizionare digital. Astfel, Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2), care a abrogat Directiva (UE) 2016/1.148 (Directiva NIS 1), nu impune ca procesul de management al riscurilor de securitate cibernetică specifice lanțului de aprovizionare să fie implementat doar de autorități

publice și firme mari. Explicația tehnică identificată în preambulul Directivei NIS 2, precum și în cel al Regulamentului (UE) 2019/881 — Regulamentul privind securitatea cibernetică („EU Cyber Security Act”) are în vedere faptul că produsele și sistemele moderne din domeniul tehnologiei informației și al comunicațiilor (TIC) integrează adeseori una sau mai multe tehnologii și componente terțe (cum ar fi module software, biblioteci sau interfețe de programare a aplicațiilor) sau se bazează pe acestea, dependentă care ar putea cauza riscuri suplimentare pentru securitatea cibernetică, dat fiind că vulnerabilitățile prezente în componentele terțe pot afecta și securitatea produselor, a serviciilor și a proceselor TIC. Pentru aceste motive, în numeroase cazuri, identificarea și documentarea unor astfel de dependențe le permit utilizatorilor finali de produse, servicii și procese TIC să își îmbunătățească activitățile de gestionare a riscurilor de securitate cibernetică, îmbunătățind, de exemplu, gestionarea vulnerabilității în materie de securitate cibernetică și procedurile de remediere a acesteia, astfel cum rezultă din punctul 11 al preambulului Regulamentului (UE) 2019/881 — Regulamentul privind securitatea cibernetică („EU Cyber Security Act”).

99. În aceste condiții, punctul 49 al preambulului anterior menționat prevede că politicile de securitate cibernetică eficiente ar trebui să se bazeze pe metode de evaluare a riscurilor bine puse la punct, atât în sectorul public, cât și în sectorul privat, aceste metode fiind utilizate la diferite niveluri, fără a exista o practică comună în ceea ce privește aplicarea lor eficientă. Promovarea și dezvoltarea bunelor practici pentru evaluarea riscurilor și pentru soluții interoperabile de gestionare a riscurilor în cadrul organizațiilor din sectorul public și privat sunt considerate necesare pentru a spori nivelul de securitate cibernetică din Uniunea Europeană.

100. Având în vedere cele mai sus arătate, Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2) prevede, la art. 2 alin. (1), cu privire la domeniul său de aplicare, că dispozițiile sale se aplică entităților publice sau private de tipul celor menționate în anexa I sau anexa II la aceeași directivă, care se califică drept întreprinderi mijlocii în temeiul art. 2 din anexa la Recomandarea 2003/361/CE sau care depășesc plafoanele pentru întreprinderile mijlocii prevăzute la alin. (1) din respectivul articol și care prestează servicii sau își desfășoară activitățile în cadrul Uniunii Europene, dar și că art. 3 alin. (4) din anexa la recomandarea anterior menționată nu se aplică în sensul acestei directive. Același art. 2 anterior menționat prevede, la alin. (2), că, *„indiferent de dimensiunea lor, prezenta directivă se aplică, de asemenea, entităților de tipul celor menționate în anexa I sau II, în cazul în care: (a) serviciile sunt furnizate de: (i) furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sau de servicii de comunicații electronice accesibile publicului; (ii) prestatorii de servicii de încredere; (iii) registrele de nume de domenii de prim nivel și de furnizorii de servicii de sistem de nume de domenii; (b) entitatea este singurul furnizor dintr-un stat membru al unui serviciu care este esențial pentru susținerea unor activități societale și economice critice; (c) perturbarea serviciului furnizat de entitate ar putea avea un impact semnificativ asupra siguranței publice, a securității publice sau a sănătății publice; (d) perturbarea serviciului furnizat de entitate ar putea genera un risc sistemic semnificativ, în special pentru sectoarele în care o astfel de perturbare ar putea avea un impact transfrontalier; (e) entitatea este critică din cauza importanței sale specifice la nivel național sau regional pentru sectorul sau tipul de servicii în cauză sau pentru alte sectoare interdependente din statul membru; (f) entitatea este o entitate a administrației publice: (i) la nivel central, astfel cum este definită de un stat membru în conformitate cu dreptul intern; (ii) la nivel regional, astfel cum este definită de un stat membru în conformitate cu dreptul intern, care, în urma unei evaluări*

bazate pe riscuri, furnizează servicii a căror întrerupere ar putea avea un impact semnificativ asupra activităților societale sau economice critice.”

101. În acest context legislativ european, anexa I la Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2), intitulată „Sectoare cu o importanță critică ridicată”, prevede la pct. 8 sectorul „Infrastructură digitală”, în cadrul căruia enumeră următoarele categorii de subiecte de drept: furnizorii de IXP (internet exchange point), furnizorii de servicii DNS, cu excepția operatorilor de servere pentru nume primare, registrele de nume TLD, furnizorii de servicii de cloud computing, furnizorii de servicii de centre de date, furnizorii de rețele de furnizare de conținut, furnizorii de servicii de încredere, furnizorii de rețele publice de comunicații electronice, furnizorii de servicii de comunicații electronice accesibile publicului și furnizorii de IXP (internet exchange point), la pct. 9 sectorul „Gestionarea serviciilor TIC (business-to-business)”, din care fac parte furnizorii de servicii gestionate și furnizorii de servicii de securitate gestionate, iar la pct. 10 sectorul „Administrație publică” care cuprinde: entitățile de administrație publică din administrația centrală, astfel cum sunt definite de un stat membru în conformitate cu dreptul intern, și entitățile de administrație publică la nivel regional, astfel cum sunt definite de un stat membru în conformitate cu dreptul intern. De asemenea, anexa II la Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2), intitulată „Alte sectoare de importanță critică”, prevede la pct. 6 sectorul „Furnizori digitali”, în care sunt incluși furnizorii de piețe online, furnizorii de motoare de căutare online și furnizorii de platforme de servicii de socializare în rețea.

102. Totodată, pentru a oferi asistență entităților esențiale și entităților importante care își desfășoară activitatea în sectoarele reglementate de Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2) în privința gestionării adecvate a riscurilor legate de lanțul de aprovizionare și de furnizori, Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2) reglementează la art. 21 măsuri de gestionare a riscurilor în materie de securitate cibernetică. Conform alin. (1) al art. 21 anterior menționat, „Statele membre se asigură că entitățile esențiale și entitățile importante iau măsuri tehnice, operaționale și organizatorice adecvate și proporționale pentru a gestiona riscurile la adresa securității rețelelor și a sistemelor informatice pe care entitățile respective le utilizează pentru operațiunile lor sau pentru a furniza servicii și pentru a preveni sau reduce la minimum impactul incidentelor asupra beneficiarilor serviciilor lor și asupra altor servicii”; potrivit alin. (2) al aceluiași articol, „Măsurile menționate la alineatul (1) se bazează pe o abordare multirisc care vizează protejarea rețelelor și a sistemelor informatice, precum și a mediului fizic al acestor sisteme împotriva incidentelor [...]”

103. Curtea a analizat și noua propunere de Regulament — Regulamentul privind securitatea cibernetică al Parlamentului European și al Consiliului privind cerințele orizontale în materie de securitate cibernetică pentru produsele cu elemente digitale și de modificare a Regulamentului (UE) 2019/1.020 și a observat că acest nou document de referință european are ca scop să faciliteze și să asigure respectarea de către furnizorii de infrastructură digitală a cerințelor lanțului de aprovizionare potrivit Directivei (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2).

104. Având în vedere reglementările europene mai sus analizate, Curtea reține că obligațiile reglementate prin dispozițiile art. 41 din legea criticată sunt în acord cu normele de drept european care le prevăd.

105. În ceea ce privește critica potrivit căreia sfera de aplicare a dispozițiilor art. 41 din legea criticată este mai largă decât cea prevăzută în Directiva (UE) 2016/1.148 (Directiva NIS 1) și în Directiva (UE) 2022/2.555 (Directiva NIS 2), aspect ce implică încălcarea prin textul criticat a dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție, dar și a prevederilor constituționale ale art. 26 și

art. 30, Curtea reține că această critică este neîntemeiată, pentru aceleași motive expuse mai sus.

106. Referitor la criticile de neconstituționalitate formulate cu privire la dispozițiile art. 48 din legea analizată, Curtea reține că acestea sunt neîntemeiate pentru următoarele motive:

107. Cu privire la critica conform căreia doar noțiunea de „notificare” este definită legal la art. 22 din legea criticată, printr-o normă de trimitere la dispozițiile capitolului IV secțiunea a 2-a din Legea nr. 362/2018, în timp ce noțiunea de „comunicare completă” nu beneficiază de o definiție legală, motiv pentru care destinatarul legii nu pot cunoaște dacă raportarea unui incident constituie o „notificare” sau o „comunicare completă”, Curtea reține că, potrivit prevederilor art. 26 din Legea nr. 362/2018, notificarea incidentelor de securitate cibernetică conține, în mod obligatoriu, următoarele date și informații: elementele de identificare ale infrastructurii și operatorului sau furnizorului în cauză; descrierea incidentului; perioada de desfășurare a incidentului; impactul estimat al incidentului; măsuri preliminare adoptate; lista de autorități ale statului afectate de incident; întinderea geografică potențială a incidentului; date despre efecte potențial transfrontaliere ale incidentului.

108. În aplicarea dispozițiilor Legii nr. 362/2018, notificarea către autoritățile competente, respectiv către Directoratul Național de Securitate Cibernetică, a incidentelor de securitate cibernetică poate fi urmată de o comunicare ulterioară a unor date suplimentare privind incidentul, această procedură implicând folosirea unor cadre general utilizate — spre exemplu, Structured Threat Information eXpression (STIX) — pentru obținerea de date și informații suplimentare tehnice privind respectivele incidente de securitate cibernetică. Conform Structured Threat Information eXpression (STIX) pot fi necesare următoarele date și informații suplimentare: calea de atac utilizată de către atacatorii ciberneticici (Attack Pattern); campania de atac cibernetic (Campaign) sau setul de activități malițioase ori de atacuri ciberneticice cu care incidentul este asociat; tipul de acțiuni și contramăsuri a fi luate în considerare (Course of Action); indicatorii de compromitere (IoC Indicator of compromise); infrastructura atacatorilor — descriere a sistemelor, serviciilor software și infrastructurilor TIC fizice sau virtuale folosite de atacatori ca parte a unui atac ce a produs un incident cibernetic; locația geografică în care atacul cibernetic a fost detectat sau în care incidentul a produs efecte; malware — tipul de cod/program malițios implicat; actorul implicat în amenințarea cibernetică (Threat Actor); instrumente precum aplicații, platforme, soluții software folosite pentru executarea atacului cibernetic; vulnerabilitățile implicate etc.

109. Procedura de notificare a incidentelor ciberneticice, cu toate componentele sale, este reglementată detaliat la capitolul IV secțiunea a 2-a din Legea nr. 362/2018, care prevede cu claritate, precizie și previzibilitate etapele și operațiunile pe care persoanele fizice și persoanele juridice care au obligația de a notifica incidentele de securitate cibernetică trebuie să le realizeze.

110. În aceste condiții, elementul material al contravenției prevăzute la art. 48 alin. (1) lit. a) din legea criticată are în vedere un număr determinat și limitat de fapte, expres prevăzute de lege, motiv pentru care potențialul subiect activ al contravențiilor reglementate prin textul criticat poate să prevadă cu claritate care sunt faptele care constituie contravenție și să își adapteze conduita la exigențele legii.

111. Referitor la elementul constitutiv al contravenției prevăzute la art. 48 alin. (1) lit. b) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, acesta constă în faptele de necomunicare de către persoanele fizice și juridice prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) și c) din legea a incidentelor de securitate cibernetică, potrivit dispozițiilor aceleiași legi,

respectiv prin intermediul Platformei naționale pentru raportarea incidentelor de securitate cibernetică (PNRISC) și în termenul prevăzut la art. 21 alin. (2) și la art. 22 din aceeași lege. Totodată, conform normei analizate, comunicarea trebuie să fie „completă”. Cum legislația în vigoare nu definește sintagma „comunicare completă a incidentelor de securitate cibernetică”, rezultă că aceasta are înțelesul ce rezultă din sensul uzual al termenilor care o compun, acela de comunicare integrală a acestor incidente.

112. Cu privire la elementul constitutiv al contravenției prevăzute la art. 48 alin. (1) lit. c) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, acesta constă în faptele de nerespectare de către furnizorii de servicii de securitate cibernetică a obligației de a pune la dispoziția autorităților prevăzute la art. 10 din aceeași lege a datelor și informațiilor privind incidente, amenințări, riscuri sau vulnerabilități a căror manifestare poate afecta o rețea sau un sistem informatic al deținătorului sau al unor terți, în condițiile prevăzute de lege și cu respectarea termenului reglementat la art. 25 alin. (1) din actul normativ criticat. Referitor la contravenția anterior menționată, Curtea constată că actul de punere la dispoziție a datelor și informațiilor prevăzute în ipoteza normei ce reglementează această contravenție se realizează, pe de o parte, în condițiile art. 25 alin. (1) din legea criticată — în ceea ce privește termenele de notificare a incidentelor și, respectiv, de comunicare a amenințărilor, a riscurilor și a vulnerabilităților — iar, pe de altă parte, în condițiile art. 52 alin. (5) din aceeași lege — dispoziție ce face trimitere la hotărârea Guvernului care urmează să prevadă normele metodologice privind solicitarea și comunicarea datelor și informațiilor prevăzute la art. 25 alin. (1) din legea criticată. Așadar, conduita sancționată prin dispozițiile art. 48 alin. (1) lit. c) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative constă în necomunicarea, respectiv nepunerea la dispoziția autorităților prevăzute la art. 10 din legea criticată a incidentelor și, respectiv, a amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților, în termenele prevăzute la art. 25 alin. (1) din legea analizată, în condițiile ce vor fi prevăzute prin hotărâre a Guvernului.

113. Curtea reține, totodată, că mecanismele de notificare a incidentelor de securitate cibernetică și cele de comunicare a riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților de securitate cibernetică asigură, în fiecare caz în parte, termene/intervale de timp determinate, cuprinse între momentul notificării incidentului și cel al comunicării datelor și informațiilor suplimentare referitoare la respectivul incident, termene care sunt stabilite astfel încât să permită oricărui subiect de drept vizat să aibă capacitatea din punct de vedere fizic, tehnic și operațional de a transmite autorităților competente informațiile în cauză. Așadar, cu toate că natura unor astfel de incidente impune semnalarea lor de urgență, legea criticată prevede termene acoperitoare în scopul asigurării proporționalității între obligațiile reglementate în sarcina destinatarilor legii care intră în domeniul său de aplicare, pe de o parte, și posibilitățile reale de notificare/comunicare a datelor și a informațiilor arătate în ipotezele normelor ce prevăd contravențiile reglementate la art. 48 din legea criticată, pe de altă parte.

114. Pentru aceste considerente, Curtea reține că dispozițiile art. 48 alin. (1) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative sunt clare, precise și previzibile, fiind, așadar, în acord cu exigențele ce rezultă din prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție.

115. În ceea ce privește aspectul reglementării procedurii de comunicare, respectiv de punere la dispoziție a datelor și

informațiilor la care fac referire prevederile art. 48 din legea analizată, printr-o hotărâre a Guvernului, ca act secundar și nu primar de legiferare, acest mod de reglementare constituie o aplicare a dispozițiilor constituționale ale art. 108, ce reglementează actele Guvernului. De altfel, cele două aspecte (procedura de comunicare, respectiv de punere la dispoziție a datelor și informațiilor) reflectă o măsură cu caracter organizatoric, administrativ, iar nu substanțial. În jurisprudența sa, Curtea a statuat că „organizarea executării legii are un sens mai larg decât cea privind aplicarea legii, și anume prin hotărâri ale Guvernului pot fi dispuse măsuri organizatorice, financiare, instituționale sau sancționatoare în vederea stabilirii cadrului necesar pentru ducerea la îndeplinire a dispozițiilor legii. Așadar, legiuitorul nu mai stabilește întotdeauna direct, prin lege, contravenții și sancțiuni, ci, chiar în sensul textului constituțional invocat, această competență revine autorității publice însărcinate cu organizarea executării legii” (a se vedea Decizia nr. 107 din 22 februarie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 334 din 20 aprilie 2005).

116. Referitor la criticile de neconstituționalitate formulate cu privire la dispozițiile art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, Curtea reține că acestea sunt neîntemeiate pentru următoarele considerente:

117. În ceea ce privește critica conform căreia introducerea tuturor rețelelor și sistemelor informatice în sistemul de protecție a securității naționale, mai exact în sectorul cibernetic al securității naționale încalcă dreptul la viață intimă, familială și privată, precum și libertatea de exprimare, Curtea constată că soluția legislativă analizată nu vizează rețelele și sistemele informatice, în materialitatea lor, ci obiectul de interes al securității naționale îl reprezintă efectele negative produse de atacurile și amenințările cibernetică, precum și de amenințările de tip hibrid din spațiul cibernetic, care afectează capacitatea de reziliență a statului, respectiv campaniile de propagandă și dezinformare din spațiul cibernetic ce afectează ordinea constituțională. Or, cu privire la aceasta, Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa că, în materia stabilirii tipurilor de amenințări la adresa securității naționale, revine legiuitorului primar sarcina de a stabili aceste amenințări, aspect care constituie o opțiune de politică de securitate națională a statului român (a se vedea Decizia nr. 91 din 28 februarie 2018, paragraful 69).

118. De asemenea, printr-o jurisprudență constantă, Curtea Constituțională a reținut că „nu intră în competența sa posibilitatea de a se pronunța asupra aprecierilor, dintre care unele neavând caracter juridic, referitoare la faptul dacă legea supusă controlului de constituționalitate își poate atinge scopul pentru care a fost inițiată și adoptată, și aceasta, și chiar dacă, eventual, asemenea aprecieri ar fi îndreptățite. Curtea Constituțională nu decide dacă o lege este sau nu este bună, dacă este sau nu este eficientă sau dacă este sau nu este oportună” (a se vedea Decizia nr. 203 din 29 noiembrie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 603 din 9 decembrie 1999).

119. Având în vedere aceste aspecte, principalele categorii de actori care generează amenințări în spațiul cibernetic sunt prezentate în Strategia de securitate cibernetică a României, pentru perioada 2022—2027, adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. 1.321/2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 2 din 3 ianuarie 2022, care face trimitere la persoane sau grupări de criminalitate organizată care exploatează vulnerabilitățile spațiului cibernetic în scopul obținerii de avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale; la teroriști sau extremiști care utilizează spațiul cibernetic pentru desfășurarea și coordonarea unor atacuri teroriste, activități de comunicare, propagandă, recrutare și instruire, colectare de

fonduri etc., în scopuri teroriste; la state sau actori nonstatali care inițiază sau derulează operațiuni în spațiul cibernetic, în scopul culegerii de informații din domeniile guvernamental, militar, economic ori al materializării altor amenințări la adresa securității naționale.

120. În considerare acestor realități și în scopul armonizării cadrului normativ incident, prin dispozițiile art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, legiuitorul primar a introdus modificări corelative, completând lista amenințărilor la adresa securității naționale prevăzute la art. 3 din Legea nr. 51/1991 cu următoarele tipuri de amenințări/atacuri introduse la noile litere n)—p) ale art. 3:

121. **Art. 3 lit. n) — „amenințări cibernetică sau atacuri cibernetică asupra infrastructurilor informatice și de comunicații de interes național”.** Norma introdusă la lit. n) a art. 3 din Legea nr. 51/1991 conține noțiuni și concepte definite în cuprinsul legii criticate sau în legislația incidentă. Astfel, noțiunea de „amenințare cibernetică” este definită la art. 2 lit. b) din legea criticată, prin trimitere la dispozițiile art. 2 lit. f) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 104/2021, iar cea de „atac cibernetic”, la art. 2 lit. c) din aceeași lege, ca fiind o „acțiune ostilă (de rea-credință) desfășurată în spațiul cibernetic de natură să afecteze securitatea cibernetică”. La rândul său, sintagma „infrastructură informatică și de comunicații de interes național” este definită de art. 2 lit. d) din Legea nr. 163/2021 ca reprezentând infrastructura informatică și de comunicații esențială pentru menținerea funcțiilor vitale ale societății, a sănătății, siguranței, securității, bunăstării sociale ori economice a persoanelor și a cărei perturbare sau distrugere are un impact semnificativ la nivel național ca urmare a incapacității de a menține respectivele funcții.

122. **Art. 3 lit. o) — acțiuni, inacțiuni sau stări de fapt cu consecințe la nivel național, regional sau global care afectează reziliența statului român în raport cu riscurile și amenințările de tip hibrid.** În mod similar, noua prevedere de la lit. o) conține noțiuni și concepte identificate în legea criticată sau în alte legi incidente. Astfel, conceptul de „reziliență” este amplu definit în mai multe acte normative naționale, pe baza definiției „rezilienței în spațiul cibernetic”, prevăzute la art. 2 lit. v) din legea criticată, conceptul fiind dezvoltat prin Hotărârea Parlamentului României nr. 22/2020 privind aprobarea Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2020—2024, prin Hotărârea Guvernului nr. 1.321/2021 privind aprobarea Strategiei de securitate cibernetică a României, pentru perioada 2022—2027, precum și a Planului de acțiune pentru implementarea Strategiei de securitate cibernetică a României, pentru perioada 2022—2027, prin dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 155/2020 privind unele măsuri pentru elaborarea Planului național de redresare și reziliență necesar României pentru accesarea de fonduri externe rambursabile și nerambursabile în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență și prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 124/2021 privind stabilirea cadrului instituțional și financiar pentru gestionarea fondurilor europene alocate României prin Mecanismul de redresare și reziliență, precum și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 155/2020 privind unele măsuri pentru elaborarea Planului național de redresare și reziliență necesar României pentru accesarea de fonduri externe rambursabile și nerambursabile în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență.

123. Totodată, riscurile și amenințările de tip hibrid la adresa securității cibernetică sunt definite la art. 2 lit. b) și w) din legea criticată ca fiind acele riscuri și amenințări care se manifestă sub formă hibridă. Noțiunea de „forma hibridă a amenințărilor și riscurilor de securitate cibernetică” este conceptualizată prin Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020—2024, aprobată

prin Hotărârea Parlamentului României nr. 22/2020, mai sus citată, paragrafele 6, 8, 21, 49, 61, 71, 75, 82, 91, 92, 93, 104, 154, 158, 177, 170, 203. Totodată, amenințările militare de tip hibrid sunt descrise și enumerate în cuprinsul Hotărârii Guvernului nr. 832/2021 pentru aprobarea Strategiei militare a României, la capitolul I lit. A și B, capitolul II lit. A și B, capitolul IV și capitolul V.

124. **Art. 3 lit. p) — acțiuni derulate de către o entitate statală sau nonstatală, prin realizarea, în spațiul cibernetic, a unor campanii de propagandă sau dezinformare, de natură a afecta ordinea constituțională.** Autorii sesizărilor de neconstituționalitate consideră că sintagma prevăzută la art. 50 din legea supusă controlului de constituționalitate cu referire la art. 3 lit. p) din Legea nr. 51/1991 („acțiuni derulate de către o entitate statală sau nonstatală, prin realizarea, în spațiul cibernetic, a unor campanii de propagandă sau dezinformare, de natură a afecta ordinea constituțională”) încalcă dispozițiile art. 1 alin. (5) din Constituție, fiind lipsită de claritate, precizie și previzibilitate.

125. La fel ca în cazul argumentelor aduse împotriva sintagmei reglementate de art. 3 alin. (1) lit. c) analizate anterior, și în cazul acestor critici problema de drept invocată nu vizează de fapt imprecizia, neclaritatea sau impredictibilitatea normei, ci sfera prea largă de întindere a reglementării. Or, imprecizia, neclaritatea și impredictibilitatea unei norme sau noțiuni juridice nu poate fi confundată cu sfera de întindere a respectivei noțiuni juridice. De altfel, autorul obiecției (Avocatul Poporului) precizează în sesizarea sa faptul că sfera de aplicare a dispoziției este atât de largă, încât față de orice persoană se poate reține exercitarea unei acțiuni care constituie amenințare la adresa securității naționale. Or, tocmai acest lucru denotă că, în realitate, sintagma criticată nu este neclară sau imprecisă, ci faptul că, în opinia autorului sesizării de neconstituționalitate, aceasta este prea largă.

126. Pentru a lămurii semnificația sintagmei/noțiunilor supuse controlului de constituționalitate trebuie realizate deopotrivă o interpretare textualistă și una sistematică, având în vedere decelarea scopului urmărit de legiuitor.

127. În primul rând, prin interpretarea textualistă, semnificațiile noțiunilor de „propagandă” și „dezinformare” sunt cele avute în vedere prin definițiile din Dicționarul explicativ al limbii române — DEX. Astfel, propaganda reprezintă, pe de o parte, acțiunea desfășurată sistematic în vederea răspândirii unei doctrine politice, religioase etc., a unor teorii, opinii, pentru a le face cunoscute și acceptate, pentru a câștiga adepți, iar, pe de altă parte, poate consta în acțiunea de răspândire a unor idei care prezintă și susțin o teorie, o concepție, un partid politic etc., cu scopul de a convinge și de a câștiga adepți. Noțiunea de dezinformare este acțiunea de informare greșită (în mod tendențios), acțiunea de a dezinforma și rezultatul ei care semnifică a informa greșit, în mod intenționat, tendențios, a induce în eroare cu o informație falsă.

128. În al doilea rând, Curtea observă din modul de redactare a normei că nu orice campanie de propagandă sau dezinformare în spațiul cibernetic este avută în vedere de legiuitor, ci doar acele campanii de propagandă sau dezinformare de natură să afecteze ordinea constituțională. Tipul de amenințare introdus la art. 3 lit. p) poate viza exclusiv acele campanii de propagandă sau dezinformare care promovează incitarea la război, la ură pe criterii de rasă, religie, naționalitate etc., la separatism teritorial sau la violență publică, dar și la schimbarea regimului democratic constituțional sau la desființarea unor instituții de rang constituțional. Calificarea unei acțiuni în sfera amenințărilor reglementate la lit. p) presupune întrunirea unui număr de patru condiții. Astfel, o primă condiție pentru ca o amenințare la adresa securității naționale a României să poată fi încadrată la art. 3 lit. p) din Legea nr. 51/1991 este aceea ca amenințarea să vină de la un stat

străin sau o organizație străină sau națională; a doua condiție este aceea ca acțiunile să se deruleze sub forma unor campanii, adică a unei succesiuni organizate de acțiuni, caracterizate prin intenție, organizare și frecvență; cea de-a treia condiție impune ca acțiunile să se desfășoare în spațiul cibernetic, adică prin rețele sociale și de comunicații funcționale prin intermediul unor sisteme și rețele informatice; cea de-a patra condiție este ca acțiunile să fie de natură să afecteze ordinea constituțională.

129. În ceea ce privește noțiunea de „propagandă”, aceasta este consacrată legislativ în cuprinsul art. 405 din Codul penal, care incriminează propaganda pentru război, sensul acesteia fiind explicat în doctrina de drept penal, care a reținut că norma de incriminare anterior menționată are în vedere două modalități alternative de realizare a variantei tip, respectiv: propaganda pentru război și distinct, răspândirea de știri tendențioase sau inventate. Astfel, *propaganda pentru război de agresiune* constă în răspândirea, în public, de idei și concepții în favoarea unui asemenea război. Potrivit art. 1 din Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 3.314 din 14 decembrie 1974, prin război de agresiune se înțelege folosirea forțelor armate de către un stat sau un grup de state împotriva suveranității, integrității teritoriale sau independenței politice a altui stat sau în orice alt mod incompatibil cu Carta Națiunilor Unite. În cazul *răspândirii de știri tendențioase sau inventate*, suntem în prezența unei modalități de manipulare a populației în scopul creării unei psihoze a declanșării unui război de agresiune. Acestea sunt alternative și pot apărea în practică în multe forme, de la discursuri publice sau manifestări, precum cele prilejuite de diferite competiții sportive, la articole apărute în presa scrisă, emisiuni realizate la posturile de radio sau de televiziune. Putem întâlni, de asemenea, promovarea (...) prin mijloacele de comunicare mai moderne, precum internetul, unde rețelele de socializare reprezintă o platformă foarte potrivită pentru propagarea unor astfel de mesaje. În cazul răspândirii de știri tendențioase sau inventate, este necesar ca informațiile să fie inventate, complet sau parțial, sau interpretate într-o formă diferită față de realitate. Mesajul (...) are o firească și necesară dimensiune publică, propaganda fiind prin esența sa destinată a atinge mase mari de oameni, a influența comportamentul acestora, a genera reacții puternice, a modifica sau crea tendințe la nivel social, credințe, opinii.

130. De asemenea, noțiunea de „propagandă” este definită legal la art. 4 pct. 9 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, cu modificările și completările ulterioare, ca semnificând „răspândirea în mod sistematic sau apologia unor idei, concepții ori doctrine, cu intenția de a convinge și de a atrage noi adepți”. Totodată, protejarea normelor de rang constituțional de acte de propagandă este asigurată și prin dispozițiile Legii partidelor politice nr. 14/2003 care, la art. 3 alin. (2) interzice absolut „partidele politice care, prin statutul, programele, propaganda de idei ori prin alte activități pe care le organizează, încalcă prevederile art. 30 alin. (7), art. 40 alin. (2) sau (4) din Constituția României, republicată”, sancțiunea prevăzută pentru cazul constatării actelor de propagandă fiind dizolvarea partidului politic.

131. Nu în ultimul rând, noțiunea de „propagandă” se regăsește, cu sensul mai sus arătat, în cuprinsul următoarelor dispoziții legale: la art. 28 din Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, la art. 53 alin. (3) și art. 64 din Legea nr. 47/1992, la art. 45 lit. a) din Legea nr. 360/2002 privind statutul poliștilor, la art. 18 alin. (2) din Legea nr. 17/1990 privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue și al zonei economice exclusive ale României și la art. 15 din Legea nr. 1/1998 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Informații Externe.

132. În ceea ce privește noțiunea de „dezinformare”, aceasta a fost definită în cuprinsul documentului european denumit

Comunicarea comună către Parlamentul European, Consiliul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. Plan de acțiune împotriva dezinformării, 5 decembrie 2018. Potrivit actului european anterior menționat, prin „dezinformare” se înțelege crearea, prezentarea și diseminarea de informații false sau înșelătoare, în scopul obținerii unui câștig economic sau pentru a induce publicul în eroare în mod deliberat și care pot provoca un prejudiciu public. Prejudiciul public include amenințări legate de procesele democratice, precum și de bunurile publice cum ar fi sănătatea, mediul sau securitatea cetățenilor.

133. Totodată, noțiunea de „dezinformare” este utilizată în cuprinsul mai multor acte normative de rang primar, secundar și terțiar, respectiv la art. 3 lit. c), art. 8 alin. (3) și art. 14 alin. (4) din Legea nr. 122/2011 privind regimul armelor, dispozitivelor militare și munițiilor deținute de Ministerul Apărării Naționale și de forțele armate străine pe teritoriul României, în cuprinsul Hotărârii Guvernului nr. 548/2008 privind aprobarea Strategiei naționale de comunicare și informare publică pentru situații de urgență, la pct. IV și VIII ale Strategiei naționale de comunicare și informare publică, la art. 4, art. 13, art. 34, art. 42 și art. 43 din anexa nr. 5¹ la Regulamentul privind gestionarea situațiilor de urgență specifice riscului nuclear sau radiologic, aprobat prin Ordinul ministrului afacerilor interne și al președintelui Comisiei Naționale pentru Controlul Activităților Nucleare nr. 61/113/2018, cu modificările și completările ulterioare.

134. Nu în ultimul rând, noțiunea de „dezinformare” este definită în Codul de Practică a Uniunii Europene împotriva dezinformării, actualizat în 2022 (2022 — Strengthened Code of Practice on Disinformation), precum și în Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind Planul de acțiune pentru democrația europeană. Conform acesteia din urmă, „este important să se facă distincția între diferitele fenomene care sunt denumite în mod obișnuit «dezinformare» pentru a permite elaborarea unor răspunsuri politice adecvate: informarea greșită este conținut fals sau înșelător partajat fără intenție dăunătoare, deși efectele pot fi totuși dăunătoare, de exemplu, când oamenii împărtășesc informații false prietenilor și familiei cu bună-credință; dezinformarea este conținut fals sau înșelător care este răspândit cu intenția de a înșela sau de a asigura un câștig economic sau politic și care poate cauza prejudicii publice. Operația de influență a informațiilor se referă la eforturile coordonate ale actorilor autohtoni sau străini de a influența public-țintă folosind o serie de mijloace înșelătoare, inclusiv suprimarea surselor independente de informații în combinație cu dezinformarea. Interferența străină în spațiul informațional, adesea efectuată ca parte a unei operațiuni hibride mai ample, poate fi înțeleasă ca eforturi coercitive și înșelătoare de a perturba formarea și exprimarea liberă a voinței politice a indivizilor de către un actor de stat străin sau agentul acestuia”.

135. Cu privire la sensul noțiunii de „știri false”, aceasta nu este definită legal, aspect ce indică intenția legiuitorului de a-i fi conferit expresiei anterior menționate înțelesul ce rezultă din sensul uzual al cuvintelor care o compun, respectiv acela de date sau informații cu caracter de noutate care nu corespund adevărului. Același sens rezultă și din interpretarea gramaticală și teleologică a normelor juridice în cuprinsul cărora este utilizată sintagma analizată, respectiv din interpretarea dispozițiilor art. 272 și art. 272¹ din Legea societăților nr. 31/1990, a dispozițiilor anexei nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 539/2021 privind aprobarea Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură, aferentă perioadei 2021—2023, și a Planului de acțiune al Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și

discursului instigator la ură, aferentă perioadei 2021—2023, a Considerațiilor finale ale Hotărârii Parlamentului României nr. 28/2021 pentru aprobarea Cartei albe a apărării, precum și a Hotărârii Parlamentului României nr. 22/2020 privind aprobarea Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2020—2024.

136. În ceea ce privește noțiunea de „ordine constituțională”, aceasta desemnează un concept amplu descris și dezvoltat în jurisprudența Curții Constituționale, jurisprudență din care rezultă, cu claritate, precizie și previzibilitate caracteristicile, conținutul și limitele acesteia. Astfel, prin Decizia nr. 611 din 3 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 877 din 7 noiembrie 2017, paragraful 107, Curtea a constatat că „respectarea statului de drept nu se limitează la această componentă, ci implică, din partea autorităților publice, comportamente și practici constituționale, care își au sorginea în ordinea normativă constituțională, privită ca ansamblu de principii care fundamentează raporturile sociale, politice, juridice ale unei societăți. Altfel spus, această ordine normativă constituțională are o semnificație mai amplă decât normele pozitive edictate de legiuitor, constituind cultura constituțională specifică unei comunități naționale. Prin urmare, colaborarea loială presupune, dincolo de respectul față de lege, respectul reciproc al autorităților/instituțiilor statului, ca expresie a unor valori constituționale asimilate, asumate și promovate, în scopul asigurării echilibrului între puterile statului. Loialitatea constituțională poate fi caracterizată, deci, ca fiind o valoare-principiu intrinsecă Legii fundamentale, în vreme ce colaborarea loială între autoritățile/instituțiile statului are un rol definitoriu în implementarea Constituției”. Prin aceeași decizie, anterior citată, la paragraful 108, Curtea a mai reținut că ordinea constituțională vizează și „respectul pentru Constituție” care „nu poate fi limitat la executarea literală a dispozițiilor sale operaționale. Constituția prin însăși natura sa, în plus față de garantarea drepturilor omului, oferă un cadru pentru instituțiile statului, stabilește atribuțiile și obligațiile acestora. Scopul acestor dispoziții este de a permite buna funcționare a instituțiilor, în baza cooperării loiale dintre acestea. Șeful statului, Parlamentul, Guvernul, sistemul judiciar, toate servesc scopului comun de a promova interesele țării ca un întreg, nu interesele înguste ale unei singure instituții sau ale unui partid politic care a desemnat titularul funcției. Chiar dacă o instituție este într-o situație de putere, atunci când este în măsură să influențeze alte instituții ale statului, trebuie să facă acest lucru având în vedere interesul statului ca un întreg, inclusiv, ca o consecință, interesele celorlalte instituții și cele ale minorității parlamentare (*Avizul Comisiei de la Veneția, precizat, paragraful 87 — s.n. Avizul privind compatibilitatea cu principiile constituționale și statul de drept a acțiunilor Guvernului României cu privire la alte instituții ale statului și Ordonanța de urgență a Guvernului de modificare a Legii nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale și Ordonanța de urgență a Guvernului de modificare și completare a Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului în România, aviz adoptat de la cea de-a 93-a Sesiune Plenară/Veneția, 14—15 decembrie 2012*).”

137. Totodată, noțiunea de „ordine constituțională” este folosită de legiuitor și în cuprinsul normei ce reglementează infracțiunea de acțiuni împotriva ordinii constituționale prevăzute la art. 397 din Codul penal. Conform doctrinei de drept penal, prin „ordine constituțională” se înțelege ordinea izvorâtă din normele și principiile constituționale de instituire a organelor statului și a modului de funcționare și de îndeplinire a atribuțiilor acestora, în scopul funcționării statului de drept și respectării și garantării drepturilor și libertăților fundamentale. Acțiunea armată și acțiunile violente desfășurate în mod clasic (în spațiu terestru, aerian sau maritim) sau mai nou, în spațiul cibernetic, dacă sunt exercitate în scopul schimbării ordinii constituționale,

prezintă un pericol deosebit pentru securitatea națională, inclusiv pentru atributele fundamentale ale statului. Infracțiunea prevăzută la art. 397 din Codul penal are o structură formată dintr-o variantă tip și o variantă atenuată. Astfel, *schimbarea ordinii constituționale* reprezintă orice modificare a atributelor fundamentale ale statului român (caracterul național, suveran, independent, unitar și indivizibil al statului, forma de guvernământ ori democrația constituțională). În cea de-a doua modalitate, respectiv *îngreunarea exercitării puterii de stat*, presupune generarea unor dificultăți reale în îndeplinirea de către autoritățile statului a atribuțiilor și sarcinilor ce le revin, iar *împiedicarea exercitării puterii de stat* reprezintă punerea organelor de stat în imposibilitatea de a-și realiza atribuțiile legale și sarcinile ce le revin. Astfel, atât timp cât legea recunoaște deja ordinea constituțională ca valoare supremă ce trebuie apărată prin norme de drept penal, este firesc și logic ca și securitatea națională — care urmărește, în esență, tot apărarea ordinii constituționale prin mijloace de culegere, prelucrare, evaluare și comunicare a informațiilor — să dispună de pârghiile legale pentru a-și putea exercita această misiune.

138. În ceea ce privește noțiunea de „spațiu cibernetic”, aceasta este definită la art. 2 lit. z) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, ca fiind „mediul virtual generat de rețelele și sistemele informatice, incluzând conținutul informațional procesat, stocat sau transmis, precum și acțiunile derulate de utilizatori în acesta”. De asemenea, art. 2 lit. c) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 104/2021, definește spațiul cibernetic ca „mediul virtual, astfel cum este definit în Strategia de securitate cibernetică a României și Planul de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 271/2013”, în condițiile în care Strategia de securitate cibernetică a României, adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. 271/2013 descrie spațiul cibernetic ca fiind „mediul virtual, generat de infrastructurile cibernetică, incluzând conținutul informațional procesat, stocat sau transmis, precum și acțiunile derulate de utilizatori în acesta”.

139. Referitor la sensul verbului „a afecta”, Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa, spre exemplu, prin Decizia nr. 650 din 15 decembrie 2022, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1262 din 28 decembrie 2022, paragraful 49, că acesta este susceptibil de interpretări diferite, așa cum rezultă din unele dicționare. „Din punctul de vedere al Curții, aceasta urmează să rețină numai sensul juridic al noțiunii, sub diferite nuanțe, cum ar fi: «a suprima», «a aduce atingere», «a prejudicia», «a vătăma», «a leza», «a antrena consecințe negative» (a se vedea în același sens și Decizia nr. 1.189 din 6 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008)”.

140. Cu privire la sensul sintagmei „securitate națională” din cuprinsul art. 50 din legea criticată, Curtea reține că, prin Decizia nr. 872 din 25 iunie 2010, Curtea a statuat că noțiunea de securitate națională este un concept constituțional și că un element al acesteia îl constituie starea de echilibru și de stabilitate economică. Prin aceeași decizie, Curtea a reținut că securitatea națională nu implică numai securitatea militară, deci domeniul *manu militari*, ci are și o componentă socială și economică, dar și că „posibilitatea restrângerii exercițiului unor drepturi sau libertăți prevăzută de art. 53 din Constituție este o prerogativă constituțională distinctă de instituirea unor măsuri excepționale (starea de urgență sau de asediu) reglementate de prevederile art. 93 din Constituție (astfel, restrângerea exercițiului unor drepturi se poate dispune și în afara situațiilor reglementate la art. 93 din Constituție)”. De asemenea, prin Decizia nr. 91 din 28 februarie 2018, Curtea a reținut că termenul

de „securitate națională” este unul plurivalent și că, din perspectiva art. 53 alin. (1) din Constituție, se poate vorbi de securitate militară, economică, financiară, informatică sau socială a țării. Totodată, prin Decizia nr. 455 din 4 iulie 2018, paragraful 63, Curtea a constatat că securitatea rețelelor și sistemelor informatice este o chestiune care ține de securitatea națională.

141. În concluzie, prevederile art. 50 din legea criticată, inclusiv sintagma criticată punctual de „campanie de propagandă sau dezinformare” nu pot fi analizate exclusiv în abstract, fără să se țină cont de elementele care determină limitele lor de interpretare. Autorii sesizărilor de neconstituționalitate identifică doi termeni din ansamblul legislativ și îi analizează în abstract, independent de elementele determinante care clarifică, prin limitare, întinderea semnificației juridice a sintagmei criticate. În considerarea acestui raționament pur abstract, autorul criticii trage concluzia inerentă că semnificația termenilor este prea largă, deci imprecisă, neclară și impredictibilă. O asemenea metodă de interpretare care valorifică exclusiv „în abstract” o sintagmă cuprinsă într-o lege ar conduce inevitabil la concluzia că acestea sunt imprecise, neclare și impredictibile.

142. Or, Curtea Constituțională a precizat în jurisprudența sa, faptul că „analiza existenței amenințărilor la adresa securității naționale a României, în cazul dispoziției de lege criticată, trebuie să se realizeze prin corelarea formei/modalității de manifestare a activităților prevăzute de art. 3 lit. f) din Legea nr. 51/1991 cu scopul urmărit/valoarea lezată prin acea activitate”. În cazul criticilor aduse prevederilor art. 50, Curtea reține că trebuie urmată aceeași logică de interpretare și ori de câte ori se urmărește identificarea semnificației unei amenințări la adresa securității naționale. În cazul dedus judecății, sintagma „campanii de propagandă sau dezinformare” trebuie să fie corelată atât cu forma/modalitatea/condițiile de manifestare prevăzută/prevăzute de normă, cât și cu scopul urmărit prin lege și cu valoarea lezată prin aceste activități, care este ordinea constituțională, element component al suveranității statului.

143. Așadar, nu orice campanie de propagandă sau dezinformare este avută în vedere de legiuitor, ci doar acele campanii de propagandă sau de dezinformare de o gravitate extremă, de natură să reprezinte o amenințare la adresa securității naționale, prin îndeplinirea cumulativă a condițiilor prevăzute expres de legiuitor, enunțate mai sus.

144. Ca atare, o sintagmă neclară, imprecisă și impredictibilă prin analiza sa „în abstract”, independent de elementele determinate și de scopul avut în vedere, devine clară, precisă și predictibilă prin analiza elementelor care îi determină conținutul normativ, în interpretarea sistematică a acestora.

145. Având în vedere toate aceste considerente, Curtea reține că dispozițiile art. 50 din legea criticată sunt clare, precise și previzibile, fiind în acord cu prevederile constituționale ale art. 1 alin. (5) referitoare la calitatea legii.

146. În ceea ce privește critica invocată de autorii deputați ai sesizării de neconstituționalitate privind încălcarea dreptului la viață intimă, familială și privată, prin extinderea realizată de dispozițiile art. 50 din legea criticată a sferei de aplicare a prevederilor art. 3 din Legea nr. 51/1991, Curtea Constituțională observă că prin conținutul normativ în vigoare al art. 3 raportat la prevederile art. 1 și art. 2 din Legea nr. 51/1991, legiuitorul nu a reglementat activități sau competențe specifice din domeniul culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului. Astfel, art. 1 din Legea nr. 51/1991 reglementează conținutul conceptului de securitate națională a României, enumerând valorile expres ocrotite potrivit principiilor și normelor democratice statornicite prin Constituție, prin mijloacele menționate la art. 2 alin. (1) — respectiv prin cunoașterea, prevenirea și înlăturarea

amenințărilor interne și externe ce pot aduce atingere valorilor sus-menționate. Dispozițiile art. 3 în vigoare [lit. a)—m)] enumeră tipurile de amenințări la adresa securității naționale a României, asupra cărora Curtea s-a mai pronunțat în jurisprudența sa, prin Decizia nr. 91/2018 și Decizia nr. 802/2018. Prevederile art. 3 din Legea nr. 51/1991 au fost completate prin dispozițiile art. 50 din legea ce face obiectul prezentului control de constituționalitate, în sensul introducerii la literele noi n)—p) a următoarelor tipuri de amenințări: lit. n) — „amenințări cibernetice sau atacuri cibernetice asupra infrastructurilor informatice și de comunicații de interes național”; lit. o) — „acțiuni, inacțiuni sau stări de fapt cu consecințe la nivel național, regional sau global care afectează reziliența statului român în raport cu riscurile și amenințările de tip hibrid”; lit. p) — „acțiuni derulate de către o entitate statală sau nonstatală, prin realizarea, în spațiul cibernetic, a unor campanii de propagandă sau dezinformare, de natură a afecta ordinea constituțională.”

147. Curtea constată că în raport cu argumentele invocate, critica privind afectarea unor drepturi și libertăți fundamentale nu este întemeiată întrucât legiuitorul nu a introdus la art. 3 lit. n)—p) măsuri, competențe sau activități specifice culegerii de informații care presupun restrângerea unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului, acestea fiind expres și limitativ reglementate la art. 14 din Legea nr. 51/1991. Stabilirea sferei amenințărilor la adresa securității naționale cu luarea în considerare a modului în care acestea au evoluat, s-au transformat și s-au diversificat, nu presupune în mod implicit și necesar măsuri de restrângere a exercițiului unor drepturi fundamentale. Doar măsurile prevăzute expres la art. 14 restrâng drepturi și libertăți și în aceste cazuri limitativ prevăzute, legiuitorul a reglementat deopotrivă garanțiile legale prevăzute la art. 15 și următoarele din Legea nr. 51/1991. Astfel, reținem că art. 14—24 din Legea nr. 51/1991 prevăd proceduri *ex ante* și *a posteriori* care garantează evitarea oricărei ingerințe ilegale sau neautorizate în viața privată a cetățenilor, regim de protecție aplicabil în cazul oricărui tip de amenințare la adresa securității naționale, prevăzută de art. 3, astfel cum a fost completat prin dispozițiile legii criticate.

148. Simpla enumerare a amenințărilor interne sau externe la adresa securității naționale nu poate afecta, prin restrângere, drepturi sau libertăți fundamentale. Legiuitorul nu modifică regimul juridic al amenințărilor la adresa securității naționale, nici nu suprimă garanțiile prevăzute în vederea asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale, ci doar actualizează sfera amenințărilor la realitățile actuale ale societății, urmărind ca, prin reglementarea protecției oferite de mecanismele de securitate națională să asigure, în final, funcționarea statului român și exercitarea neîngrădită a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor.

149. Așadar, Curtea constată că stabilirea amenințărilor la adresa securității naționale prevăzute la art. 3 lit. n)—p) din Legea nr. 51/1991 se încadrează în marja de apreciere a statului român, noile amenințări au un scop legitim, fiind instituite ca urmare a realităților care guvernează spațiul cibernetic, realități care în lipsa unei protecții legale adecvate pot aduce atingere funcționării statului, ordinii constituționale, infrastructurilor cibernetice critice și, implicit, exercițiului drepturilor și libertăților fundamentale de către cetățenii acestuia, acestea fiind, totodată, proporționale cu scopul legii criticate, acela de asigurare a securității și apărării cibernetice a României.

150. Autorii sesizărilor de neconstituționalitate critică dispozițiile art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative și pentru motivul că aceste norme ar permite calificarea ca infracțiune de comunicare de informații false, a faptelor de exprimare a unor opinii neobediente prin raportare la acțiunile statale, a faptelor de

adresare a unor întrebări incomode, a celor de formulare a unor opinii contrare politicii oficiale a statului sau a unor poziții publice contrare politicii oficiale a statului. Critica nu poate fi reținută, întrucât infracțiunea prevăzută la art. 404 din Codul penal are ca element material al laturii obiective acțiunile de comunicare și de răspândire de știri, de date sau de informații false ori de documente falsificate, în condițiile în care subiectul activ al infracțiunii cunoaște caracterul fals al acestora, consecința faptelor sale trebuind să conștie în punerea în pericol a securității naționale. Spre deosebire de vechea reglementare, noul Cod penal stabilește cerința ca făptuitorul să cunoască, la momentul săvârșirii faptei, caracterul fals al știrilor, datelor sau informațiilor ori al documentelor falsificate pe care le comunică sau răspândește, fiind înlăturat pericolul unei răspunderi obiective, prin urmare, forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ al infracțiunii reglementate la art. 404 din Codul penal este intenția. În privința elementului material, infracțiunea prevăzută de art. 404 se realizează printr-o acțiune de comunicare sau răspândire de știri, date, informații ori de documente. Comunicarea constă în prezentarea, informarea, înștiințarea uneia sau mai multor persoane asupra conținutului anumitor date, informații ori documente, iar răspândirea presupune acțiunea prin care sunt împrăștiate, difuzate,

propagate știri, date, informații, cu dorința ca acestea să ajungă la cunoștința publicului. Pentru întregirea elementului material trebuie îndeplinite două cerințe esențiale: pe de o parte, este necesar ca știrile, datele, informațiile sau documentele să fie false ori falsificate, iar făptuitorul să cunoască aceste aspecte. Pe de altă parte, se cere ca acțiunea de comunicare sau de răspândire a unor știri, date, informații false ori documente falsificate să pună în pericol securitatea națională. Așadar, știrile, datele și informațiile, precum și documentele falsificate la care face referire norma de incriminare invocată de autorii sesizării sunt, în mod obiectiv false, caracter care trebuie probat pentru ca faptele avute în vedere să poată fi încadrate conform art. 404 anterior menționat.

151. În considerarea argumentelor expuse mai sus, Curtea reține că faptele reglementate prin dispozițiile art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative nu constituie, *de plano*, elementul material al laturii obiective a infracțiunii de comunicare de informații false prevăzute de art. 404 din Codul penal, motiv pentru care dispozițiile legale criticate sunt în acord cu prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție, critica fiind neîntemeiată.

152. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) și al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiate, obiecțiile de neconstituționalitate formulate de un număr de 57 de deputați, aparținând grupului parlamentar al USR, și deputați neafiliați și, respectiv, de Avocatul Poporului și constată că dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c), art. 21 alin. (1), art. 22, art. 25, art. 41, art. 48 și ale art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 28 februarie 2023.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

MARIAN ENACHE

Magistrat-asistent,
Cristina Teodora Pop

★

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu opinia majoritară, considerăm că obiecțiile de neconstituționalitate referitoare la Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative trebuiau admise și trebuia constatată neconstituționalitatea dispozițiilor criticate pentru argumentele ce urmează a fi expuse:

I. Examinând obiecțiile de neconstituționalitate, reținem că o **primă critică de neconstituționalitate** se referă la lipsa de claritate și previzibilitate a dispozițiilor art. 3 alin. (1) lit. c) teza finală din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu următorul conținut: „*rețelele și sistemele informatice deținute, organizate, administrate sau utilizate de autorități și instituții ale administrației publice centrale și locale, altele decât cele prevăzute la lit. a), precum și de persoane fizice*

și juridice care furnizează servicii publice ori de interes public, altele decât cele de la lit. b)”.

Cu titlu general, reținem că instanța de contencios constituțional a constatat că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat (a se vedea, în acest sens, spre exemplu, Decizia nr. 189 din 2 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 307 din 5 aprilie 2006, Decizia nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010, sau Decizia nr. 26 din 18 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 116 din 15 februarie 2012). În același sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că legea trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justițiabilului și previzibilă în ceea ce privește efectele sale.

Pentru ca legea să satisfacă cerința de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului (a se vedea Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în *Cauza Rotaru împotriva României*, paragraful 52, și Hotărârea din 25 ianuarie 2007, pronunțată în *Cauza Sissanis împotriva României*, paragraful 66).

De aceea, o lege îndeplinește condițiile calitative impuse atât de Constituție, cât și de Convenție, numai dacă norma este enunțată cu suficientă precizie pentru a permite cetățeanului să își adapteze conduita în funcție de aceasta, astfel încât, apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, față de circumstanțele speței, consecințele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă și să își corecteze conduita.

Curtea, având în vedere principiul generalității legilor, a reținut că poate să fie dificil să se redacteze legi de o precizie totală și o anumită suplețe poate chiar să se dovedească de dorit, suplețe care nu trebuie să afecteze, însă, previzibilitatea legii (a se vedea, în acest sens, Decizia Curții Constituționale nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010, și Decizia Curții Constituționale nr. 743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 579 din 16 august 2011, precum și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la care se rețin, spre exemplu, Hotărârea din 15 noiembrie 1996, pronunțată în *Cauza Cantoni împotriva Franței*, paragraful 29, Hotărârea din 25 noiembrie 1996, pronunțată în *Cauza Wingrove împotriva Regatului Unit*, paragraful 40, Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în *Cauza Rotaru împotriva României*, paragraful 55, Hotărârea din 9 noiembrie 2006, pronunțată în *Cauza Leempoel & S.A. ED. Cine Revue împotriva Belgiei*, paragraful 59).

Totodată, Curtea a reținut că, potrivit art. 8 alin. (4) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, „forma și estetica exprimării nu trebuie să prejudicieze stilul juridic, precizia și claritatea dispozițiilor”, iar, potrivit art. 36 alin. (1) din același act normativ, „actele normative trebuie redactate într-un limbaj și stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar și precis, care să excludă orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale și de ortografie”. Curtea a constatat că, în elaborarea actelor normative, organul legislativ trebuie să se asigure că folosirea termenilor se realizează într-un mod riguros, într-un limbaj și stil juridic, care este prin excelență un limbaj specializat și instituționalizat. În doctrină s-a arătat că precizia și claritatea limbajului folosit în domeniul juridic se obțin din analiza și utilizarea cât mai adecvată a termenilor și expresiilor, ținând seama de semnificația lor în mod curent, precum și de respectarea cerințelor gramaticale și de ortografie, realizându-se asigurarea unității terminologice a stilului juridic. Astfel, Curtea a reținut că, deși legiuitorul în cadrul procedurii de legiferare poate opera cu termeni de drept comun, aceștia trebuie folosiți adecvat domeniului respectiv, numai în acest mod putându-se ajunge la respectarea unei unități terminologice a stilului juridic (Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 517 din 8 iulie 2016, paragraful 47).

Având în vedere aceste considerente de principiu, urmează să analizăm în ce măsură dispozițiile criticate respectă standardul de claritate și predictibilitate cerut de Legea fundamentală și de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Așa fiind, reținem că din economia dispozițiilor art. 3 rezultă că, în ceea ce privește securitatea cibernetică, legea criticată se adresează următorilor destinatari:

- autoritățile și instituțiile publice din domeniul apărării, ordinii publice, securității naționale, justiției, situațiilor de urgență, Oficiului Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat care dețin, organizează, administrează, utilizează sau au în competență rețele și sisteme informatice;
- persoanele fizice și juridice de drept privat care dețin și utilizează rețele și sisteme informatice în vederea furnizării de servicii de comunicații electronice către autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale;
- autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale (cu excepția celor din domeniul apărării, ordinii publice, securității naționale, justiției, situațiilor de urgență, Oficiului Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat) care dețin, organizează, administrează sau utilizează rețele și sisteme informatice;
- persoanele fizice și juridice care dețin, organizează, administrează sau utilizează rețele și sisteme informatice și care furnizează servicii publice ori de interes public (cu excepția acelor persoane fizice/juridice care furnizează servicii de comunicații electronice către autoritățile și instituțiile administrației publice centrale și locale).

Reținem că autorii sesizării apreciază că, în ceea ce privește această ultimă categorie, legiuitorul a reglementat o normă cu o sferă de cuprindere foarte largă, care determină încălcarea prevederilor art. 1 alin. (5) din Constituție.

Pentru început, reținem că dispoziția criticată se referă la „persoane fizice și juridice”. Potrivit art. 25 din Codul civil, „subiectele de drept civil sunt persoanele fizice și persoanele juridice”, „persoana fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi și de obligații civile”, „persoana juridică este orice formă de organizare care, întrunind condițiile cerute de lege, este titulară de drepturi și de obligații civile”. Referitor la persoana fizică, reținem că în capitolul I al titlului II din Codul civil este reglementată capacitatea civilă a persoanei fizice. De asemenea, în ceea ce privește persoana juridică, observăm că dispozițiile incidente sunt cuprinse în titlul IV din Codul civil. Astfel, potrivit art. 188 din Codul civil, „sunt persoane juridice entitățile prevăzute de lege, precum și orice alte organizații legal înființate care, deși nu sunt declarate de lege persoane juridice, îndeplinesc toate condițiile prevăzute la art. 187”, iar dispozițiile art. 187 din același act normativ prevăd că „orice persoană juridică trebuie să aibă o organizare de sine stătătoare și un patrimoniu propriu, afectat realizării unui anumit scop licit și moral, în acord cu interesul general”. Potrivit art. 189 din Codul civil, „persoanele juridice sunt de drept public sau de drept privat”.

Persoanele juridice de drept privat se pot constitui, în mod liber, în una dintre formele prevăzute de lege (potrivit art. 190 din Codul civil). Pe de altă parte, potrivit art. 191 alin. (1) din același act normativ, persoanele juridice de drept public se înființează prin lege, iar, potrivit alin. (2) al aceluiași articol, prin excepție, în cazurile anume prevăzute de lege, persoanele juridice de drept public se pot înființa prin acte ale autorităților administrației publice centrale sau locale ori prin alte moduri prevăzute de lege.

În acest context, reținem că dispozițiile art. 3 lit. c) teza finală din legea criticată nu fac distincție din perspectiva destinatarilor norme între persoanele juridice de drept public sau persoanele juridice de drept privat. Or, observăm că, potrivit principiului *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*, atunci când legiuitorul nu face el singur distincția între anumite elemente avute în vedere în momentul legiferării, interpretul nu poate realiza această distincție (în același sens, Decizia nr. 355 din 4 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României,

Partea I, nr. 318 din 11 mai 2007; Decizia nr. 305 din 12 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 485 din 29 iunie 2016). Principiul general de drept anterior menționat este aplicabil indiferent de caracterul normei supuse interpretării sau de materia în care aceasta a fost adoptată. În acest sens, în practica judiciară s-a reținut că „acolo unde legea nu distinge, nici interpretul nu trebuie să distingă (...), chiar dacă este în discuție o zonă normativă specială (...). Astfel (...), formulării generale a textului îi corespunde o aplicare în aceeași măsură generală, neputând fi introduse distincții dacă legea nu le încorporează” (Decizia nr. 10 din 18 iunie 2012, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 495 din 19 iulie 2012). În sensul celor anterior menționate, a se vedea și Decizia Curții Constituționale nr. 564 din 18 septembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 66 din 28 ianuarie 2019, paragraful 25.

Așa fiind, din modalitatea de reglementare a dispozițiilor criticate reiese că legiuitorul a înțeles să includă în categoria destinatarilor legii supuse examinării toate persoanele fizice, toate persoanele juridice de drept public, precum și toate persoanele juridice de drept privat care dețin, organizează, administrează sau utilizează rețele și sisteme informatice și care furnizează servicii publice ori de interes public.

Mai mult, se observă că legiuitorul nu a distins între modalitățile și formele de constituire ale persoanelor juridice de drept privat, astfel că, aplicând același principiu (*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*), rezultă că acesta a avut în vedere orice formă de asociere care permite desfășurarea unor activități economice, potrivit Legii societăților nr. 31/1990, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.066 din 17 noiembrie 2004, sau Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 328 din 25 aprilie 2008.

Cu alte cuvinte, **textul criticat se adresează tuturor persoanelor fizice, persoanelor juridice de drept public, societăților în nume colectiv, societăților în comandită simplă, societăților pe acțiuni, societăților în comandită pe acțiuni, societăților cu răspundere limitată, persoanelor fizice autorizate, întreprinderilor individuale, întreprinderilor familiale.**

Un alt argument în sensul celor afirmate este modalitatea de reglementare a sancțiunilor contravenționale în cazul nerespectării obligațiilor impuse prin actul normativ criticat. Astfel, potrivit art. 48 alin. (1) lit. a) și b), (2), (5) și (6) din actul normativ criticat: „(1) *Următoarele fapte constituie contravenții dacă nu au fost săvârșite în astfel de condiții încât să fie considerate infracțiuni potrivit legii:*

a) *nerespectarea de către persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) și c) a obligației de notificare a incidentelor de securitate cibernetică, prin intermediul PNRISC, în termenul prevăzut la art. 21 alin. (1);*

b) *nerespectarea de către persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) și c) a obligației de comunicare completă a incidentelor de securitate cibernetică, prin intermediul PNRISC, în termenul și condițiile prevăzute la art. 21 alin. (2) și art. 22.*

(2) *Prin derogare de la dispozițiile art. 8 alin. (2) lit. a) din Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare, contravențiile prevăzute la alin. (1) se sancționează astfel:*

a) *cu amendă de la 5.000 lei la 50.000 lei, iar în cazul săvârșirii unei noi contravenții în termen de 6 luni, de la data săvârșirii primei contravenții, limita maximă a amenzii este de 200.000 lei;*

b) *pentru operatorii economici cu o cifră de afaceri netă de peste 1.000.000 lei, cu amendă în cuantum de până la 1% din cifra de afaceri netă, iar, în cazul săvârșirii unei noi contravenții, în termen de 6 luni, de la data săvârșirii primei contravenții, limita maximă a amenzii este de 3% din cifra de afaceri netă.*

(5) *Pentru persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale, cifrei de afaceri prevăzute la alin. (2) lit. b) îi corespunde totalitatea veniturilor realizate de respectivii operatori economici în exercițiul financiar anterior sancționării.*

(6) *Pentru persoanele juridice nou-înființate și pentru persoanele juridice care nu au înregistrat cifra de afaceri în exercițiul financiar anterior sancționării, amenda prevăzută la alin. (2) se stabilește în cuantum de minimum unu și maximum 25 de salarii minime brute pe economie.”*

Întrucât textul de lege criticat prevede ca destinatari ai normei acele persoane fizice și juridice care furnizează servicii publice ori de interes public, apreciem ca fiind esențial stabilirea înțelesului noțiunilor „serviciu public” și „serviciu de interes public”.

În ceea ce privește noțiunea de „serviciu public” observăm că, potrivit art. 5 lit. kk) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 555 din 5 iulie 2019, aceasta este definită ca „activitatea sau ansamblul de activități organizate de o autoritate a administrației publice ori de o instituție publică sau autorizată/autorizate ori delegată de aceasta, în scopul satisfacerii unei nevoi cu caracter general sau a unui interes public, în mod regulat și continuu”.

Potrivit art. 586 din același act normativ, „caracterul de serviciu public al unei activități sau al unui ansamblu de activități se recunoaște prin acte normative”. Totodată, potrivit art. 589, „autoritățile administrației publice centrale, prin acte normative, au competența de înființare/organizare a structurilor responsabile pentru prestarea serviciilor publice de interes național”, iar „autoritățile administrației publice locale, prin acte administrative, au competența de înființare/organizare a structurilor responsabile pentru prestarea serviciilor care răspund în principal nevoilor specifice colectivității locale”.

În continuare, actul normativ precitat reglementează la art. 590 modalitățile de gestiune ale unui serviciu public, gestiunea putând fi directă sau delegată. Potrivit art. 591 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, gestiunea directă este modalitatea de gestiune prin care o autoritate a administrației publice își asumă/exercită nemijlocit competența care îi revine cu privire la prestarea unui serviciu public potrivit legii sau actului de reglementare a serviciului public. Aceasta se poate realiza de către o autoritate a administrației publice, de către structurile cu sau fără personalitate juridică ale acesteia, de către societățile reglementate de Legea societăților nr. 31/1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cu capital social integral al statului sau al unității administrativ-teritoriale înființate de autoritățile administrației publice sau alte persoane juridice de drept privat, după caz, cu respectarea prevederilor legale.

Referitor la gestiunea delegată, dispozițiile art. 592 din același act normativ dispun în sensul că aceasta este modalitatea de gestiune prin care prestarea serviciului public se realizează în baza unui act de delegare și/sau a unei autorizări din partea autorității administrației publice competente, cu respectarea prevederilor din legislația privind achizițiile publice, achizițiile sectoriale și concesionarea de servicii, de către organismele prestatoare de servicii publice, altele decât cele prevăzute la art. 591 alin. (2). Gestiunea delegată poate implica dreptul organismului prestator de servicii publice de a utiliza

infrastructura aferentă serviciului delegat, prin una dintre modalitățile prevăzute de legislația aplicabilă fiecărui tip de serviciu.

În continuare, în ceea ce privește înțelesul noțiunii de „serviciu de interes public”, observăm că aceasta nu beneficiază de o definiție legală nici la nivelul legii criticate, nici în cuprinsul altui act normativ. Totodată, legislația în vigoare nu impune obligația existenței unui act normativ care să definească o anumită activitate ca fiind „serviciu de interes public” și nici criteriile ce trebuie analizate pentru a ajunge la concluzia că observatorul se află în fața unui „serviciu de interes public”. Pe de altă parte, utilizarea de către legiuitor, în cuprinsul aceluiași act normativ, a celor două noțiuni — serviciu public/serviciu de interes public — denotă abordarea dihotomică a acestora. Din această perspectivă, noțiunea de „serviciu de interes public” nu poate fi privită decât ca fiind diferită de cea de „serviciu public”. Chiar dacă împrumută anumite caracteristici ale „serviciului public” sau chiar dacă pentru a stabili înțelesul noțiunii interpretul va face apel la reglementarea noțiunii de „serviciu public”, aceste elemente nu determină echivalența absolută a noțiunilor precizate („serviciu de interes public”/„serviciu public”).

În acest context, observăm că în unele cazuri legiuitorul a reglementat expres caracterul de serviciu de interes public al unei activități. Spre exemplu, art. 3 alin. (1) din Legea notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 237 din 19 martie 2018, dispune în sensul că: „*Notarul public este investit să îndeplinească un serviciu de interes public și are statutul unei funcții autonome*”. Dispozițiile art. 2 alin. (1) din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 738 din 20 octombrie 2011, prevăd că „*Executorii judecătorești sunt investiți să îndeplinească un serviciu de interes public*”. De asemenea, potrivit art. 2 lit. b) din Legea nr. 62/2019 privind activitatea consulară, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 299 din 18 aprilie 2019, serviciul consular este „*serviciul de interes public prin care, potrivit legii, misiunile diplomatice și oficiile consulare eliberează sau procură documente oficiale ori prestează anumite formalități în acest scop*”. Totodată, prevederile art. 10 alin. (1) din Legea educației naționale nr. 1/2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 18 din 10 ianuarie 2011, „*În România, învățământul este serviciu de interes public și se desfășoară, în condițiile prezentei legi, în limba română, precum și în limbile minorităților naționale și în limbi de circulație internațională*”.

În ceea ce privește jurisprudența Curții Constituționale reținem că aceasta a constatat că art. 191 alin. (1) din Codul civil se referă la autoritățile și instituțiile statului [înființarea Guvernului, ministerelor, autorităților administrative autonome (spre exemplu, Consiliul Concurenței), Consiliul Legislativ, Curtea Constituțională etc.], la unitățile administrativ-teritoriale, toate acestea exercitând prerogativele puterii publice, în timp ce alin. (2) al aceluiași text legal se referă la *operatorii economici, partidele politice etc., respectiv la persoane juridice care sunt calificate de drept public prin prisma scopului și obiectului lor de activitate, prestând, spre exemplu, un serviciu de interes public/general, administrând bunuri proprietate publică etc.* (a se vedea în acest sens Decizia nr. 249 din 19 aprilie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 456 din 31 mai 2018, paragraful 55, Decizia nr. 531 din 18 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 674 din 2 august 2018, paragraful 62).

Curtea Constituțională a reținut, de asemenea, că „*registruul comerțului desfășoară o activitate de interes public, încredințată Oficiului Național al Registrului Comerțului și oficiilor registrului comerțului, ca autorități publice, la dispoziția persoanelor interesate de situația economico-financiară a comercianților*

(Decizia nr. 212 din 15 mai 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 471 din 1 iulie 2003).

Totodată, instanța de contencios constituțional a reținut că dispozițiile din Legea serviciului de salubritate a localităților nr. 101/2006 „au menirea de a asigura realizarea efectivă a *salubrității localităților*, dincolo de voința fiecărui individ. Fiind un *serviciu de interes public*, ar fi inadmisibil ca acesta să fie lăsat la libera apreciere a individului, care [...] pot fi de acord sau nu ca prestarea acestui serviciu să fie realizată de un anumit operator, punând astfel în pericol sănătatea publică, valoare ocrotită la nivel constituțional de art. 35” (Decizia nr. 612 din 28 aprilie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 391 din 10 iunie 2009).

În continuare, reținem că expresia „*serviciu de interes public*” este utilizată și în materie penală, respectiv în dispozițiile art. 175 alin. (2) din Codul penal. Acest text de lege asimilează funcționarului public (în sens penal) și persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestuia cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public. Așadar, pentru ca o persoană să facă parte din această categorie este necesară întrunirea, în mod cumulativ, a două cerințe obligatorii: (1) să exercite un serviciu de interes public și (2) să fie investită cu îndeplinirea respectivului serviciu public de către o autoritate publică sau să exercite serviciul de interes public sub controlul ori supravegherea unei autorități publice.

În acest context, incidentă în cauza dedusă controlului de constituționalitate este analiza efectuată în ceea ce privește prima condiție impusă de dispozițiile anterior menționate, aceea a *exercitării unui serviciu de interes public*, cu mențiunea faptului că noțiunea de „funcționar public” în sensul legii penale are un caracter autonom.

Referitor la acest aspect reținem că Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat că „Analiza îndeplinirii primei cerințe, care vizează sfera atribuțiilor persoanei, se face ținând seama de definiția dată serviciului de interes public în doctrina de drept administrativ. Altfel spus, trebuie observat dacă, prin realizarea serviciului, se urmărește satisfacerea unor nevoi de interes general și dacă se relevă, în mod direct sau indirect, o autoritate publică. [...] sunt asimilați funcționarilor publici și persoanele fizice care exercită o profesie de interes public pentru care este necesară o abilitare specială a autorităților publice, așa-numitele profesii liberale. În acest sens se constată că profesiile liberale se organizează și se exercită numai în condițiile legii, ale statutului profesiei și codului deontologic și au statutul unor funcții autonome, care se exercită în birouri sau cabinete ori în cadrul asociațiilor profesionale înființate potrivit legii. Îndeplinirea condițiilor prevăzute de art. 175 alin. (2) din Codul penal trebuie analizată pentru fiecare categorie profesională în concret, pornind de la normele speciale ce îi reglementează statutul. În aceste condiții se constată că *expertul tehnic judiciar* face parte din categoria funcționarilor publici asimilați, reglementată de dispozițiile art. 175 alin. (2) teza întâi din Codul penal, întrucât *exercită un serviciu de interes public* — întocmirea de expertize în vederea aflării adevărului și soluționării cauzelor aflate pe rolul instanțelor judecătorești sau instrumentate de către organele de urmărire penală —, serviciu pentru care a fost investit de către o autoritate publică (Ministerul Justiției) (Decizia nr. 20 din 29 septembrie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 766 din 22 octombrie 2014).

Totodată, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că „pe baza naturii activității desfășurate, se desprinde concluzia că *banca (instituția de credit) cu capital integral privat reprezintă o persoană juridică abilitată să exercite un serviciu de interes*

public” (Decizia nr. 18 din 30 mai 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 545 din 11 iulie 2017).

De asemenea, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat că, „în cazul în care întreprinzătorul titular al unei întreprinderi individuale exercită un serviciu de interes public care este supus controlului ori supravegherii autorităților publice cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public, acesta are calitatea de funcționar public în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (2) din Codul penal (Decizia nr. 13 din 7 mai 2020, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 721 din 11 august 2020).

Totodată, reținem că instanța de contencios constituțional a apreciat că „din categoria serviciilor de interes public fac parte acele entități care, prin activitatea pe care o desfășoară, sunt chemate să satisfacă anumite interese generale ale membrilor societății” (Decizia nr. 243 din 4 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 718 din 10 august 2020, paragraful 16, Decizia nr. 790 din 15 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 168 din 8 martie 2017, paragraful 16).

Așa fiind, cu excepția acelor situații calificate expres de legiuitor ca intrând în categoria unor servicii de interes public, în oricare altă situație revine destinatarului normei obligația de a analiza dacă persoana fizică sau cea juridică de drept public/privat exercită/furnizează sau nu un serviciu de interes public. Or, calificarea unei activități ca fiind un „serviciu de interes public” determină automat respectarea tuturor obligațiilor prevăzute de actul normativ criticat și, implicit, sancționarea contravențională a acelor persoane care nu le respectă. Mai mult, în unele cazuri, apare ca fiind deloc facilă calificarea unei activități ca fiind un „serviciu de interes public”.

Plecând de la premisa că analiza existenței „serviciului de interes public” nu comportă aspecte dificile, observăm că stabilirea destinatarilor actului normativ, potrivit art. 3 alin. (1) lit. c) teza finală, nu a fost realizată de către legiuitor în corelație cu o anumită amploare a activității/serviciilor prestate/furnizate de către aceștia, a căror afectare (în sensul apariției unui incident de securitate cibernetică) să aibă vreo relevanță la nivel național.

Un argument în acest sens este modalitatea de reglementare a sancțiunilor contravenționale în cazul nerespectării obligațiilor impuse prin actul normativ criticat, potrivit art. 48 alin. (2) lit. b) și alin. (5), anterior redat, care face referire la operatorii economici cu o cifră de afaceri netă de peste 1.000.000 lei, dar și la persoane fizice autorizate. Or, nu se poate afirma că activitatea tuturor persoanelor fizice, societăților în nume colectiv, societăților în comandită simplă, societăților pe acțiuni, societăților în comandită pe acțiuni, societăților cu răspundere limitată, persoanelor fizice autorizate, întreprinderilor individuale, întreprinderilor familiale, chiar calificată ca fiind un serviciu de interes public, se desfășoară întotdeauna cu o asemenea amploare încât un eventual incident de securitate cibernetică care afectează rețelele și sistemele informatice deținute de acestea echivalează cu existența unor situații de pericol cu privire la infrastructuri de interes național.

Astfel, cu titlu exemplificativ ne vom referi la activitatea unei persoane care exercită profesia de medic veterinar. Aceasta este reglementată prin Legea nr. 160/1998 pentru organizarea și exercitarea profesiei de medic veterinar, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 209 din 24 martie 2014, și este definită ca fiind o profesie liberală și independentă, cu organizare autonomă reglementată. Potrivit art. 3 alin. (1) din actul normativ precitat dispune că „profesiunea de medic veterinar are ca obiective apărarea sănătății animalelor, sănătății

publice, protecția consumatorului și a mediului înconjurător, în scopul ameliorării efectivelor de animale, al asigurării securității alimentare a populației, al facilitării relațiilor comerciale și al păstrării echilibrului ecologic”. Potrivit art. 7, „Profesiunea de medic veterinar se exercită în cadrul următoarelor structuri profesionale: a) rețeaua veterinară de stat; b) serviciile medicale veterinare particulare, autorizate legal; c) instituțiile de învățământ veterinar autorizate și acreditate sau autorizate să funcționeze provizoriu; d) alte instituții publice și private”. Formele de exercitare a profesiei de medic veterinar sunt reglementate în art. 27 alin. (1) și art. 28 din Legea nr. 160/1998. Potrivit acestor prevederi legale, medicii veterinari cu drept de liberă practică își pot desfășura activitatea independent, atât ca persoane fizice autorizate, cât și ca persoane juridice. Totodată, medicii veterinari de liberă practică își pot desfășura activitatea fie în cabinete medical-veterinare, fie în societăți reglementate de Legea societăților nr. 31/1990, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.066 din 17 noiembrie 2004, al căror obiect principal de activitate îl reprezintă activitățile veterinare. Totodată, prin art. 31 din Legea nr. 160/1998 se stabilește că unitățile medical-veterinare cu personalitate juridică ce se înființează potrivit Legii nr. 31/1990 vor putea funcționa dacă au ca obiect de activitate principal activitățile veterinare și dacă sunt înregistrate în Registrul unic al cabinetelor medical-veterinare. Așadar, cerința înregistrării în Registrul unic al cabinetelor medical-veterinare este stipulată chiar prin Legea nr. 160/1998.

Referitor la exercitarea acestei profesii, Curtea Constituțională a reținut, prin Decizia nr. 511 din 4 iulie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 788 din 4 octombrie 2017, că „animalele pot fi privite ca o parte constitutivă a unui mediu înconjurător durabil și echilibrat ecologic, protecția acestora fiind încorporată în cadrul mai larg al asigurării condițiilor pentru menținerea unei naturi sănătoase, de care să beneficieze atât generațiile prezente, cât și cele viitoare. Totodată, mediul înconjurător de calitate implică și o faună sănătoasă, problemele animalelor putând afecta, în același timp, sănătatea și siguranța oamenilor. Grijă pentru sănătatea animalelor apare, așadar, ca o reflexie a dreptului oamenilor la ocrotirea sănătății, garantat la nivel constituțional prin prevederile art. 34, care instituie în sarcina statului obligația de a lua măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice. Tratarea necorespunzătoare a unor boli ale animalelor transmisibile oamenilor sau potențialele probleme de sănătate ale populației pe care consumul de produse provenind din animale bolnave ori cărora li s-au administrat în mod irațional anumite medicamente sunt doar câteva dintre riscurile pe care comercializarea cu amănuntul doar de către medicii veterinari a produselor menționate în textul de lege criticat le poate evita. Activitățile pe care legiuitorul le dă în competența exclusivă a medicilor veterinari prezintă o importanță deosebită, având un impact direct asupra sănătății animalelor și indirect asupra celei a oamenilor. În considerarea acestor valori ce se urmărește a fi protejate, desfășurarea activităților date de lege în competența medicilor veterinari necesită o pregătire teoretică și practică specială, pe care doar persoanele care au obținut diplomă de medic veterinar eliberată de o instituție de învățământ superior o pot dovedi”.

Așa fiind, deși nu este definită expres, din cele anterior menționate se poate trage concluzia că un medic veterinar, care își desfășoară activitatea potrivit legislației în vigoare, furnizează servicii de interes public. Totodată, se observă că, potrivit art. 27 alin. (1) din Legea nr. 160/1998, medicul veterinar își poate desfășura activitatea independent, ca persoană fizică autorizată [care, potrivit art. 17 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2008, precitată, poate desfășura activitățile pentru care este autorizată, singură sau împreună cu cel mult 3 persoane, angajate de aceasta]. Totodată, menționăm definiția

dată de legiuitor rețelei și sistemului informatic, în sensul că acestea pot fi (1) orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate sau aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor cu ajutorul unui program informatic sau (2) datele digitale stocate, prelucrate, recuperate sau transmise de elementele prevăzute la pct. 1 și 2 din art. 3 lit. l) din Legea nr. 362/2018 în vederea funcționării, utilizării, protejării și întreținerii lor.

Plecând de la aceste premise, se poate observa că un medic veterinar care își desfășoară activitatea independent, ca persoană fizică autorizată (singur, fără a avea alți angajați), în mediu rural (sat/comună) și care deține un dispozitiv care asigură prelucrarea automată a datelor cu ajutorul unui program informatic (cu alte cuvinte, un calculator pe care este instalat un program informatic cu ajutorul căruia se ține evidența cazurilor) intră în categoria destinatarilor prevăzuți de dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) teza finală din actul normativ criticat.

Având în vedere aceste aspecte, apreciem că metoda de reglementare a destinatarilor actului normativ criticat este realizată într-o modalitate deficitară, prin instituirea unei sfere extrem de largi de aplicare a textului de lege criticat, ceea ce contravine art. 1 alin. (5) din Constituție, care consacră principiul legalității.

Or, destinatarii legii trebuie să aibă o reprezentare clară, precisă și corectă a normelor juridice aplicabile, astfel încât să își adapteze conduita și să prevadă consecințele ce decurg din nerespectarea acestora, lipsa unei reglementări predictibile în acest sens constituind premisa unei aplicări neunitare, discreționare, în activitatea de securizare cibernetică a României (Decizia nr. 17 din 21 ianuarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 79 din 30 ianuarie 2015, paragraful 56).

Așa fiind, apreciem că noțiunile juridice cu care operează legea nu delimitează în mod nechivoc sfera de incidență a normelor cuprinse în actul supus controlului de constituționalitate, acesta neavând un caracter precis și previzibil, și, prin urmare, dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. c) teza finală contravin art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală.

II. O a doua critică de neconstituționalitate se referă la faptul că, în lipsa unor determinări clare ale legii cu privire la destinatarii concreți ai acesteia, autoritatea executivă — Guvernul — își va exercita funcția sa legală de adoptare a hotărârii, potrivit art. 108 alin. (2) din Constituție, pentru organizarea executării legii, în mod defectuos.

În legătură cu acest aspect, observăm că, potrivit art. 52 alin. (1) din actul normativ criticat, „*categoriile de persoane prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. c) se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, inițiată de MCID, adoptată în maximum 60 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi*”.

Reținem că, analizând constituționalitatea Legii privind securitatea cibernetică a României (PLX263/2014; L580/2014), prin Decizia nr. 17 din 21 ianuarie 2015, precitată, paragrafele 66—68, Curtea a constatat că modalitatea prin care se stabilesc criteriile în funcție de care se realizează selecția infrastructurilor cibernetice de interes național și, implicit, a deținătorilor ICIN nu respectă cerințele de previzibilitate, certitudine și transparență.

În acest context, Curtea a constatat că „trimiterea la o legislație infralegală, respectiv hotărâri de Guvern, acte normative caracterizate printr-un grad sporit de instabilitate, pentru reglementarea criteriilor în funcție de care devin incidente obligații în materia securității naționale încalcă principiul constituțional al legalității, consacrat de art. 1 alin. (5) din Constituție. Opțiunea pentru o atare modalitate de reglementare apare cu atât mai nejustificată cu cât într-o materie similară, cea a identificării infrastructurilor critice naționale, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 98/2010 stabilește în chiar conținutul

său criteriile intersectoriale de identificare a ICN. Mai mult, prin anexa la actul normativ se aprobă lista sectoarelor, subsectoarelor infrastructurii critice naționale/infrastructurii critice europene (ICN/IGE) și autorităților publice responsabile (energetic, tehnologia informației și comunicații, alimentare cu apă, alimentație, sănătate, securitate națională, administrație, transporturi, industria chimică și nucleară, spațiu și cercetare). Or, în cazul Legii privind securitatea cibernetică, dispozițiile art. 19 fac trimitere la acte normative cu forță juridică inferioară legii, identificarea ICIN realizându-se pe baza unei metodologii elaborate de Serviciul Român de Informații și de Ministerul pentru Societatea Informațională, în baza unei proceduri neprevăzute de lege, netransparente și, deci, susceptibilă de a fi calificată arbitrară. Prin urmare, Curtea a reținut că atât criteriile în funcție de care se realizează selecția infrastructurilor cibernetice de interes național, cât și modalitatea prin care se stabilesc acestea trebuie prevăzute de lege, iar actul normativ de reglementare primară trebuie să conțină o listă cât mai completă a domeniilor în care sunt incidente prevederile legale”.

Având în vedere cele anterior expuse, apreciem că cele reținute de Curtea Constituțională în Decizia nr. 17 din 21 ianuarie 2015, precitată, sunt aplicabile *mutatis mutandis* și în ceea ce privește cauza dedusă în prezent controlului de constituționalitate.

Astfel cum s-a demonstrat la pct. I, prevederile art. 3 alin. (1) lit. c) teza finală din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, prin care se reglementează una dintre categoriile destinatarilor actului normativ criticat, nu respectă cerințele de previzibilitate, certitudine și transparență. Or, în aceste condiții, reglementarea prin art. 52 alin. (1) din actul criticat a competenței Guvernului de a stabili, printr-o legislație infralegală — respectiv hotărâri de Guvern — categoriile de persoane prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. c) din același act normativ încalcă principiul constituțional al legalității, consacrat de art. 1 alin. (5) din Constituție.

În concluzie, apreciem că dispozițiile art. 52 alin. (1) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative încalcă prevederile constituționale cuprinse în art. 1 alin. (5) care consacră principiul clarității și previzibilității legii.

III. O a treia critică de neconstituționalitate se referă la faptul că actul normativ criticat — art. 21 alin. (1), art. 22, art. 24, art. 29, art. 37 și art. 41 — impune persoanelor prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. c) o serie de sarcini oneroase, cu impact economic semnificativ asupra acestora, întrucât sunt nevoite să suporte din bugetele proprii cheltuielile necesare îndeplinirii obligațiilor prevăzute de lege în acest sens.

Referitor la această critică reținem că dispozițiile art. 21 alin. (1), art. 24, art. 29 și art. 37 din actul normativ criticat impun diverse obligații în sarcina persoanelor prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. c) teza finală din legea criticată. Astfel, aceștia au obligația de a notifica incidentele de securitate cibernetică prin intermediul PNRISC, de îndată, dar nu mai târziu de 48 de ore de la constatarea incidentului [art. 21 alin. (1)].

De asemenea, au obligația de a asigura reziliența în spațiul cibernetic prin implementarea de măsuri proactive și reactive (art. 24); *măsuri proactive* precum: a) constituirea și antrenarea echipelor de răspuns la incidente de securitate cibernetică; b) asigurarea de resurse umane specializate pentru dezvoltarea de strategii, norme, politici, proceduri, analize de risc, planuri și măsuri de control tehnic privind apărarea și securitatea cibernetică; c) constituirea și operarea centrelor operaționale de securitate; d) constituirea unei rezerve de resurse și de capacități întrunite de securitate cibernetică care să poată fi utilizate în caz de necesitate; e) dezvoltarea unor capacități

proactive, care să permită cunoașterea anticipativă a amenințărilor din spațiul cibernetic; f) finanțarea pentru dezvoltarea capacităților de securitate și apărare cibernetică, inclusiv din perspectiva cercetării, dezvoltării, inovării și digitalizării în domeniu și asimilării tehnologiilor emergente; g) cooperarea și schimbul de informații între autoritățile competente și sectorul privat pentru identificarea amenințărilor cibernetică; h) identificarea serviciilor, rețelelor și sistemelor informatice, conform competențelor fiecărei instituții responsabile de administrare și asigurarea managementului acestora; i) implementarea de soluții de securitate cibernetică, care să crească capacitatea de detecție și capacitățile de prevenție la atacuri cibernetică; j) dezvoltarea de strategii, norme, politici, proceduri, analize de risc, planuri și măsuri de control tehnic privind apărarea și securitatea cibernetică; k) demonstrarea nivelului de maturitate atins de capacitățile de securitate cibernetică în cadrul exercițiilor organizate la nivel național sau internațional; l) instruirea personalului din cadrul persoanelor prevăzute la art. 3 în domeniul securității cibernetică, prin realizarea periodică de campanii de informare, conștientizare și igienă cibernetică la nivel organizațional; *măsuri reactive* precum a) punerea în aplicare a planurilor de răspuns la incidente și de contingență în domeniul securității cibernetică; b) utilizarea rezervei de resurse și de capacități de securitate cibernetică; c) restabilirea funcționalității rețelelor și sistemelor informatice din cadrul instituțiilor afectate; d) diseminarea informațiilor despre evenimentele cibernetică prin alerte în mediul interinstituțional pentru evaluarea riscului și diminuarea posibilităților de exploatare a vulnerabilităților; e) descurajarea prin atribuirea publică a autorilor atacurilor cibernetică, conform atribuțiilor legale.

De asemenea, potrivit art. 29, persoanele prevăzute la art. 3 au obligația să elaboreze planuri proprii de acțiune pentru fiecare tip de alertă cibernetică, potrivit metodologiei prevăzute la art. 28 alin. (1) din actul normativ criticat, iar, la declararea stărilor de alertă cibernetică, persoanele prevăzute la art. 3 pun în aplicare măsurile din aceste planuri.

Totodată, persoanele prevăzute la art. 3 au obligația de a asigura, pentru personalul propriu, formarea profesională, educația și instruirea în domeniul securității și apărării cibernetică prin cursuri, exerciții, conferințe, seminare, precum și alte tipuri de activități (potrivit art. 37). Dispozițiile art. 41 dispun în sensul că persoanele prevăzute la art. 3 implementează procesele de management al riscurilor de securitate cibernetică specifice lanțului de aprovizionare. Mai mult, art. 42 prevede că persoanele prevăzute la art. 3 desemnează responsabili de securitate cibernetică, iar art. 43 reglementează în sensul că persoanele prevăzute la art. 3 dispun măsurile necesare pentru organizarea de cursuri de instruire în domeniul managementului riscurilor de securitate cibernetică specifice lanțului de aprovizionare, respectiv introducerea de teme noi în cadrul cursurilor și programelor de instruire existente.

Având în vedere analiza realizată la pct. I din prezenta opinie separată, rezultă că toate aceste obligații incumbă tuturor persoanelor prevăzute de art. 3 alin. (1) lit. c) teza finală, adică chiar și acelor forme de asociere care au chiar un singur angajat sau care își desfășoară activitatea la o scară teritorială care nu implică nicio relevanță în ceea ce privește securitatea națională/interesul național. În concret, referindu-ne la exemplul anterior dezvoltat, rezultă că un medic veterinar care își desfășoară activitatea independent, ca persoană fizică autorizată (singur, fără a avea alți angajați), în mediu rural (sat/comună) și care deține un dispozitiv care asigură prelucrarea automată a datelor cu ajutorul unui program informatic (cu alte cuvinte, un calculator pe care este instalat un program informatic cu ajutorul căruia se ține evidența cazurilor)

are toate obligațiile prevăzute de dispozițiile art. 21 alin. (1), art. 22, art. 24, art. 29, art. 37 și art. 41 din actul normativ criticat, în cazul nerespectării acestora fiind pasibil de aplicarea unei amenzi contravenționale.

Or, Curtea a constatat anterior, prin Decizia nr. 17 din 21 ianuarie 2015, precitată, paragraful 69, că „obligațiile ce decurg din Legea securității cibernetică a României trebuie să fie aplicabile în exclusivitate persoanelor juridice de drept public sau privat deținătoare sau care au în responsabilitate infrastructuri cibernetică de interes național (care includ, în baza legii, și administrațiile publice), întrucât numai situațiile de pericol cu privire la o infrastructură de interes național pot avea implicații asupra securității României, prin dimensiunea, dispersia și accesibilitatea unei astfel de infrastructuri, prin efectele economice, evaluate în funcție de importanța pierderilor economice și/sau a degradării produselor sau serviciilor, prin efectele asupra populației, evaluate în funcție de impactul asupra încrederii acesteia, sau perturbarea vieții cotidiene, inclusiv prin pierderea unor servicii esențiale. Or, dispozițiile legale în forma supusă controlului de constituționalitate prezintă un grad mare de generalitate, obligațiile vizând totalitatea deținătorilor de infrastructuri cibernetică, constând în sisteme informatice, aplicații aferente, rețele și servicii de comunicații electronice, indiferent de importanța acestora care să poată viza interesul național sau doar un interes de grup ori chiar particular. Pentru a evita impunerea unei sarcini disproporționate asupra micilor operatori, cerințele trebuie să fie proporționale cu riscurile la care sunt expuse rețeaua sau sistemul informatic în cauză și nu trebuie aplicate deținătorilor de infrastructuri cibernetică cu importanță nesemnificativă din punctul de vedere al interesului general. Prin urmare, riscurile vor trebui identificate la nivelul entităților care activează în domenii esențiale/vitale pentru buna desfășurare a serviciilor publice naționale, care vor decide ce măsuri trebuie adoptate pentru a atenua riscurile respective”.

Apreciam că cele statuate de către Curtea Constituțională în precedent sunt aplicabile *mutatis mutandis* și în prezenta cauză, în condițiile în care obligațiile impuse de actul normativ criticat se aplică tuturor persoanelor prevăzute de art. 3 alin. (1) lit. c) teza finală, indiferent de dimensiunea, dispersia și accesibilitatea rețelei și sistemului informatic deținut, organizat, administrat sau utilizat de acestea.

Așa fiind, textele criticate impun sarcini disproporționate asupra micilor operatori, fără ca cerințele să fie proporționale cu riscurile la care sunt expuse rețeaua sau sistemul informatic în cauză, fiind aplicate inclusiv acelor rețele și sisteme informatice cu importanță nesemnificativă din punctul de vedere al interesului general.

Pentru motivele expuse mai sus apreciem că dispozițiile art. 21 alin. (1), art. 22, art. 24, art. 29, art. 37 și art. 41 din actul normativ criticat încalcă prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție, întrucât nu respectă cerințele de previzibilitate, stabilitate și certitudine.

IV. În continuare, reținem că autorii obiecțiilor formulează critici de neconstituționalitate și în ceea ce privește completarea, prin actul normativ criticat, a art. 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României. Așa fiind, **o primă critică de neconstituționalitate** se referă la introducerea, în cuprinsul articolului menționat, a literei n), cu următorul conținut: „*amenințări cibernetică sau atacuri cibernetică asupra infrastructurilor informatice și de comunicații de interes național*”.

În acest context, observăm că în ceea ce privește înțelesul unor termeni și expresii legiuitorului primar a ales fie să reglementeze acest înțeles în chiar cuprinsul actului normativ criticat, fie să adopte norme de trimitere la alte acte normative.

Așa fiind, în ceea ce privește termenii și expresiile regăsite în conținutul dispoziției literei n), care completează art. 3 din Legea nr. 51/1991, se observă că expresia *atac cibernetic* și

găsește înțelesul/definiția în chiar cuprinsul actului normativ criticat, în sensul că, potrivit art. 1 lit. c), acesta reprezintă o acțiune ostilă desfășurată în spațiul cibernetic de natură să afecteze securitatea cibernetică. Pe de altă parte, în ceea ce privește înțelesul/semnificația expresiei *amenințare cibernetică*, legiuitorul a ales să utilizeze o normă de trimitere, aceasta urmând să fie definită conform art. 2 lit. f) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 104/2021 privind înființarea Directoratului Național de Securitate Cibernetică, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 918 din 24 septembrie 2021. Astfel, *amenințare cibernetică* reprezintă orice circumstanță, eveniment sau acțiune potențială care ar putea cauza daune sau perturbări la nivelul rețelelor și al sistemelor informatice, precum și la nivelul utilizatorilor unor astfel de sisteme și al altor persoane sau care poate avea un alt fel de impact negativ asupra acestora.

În schimb, în ceea ce privește sintagma „*infrastructuri informatice și de comunicații de interes național*”, observăm că legiuitorul nu a apelat la niciuna dintre modalitățile de configurare a înțelesului termenilor utilizați (definirea în cuprinsul actului criticat/adoptarea unei norme de trimitere). Într-adevăr, se observă că o definiție a sintagmei *infrastructură informatică și de comunicații de interes național* se poate regăsi în art. 2 lit. d) din Legea nr. 163/2021 privind adoptarea unor măsuri referitoare la infrastructuri informatice și de comunicații de interes național și condițiile implementării rețelelor 5G, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 590 din 11 iunie 2021, în sensul că aceasta se referă la infrastructura informatică și de comunicații esențială pentru menținerea funcțiilor vitale ale societății, a sănătății, siguranței, securității, bunăstării sociale ori economice a persoanelor și a cărei perturbare sau distrugere are un impact semnificativ la nivel național ca urmare a incapacității de a menține respectivele funcții.

Cu toate acestea, din modalitatea de reglementare a actului normativ criticat transpare cu evidentă opțiunea legiuitorului fie de a da termenilor și expresiilor utilizate definiții/înțelesuri proprii, fie de a face trimitere expresă la cele regăsite în alte acte normative. Or, în ceea ce privește sintagma „*infrastructuri informatice și de comunicații de interes național*” se observă că legiuitorul nu a apelat la niciuna dintre cele două modalități de reglementare. Mai mult, în cuprinsul actului normativ criticat nu se face nicio trimitere la dispozițiile Legii nr. 163/2021, nici punctual în cadrul vreunui articol, nici în mod general prin reglementarea unei dispoziții finale care să determine completarea prevederilor Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative cu cele ale Legii nr. 163/2021. În acest context, amintim că dispozițiile art. 16 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative dispun în sensul că „[...] Pentru sublinierea unor conexiuni legislative se utilizează norma de trimitere”, iar cele ale art. 50 alin. (2) din același act normativ prevăd că, „dacă norma la care se face trimitere este cuprinsă în alt act normativ, este obligatorie indicarea titlului acestuia, a numărului și a celorlalte elemente de identificare”.

În egală măsură, se poate observa că, potrivit art. 1 din Legea nr. 163/2021, scopul acesteia este adoptarea **unor măsuri referitoare la autorizarea producătorilor de tehnologii, echipamente și programe software utilizate în cadrul infrastructurilor informatice și de comunicații de interes național, precum și în rețelele de comunicații electronice prin intermediul cărora se asigură serviciile de comunicații electronice de tip 5G**, denumite în continuare *rețele 5G*, în vederea prevenirii, contracarării și eliminării riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților la adresa securității naționale și apărării țării. Pe de altă parte, potrivit art. 1 alin. (1) din actul normativ criticat, acesta **stabilește cadrul juridic și**

instituțional privind organizarea și desfășurarea activităților din domeniile securitate și apărare cibernetică, mecanismele de cooperare și responsabilitățile instituțiilor cu atribuții în domeniile menționate.

Așa fiind, rațiunea reglementării celor două acte normative este diferită, Legea nr. 163/2021 axându-se pe adoptarea măsurilor aplicabile autorizării anumitor producători a căror sferă de activitate se circumscrie actului normativ precitat, pe când actul normativ criticat se axează pe organizarea și desfășurarea activităților din domeniile securitate și apărare cibernetică, mecanismele de cooperare și responsabilitățile instituțiilor cu atribuții în domeniile menționate.

Astfel, într-o interpretare comparativă, sistematică și teleologică, rezultă că cele două acte normative au finalități diferite, care se reflectă și în modalitatea de interpretare și aplicare a prevederilor legilor amintite, inclusiv în ceea ce privește înțelesul termenilor și expresiilor utilizate.

Un alt argument în sensul celor anterior menționate decurge tot din modalitatea diferită de reglementare și scopul diferit al celor două acte normative anterior menționate. Astfel, apreciem că Legea nr. 163/2021 nu poate fi calificată ca fiind dreptul comun în materia securității și apărării cibernetică a României pentru a putea fi aplicată chiar și în lipsa reglementării exprese a unei dispoziții de trimitere.

În egală măsură, raportul dintre cele două reglementări — Legea nr. 163/2021 și actul normativ criticat — nu poate fi calificat nici ca fiind unul de tip lege generală — lege specială, situație care ar determina aplicarea legii generale (Legea nr. 163/2021) în cazul în care legea specială (actul normativ criticat) nu reglementează un anumit aspect.

Așa fiind, în contextul în care expresiei *infrastructură informatică și de comunicații de interes național* nu i se poate atribui înțelesul stabilit prin Legea nr. 163/2021, aceasta nebeneficiind nici la nivelul actului normativ criticat de o definiție legală astfel încât să aibă un înțeles specific sferei de reglementare a acestuia, rezultă că intenția legiuitorului a fost de a-i atribui, în contextul reglementării, înțelesul ce rezultă din sensul comun al termenilor care o compun (a se vedea, *mutatis mutandis*, Decizia nr. 315 din 9 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1130 din 24 noiembrie 2020).

În sens comun, prin *infrastructură* se înțelege acel ansamblu de metode, dispozitive, obiecte etc., utilizate împreună pentru a fi posibilă furnizarea unui serviciu. Astfel, infrastructura informatică și de comunicații reprezintă acel ansamblu care înglobează diverse aplicații (software/hardware), dispozitive (spre exemplu, servere, routere etc.), linii de comunicații (fibră optică, linii satelitare) utilizate pentru a furniza servicii informatice.

În continuare, reținem că expresia „*infrastructură informatică*” este folosită de legiuitor și în alte acte normative, de exemplu: art. 9 alin. (3), (7) și (9) și art. 17 alin. (3) din Legea nr. 242/2022 privind schimbul de date între sisteme informatice și crearea Platformei naționale de interoperabilitate, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 752 din 27 iulie 2022; art. 9 din Legea nr. 135/2020 privind stabilirea datei alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale din anul 2020, precum și a unor măsuri pentru buna organizare și desfășurare a acestora, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 626 din 16 iulie 2020; art. 114 alin. (3) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015; art. 110 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea

Autorității Electorale Permanente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 553 din 24 iulie 2015.

Or, analizând aceste dispoziții de lege rezultă că expresia *infrastructură informatică* are în vedere atât infrastructuri cu relevanță la nivel național, cât și infrastructuri cu relevanță la nivel local sau de unitate. Astfel, în categoria *infrastructură informatică* sunt cuprinse toate acele ansambluri care au caracteristicile unei infrastructuri informatice, indiferent de deținătorul acestora și de relevanța lor. Spre exemplu, art. 9 alin. (3) din Legea nr. 242/2022 dispune că „*Suportul tehnic al Platformei naționale de interoperabilitate este asigurat de o infrastructură informatică dedicată, care oferă mecanisme de acces automat la toate registrele de bază sau la sistemul informatic al instituției sau autorității care deține în administrare/gestionare registrul de bază și care permite schimbul de date între autoritățile și instituțiile publice sau între acestea și persoanele juridice de drept privat, respectiv persoanele care exercită profesii liberale reglementate, în vederea asigurării interoperabilității sistemelor informatice pentru furnizarea serviciilor publice*”; art. 17 alin. (3) din același act normativ dispune că „*Autoritățile și instituțiile publice vor putea folosi infrastructuri informatice private în vederea conectării la Platforma Națională de Interoperabilitate atunci când propria infrastructură nu le permite acest lucru conform standardelor de calitate stabilite prin NRR1*”; art. 114 alin. (3) din Legea nr. 115/2015 prevădă că „*Pentru implementarea și funcționarea pe durata alegerilor a Sistemului informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal se va utiliza, de regulă, infrastructura informatică deținută de autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și de unitățile de învățământ, sub coordonarea Serviciului de Telecomunicații Speciale*”; art. 110 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 prevede că „*Pentru implementarea și funcționarea pe durata alegerilor a Sistemului informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal se va utiliza, de regulă, infrastructura informatică deținută de autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și de unitățile de învățământ, sub coordonarea Serviciului de Telecomunicații Speciale*”.

Așa fiind, având în vedere toate aceste aspecte, apreciem că expresia *infrastructură informatică* utilizată de textul de lege criticat se referă la toate infrastructurile informatice indiferent de mărimea, relevanța sau deținătorul acestora.

În ceea ce privește expresia *interes național*, reținem că aceasta nu este definită în legislație, Curtea Constituțională constatând că legiuitorul constituant a utilizat-o, Legea fundamentală făcând referire la acest concept în conținutul prevederilor art. 87 alin. (1), art. 90, art. 135 alin. (2) lit. b) și d) și art. 136 alin. (3). Curtea a constatat că noțiunea de „interes național” reprezintă ea însăși un concept plurivalent, care nu comportă o definiție abstractă, ci se determină prin circumstanțierea elementelor ce o compun. Curtea a constatat că legiuitorul trebuie să reglementeze cu atenție sfera elementelor a căror afectare determină existența unei amenințări la adresa securității naționale. Acestea, în condițiile imposibilității definirii obiective, trebuie să poată fi cel puțin determinabile prin stabilirea concretă a elementelor componente. Pe de altă parte, Curtea a constatat că noțiunea de „securitate națională” este indisolubil legată de elementele prevăzute de art. 3 din Legea nr. 51/1991, sfera de cuprindere a acestei noțiuni fiind determinată și de acestea. Or, Curtea a constatat că sfera de cuprindere a noțiunii de „interese ale țării”, noțiune echivalentă din punct de vedere semantic și cu aceeași sferă de cuprindere ca și cea de „*interes național*”, necesită ea însăși identificarea elementelor ce o compun (Decizia nr. 802

din 6 decembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 218 din 20 martie 2019, paragrafele 72 și 73).

Cu alte cuvinte, utilizarea de către legiuitor a noțiunii de „*interes național*” determină în sarcina acestuia obligația reglementării elementelor la care cel chemat să interpreteze și să aplice legea trebuie să se raporteze pentru a determina sfera de cuprindere a acestei noțiuni.

Or, în ceea ce privește dispoziția de lege criticată, pe de o parte, astfel cum anterior s-a arătat, expresia *infrastructură informatică* se referă la toate infrastructurile informatice, indiferent de mărimea, relevanța sau deținătorul acestora, iar, pe de altă parte, legiuitorul nu a reglementat elementele necesare determinării sferei de cuprindere a noțiunii de interes național în materia analizată.

Mai mult, cum anterior s-a demonstrat, determinarea conținutului unei astfel de noțiuni nu poate fi realizată nici prin coroborarea anumitor dispoziții legislative. Astfel, conținutul și limitele sintagmei „*infrastructurilor informatice și de comunicații de interes național*” rămân la libera apreciere a organului abilitat să aplice legea, în/din această categorie putând fi, astfel, introduse sau excluse elemente, care nu pot fi cunoscute de destinatarul normei. Caracterul larg al sintagmei criticate determină posibilitatea introducerii sau excluderii de elemente în/din această categorie, acțiune care se răsfrânge și asupra limitelor de aplicare a dispoziției de lege criticate. În acest mod, limitele de aplicare a dispoziției de lege criticate nu mai pot fi cunoscute de destinatarul normei, care, astfel, nu își pot corecta conduita și nu pot fi capabili să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat.

Așadar, apreciem că dispozițiile criticate nu instituie reguli clare pentru a oferi destinatarilor normei o indicație adecvată cu privire la circumstanțele și condițiile care determină existența unei amenințări la adresa securității naționale.

În concluzie, apreciem că dispozițiile art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu referire la introducerea literei n) în articolul 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, încalcă prevederile constituționale cuprinse în art. 1 alin. (5) care consacră principiul clarității și previzibilității legii.

V. O a doua critică de neconstituționalitate în ceea ce privește completarea art. 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, se referă la introducerea, în cuprinsul articolului menționat, a literei o), cu următorul conținut: „*acțiuni, inacțiuni sau stări de fapt cu consecințe la nivel național, regional sau global care afectează reziliența statului în raport cu riscurile și amenințările de tip hibrid*”. Referitor la expresia „*reziliența statului*”, observăm că termenul „*reziliență*” provine din cuvântul francez *résilience*, care, potrivit Dicționarului Larousse (www.larousse.fr), are, printre altele, înțelesul comun de „*capacitate a unui sistem de a continua să funcționeze chiar și în cazul unei defecțiuni*”.

Pe de altă parte, art. 2 lit. w) din actul normativ criticat dispune că *reziliența în spațiul cibernetic* reprezintă capacitatea unei rețele sau sistem informatic de a rezista unui incident sau atac cibernetic și de a reveni la starea de normalitate de dinaintea incidentului sau atacului cibernetic. Așa fiind, rezultă că *reziliența statului* reprezintă capacitatea acestuia de a rezista unui incident de o anumită natură, de a funcționa pe durata incidentului și ulterior acestuia și de a reveni la starea de dinaintea incidentului.

În ceea ce privește expresia „*amenințările de tip hibrid*”, reținem că aceasta nu beneficiază de o definiție în cuprinsul textului de lege criticat, nefiind regăsită, de altfel, vreo definiție nici în alt act normativ. Într-adevăr, se observă că în Hotărârea Guvernului nr. 832/2021 pentru aprobarea Strategiei militare a

României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 781 din 13 august 2021, precum și în Hotărârea Parlamentului României nr. 22/2020 privind aprobarea Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2020—2024, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 574 din 1 iulie 2020, se fac anumite referiri la termenul „hibrid”, fără însă a se putea discerne asupra înțelesului exact al noțiunii în cauză. Astfel, în cele două acte regăsim referiri la „amenințări de tip hibrid”, „strategii și tactici hibride”, „strategii și acțiuni hibride”, „operații hibride”, „amenințări hibride”, „mediul hibrid”, „provocări de tip hibrid”, „caracter hibrid”, „instrumentar hibrid”, „ofensive cu caracter hibrid” etc.

Așa fiind, în analiza noastră vom porni de la definiția termenului comun „hibrid”, regăsită în Dicționarul explicativ al limbii române, potrivit căruia noțiunea în cauză având semnificația „*provenit din încrucișarea a doi indivizi de specii, de soiuri, de genuri sau de rase diferite; (despre realizări, idei, fapte) alcătuit din elemente disparate; lipsit de armonie*”.

Din aplicarea acestei definiții la materia securității și apărării cibernetice și la cea a securității naționale, având în vedere sfera/domeniul de aplicare a reglementărilor adoptate în materiile anterior menționate, rezultă că „*elementele de tip hibrid*” comportă, în mod abstract, aspecte multidimensionale, care pot avea naturi diferite, care îmbină (asociază) acțiuni (măsuri) constrângătoare (opresive) și/sau subversive (perturbatoare/destabilizatoare) și care utilizează atât instrumente și tactici convenționale, cât și unele neconvenționale. Așa fiind, apreciem că „*amenințările de tip hibrid*” sunt definite de aceleași caracteristici abstracte, pe lângă care se adaugă scopul pentru care acestea sunt întreprinse, acela de a destabiliza.

În acest context, observăm că instanța de contencios constituțional a apreciat că există concepte pentru care oferirea unei definiții abstracte, atotcuprinzătoare este un deziderat imposibil de realizat. Aceasta deoarece, în funcție de materia în legătură cu care acesta este analizat, elementele luate în considerare vor fi diferite (Decizia nr. 551 din 13 iulie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 977 din 8 decembrie 2017, paragraful 28). Plecând de la aceste premise, Curtea a constatat că, în ceea ce privește aceste concepte, dispozițiile Legii fundamentale nu vor fi încălcate în măsura în care, deși nu este oferită o definiție, sunt reglementate criterii exprese pe baza cărora se pot determina elementele ce aparțin/nu aparțin acestora și, implicit, se poate stabili sfera de cuprindere a acestora (a se vedea *mutatis mutandis* Decizia nr. 104 din 23 februarie 2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 583 din 9 iunie 2021, paragrafele 34 și 35).

Cu alte cuvinte, utilizarea de către legiuitor a unor astfel de concepte naște în sarcina acestuia obligația unei reglementări exprese și cât mai riguroase a criteriilor aplicabile în scopul determinării sferei de cuprindere a noțiunilor/expresiilor folosite.

Având în vedere aceste aspecte, reținem că în ceea ce privește expresia „*amenințările de tip hibrid*” legiuitorul nu a reglementat o definiție a acestui concept. Mai mult, nici în cuprinsul actului normativ criticat și nici în cel al Legii nr. 51/1991, act normativ care se dorește a fi completat, nu sunt reglementate nici criterii exprese pe baza cărora destinatarul noriei să poată determina acele elemente care capătă caracteristicile unei amenințări de tip hibrid, neputându-se determina nici limita de aplicare a dispoziției de lege criticate.

Totodată, apreciem că nici din coroborarea legislației incidente nu se pot desprinde reperele unei astfel de analize, simpla utilizare în diverse acte normative/administrative cu caracter normativ a termenului „hibrid”, fără însă vreo circumstanțiere, nefiind suficientă pentru determinarea sferei de incidență a expresiei „*amenințările de tip hibrid*”.

Tocmai gradul sporit de generalitate al conceptului de „*amenințări de tip hibrid*”, multitudinea elementelor care singure sau împreună determină această proprietate „hibridă” a amenințării, precum și caracteristicile diferite/multidimensionale ale acestor elemente determină necesitatea unei reglementări clare din partea legiuitorului. Curtea a statuat că, în primul rând, legiuitorului îi revine obligația ca, în actul de legiferare, indiferent de domeniul în care își exercită această competență constituțională, să dea dovadă de o atenție sporită în respectarea principiului clarității și previzibilității legii (Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 517 din 8 iulie 2016, paragraful 52).

Or, caracterul larg al sintagmei criticate determină posibilitatea introducerii sau excluderii de elemente în/din această categorie, acțiune care se răsfrânge și asupra limitelor de aplicare a dispoziției de lege criticate. În acest mod, limitele de aplicare a dispoziției de lege criticate nu mai pot fi cunoscute de destinatarii normei, care, astfel, nu își pot corecta conduita și nu pot fi capabili să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat.

În concluzie, apreciem că dispozițiile art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu referire la introducerea literei o) în articolul 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, încalcă prevederile constituționale cuprinse în art. 1 alin. (5) care consacră principiul clarității și previzibilității legii.

VI. O a treia critică de neconstituționalitate în ceea ce privește completarea art. 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României se referă la introducerea, în cuprinsul articolului menționat, a literei p), cu următorul conținut: „*acțiuni derulate de către o entitate statală sau nonstatală, prin realizarea, în spațiul cibernetic, a unor campanii de propagandă sau dezinformare, de natură a afecta ordinea constituțională*”.

Pentru început, reținem că singura expresie ce beneficiază de o definiție legală, în chiar cuprinsul actului normativ criticat, este cea de „*spațiu cibernetic*”, dispozițiile art. 2 lit. z) definindu-l ca „*mediul virtual generat de rețelele și sistemele informatice, incluzând conținutul informațional procesat, stocat sau transmis, precum și acțiunile derulate de utilizatori în acesta*”. Spre deosebire de aceasta, în cazul expresiilor „*entitate statală*”, „*entitate nonstatală*”, „*campanii de propagandă*” și „*campanii de dezinformare*”, legiuitorul nu a reglementat vreo definiție legală și nici nu a adoptat vreo dispoziție în legătură cu acestea pe baza căreia să se poată discerne eventuale caracteristici/aspecte care caracterizează termenii/noțiunile utilizați/utilizate.

În ceea ce privește claritatea și previzibilitatea acestor expresii, reiterăm cele expuse anterior în sensul că legiuitorul nu a apelat nici în acest caz la vreuna dintre modalitățile de configurare a înțelesului termenilor utilizați (definirea în cuprinsul actului criticat/adoptarea unei norme de trimitere). Mai mult, în cuprinsul actului normativ criticat nu se face nicio trimitere la dispoziții ale altor acte normative care ar putea avea relevanță în definirea acestor expresii, nici punctual în cadrul vreunui articol, nici în mod general prin reglementarea unei dispoziții finale care să determine completarea prevederilor Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României cu dispoziții din alte acte normative.

Așa fiind, din această perspectivă, apreciem că se păstrează și în acest caz viciul de neconstituționalitate în sensul lipsei de claritate și previzibilitate al expresiilor și termenilor utilizați.

Într-adevăr, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, în cazul în care expresia utilizată nu beneficiază de o definiție legală, rezultă că intenția legiuitorului a fost de a-i atribui, în contextul reglementării, înțelesul ce rezultă din sensul comun al termenilor care o compun (a se vedea, *mutatis mutandis*,

Decizia nr. 315 din 9 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1130 din 24 noiembrie 2020).

Din această perspectivă, observăm că, potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, *propagandă* reprezintă acea „acțiune desfășurată sistematic în vederea răspândirii unei doctrine politice, religioase etc., a unor teorii, opinii, pentru a le face cunoscute și acceptate, pentru a câștiga adepți”, iar *dezinformare* reprezintă „faptul de a dezinforma”, adică de „a informa (în mod intenționat) greșit”.

Plecând de la premisa că în cazul acestor termeni va fi avut în vedere sensul comun atribuit lor, observăm însă că pentru a constata existența unei propagande sau a unei dezinformări nu este suficientă o simplă constatare formală din partea celui chemat să aplice legea. Din contră, pentru a constata existența unei propagande sau a dezinformării, persoana îndrituită va fi obligată să realizeze o analiză de fond a situației, a aspectelor implicate, a corectitudinii informațiilor diseminate, a formei de vinovăție cu care se acționează, a plasării în cadrul constituțional a doctrinelor, teoriilor, opiniilor emise etc.

Or, deși definirea *in abstracto* a termenilor utilizați se poate realiza prin diverse procedee, inclusiv prin apelarea la sensul comun al acestora, în unele cazuri, în funcție de materia în care aceștia sunt reglementați, acest lucru nu este suficient pentru a respecta exigențele constituționale de claritate și previzibilitate. Astfel, în unele cazuri intervine necesitatea reglementării expresive și riguroase a criteriilor/trăsăturilor care trebuie îndeplinite pentru ca unei anumite acțiuni să i se poată atribui o anumită caracteristică.

Astfel, în cazul supus controlului de constituționalitate, deși termenilor *propagandă* și *dezinformare* li se poate atribui sensul comun, nereglementarea unor criterii/trăsături expresive pe care destinatarul normei să le poată aplica pentru a putea realiza o analiză concretă și corectă/obiectivă a acțiunilor întreprinse în scopul stabilirii existenței propagandei și/sau dezinformării lasă la îndemâna acestuia stabilirea criteriilor/trăsăturilor care trebuie îndeplinite. Or, în acest caz destinatarul normei este acela care va stabili singur criteriile/trăsăturile, de la caz la caz, printr-o apreciere care nu poate fi decât una subiectivă și, în consecință, discreționară.

În concluzie, apreciem că dispozițiile art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu referire la introducerea literei p) în articolul 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, încalcă prevederile constituționale cuprinse în

art. 1 alin. (5) care consacră principiul clarității și previzibilității legii.

Având în vedere aceste aspecte, observăm că, potrivit art. 13 lit. f) din Legea nr. 51/1991, în situațiile prevăzute la art. 3 din același act normativ, organele cu atribuții în domeniul securității naționale pot, în condițiile legii privind organizarea și funcționarea acestora, să efectueze activități specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului desfășurate cu respectarea prevederilor legale, inclusiv interceptarea și înregistrarea comunicațiilor electronice, efectuate sub orice formă.

Or, având în vedere aceste aspecte și caracterul intruziv al activităților specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, Curtea a constatat că este obligatoriu ca acestea să se realizeze într-un cadru normativ clar, precis și previzibil, atât pentru persoana supusă acestei măsuri, cât și pentru organele de urmărire penală și pentru instanțele de judecată. În caz contrar, s-ar ajunge la posibilitatea încălcării într-un mod aleatoriu/abuziv a drepturilor fundamentale, esențiale într-un stat de drept, privind viața intimă, familială și privată, precum și secretul corespondenței. Este îndeobște admis că drepturile prevăzute la art. 26 și art. 28 din Constituție nu sunt absolute, însă limitarea lor trebuie să se facă cu respectarea dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, iar gradul de precizie a termenilor și noțiunilor folosite trebuie să fie unul ridicat, dată fiind natura măsurilor intruzive reglementate (a se vedea, în același sens, Decizia nr. 51 din 16 februarie 2016, precitată, paragraful 48).

În concluzie, apreciem că instanța de contencios constituțional trebuia să admită obiecțiile de neconstituționalitate și să constate că dispozițiile art. 50 din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative sunt neconstituționale.

Având în vedere toate argumentele expuse, apreciem că instanța de contencios constituțional trebuia să admită obiecțiile de neconstituționalitate și să constate că dispozițiile art. 3 lit. c) teza finală, art. 21 alin. (1), art. 22, art. 24, art. 29, art. 37, art. 41, art. 50 și art. 52 alin. (1) din Legea privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative sunt neconstituționale.

Judecători,
Gheorghe Stan
Attila Varga

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; 012329

C.I.F. RO427282, IBAN: RO55RNCB0082006711100001 BCR

și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 DTCPMB (alocat numai persoanelor juridice bugetare)
Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, www.monitoruloficial.ro

Adresa Centrului pentru relații cu publicul este: șos. Panduri nr. 1, bloc P33, sectorul 5, București; 050651.

Tel. 021.401.00.73, 021.401.00.78, e-mail: concursurifp@ramo.ro, convocariaga@ramo.ro

Pentru publicări, încărcați actele pe site, la: <https://www.monitoruloficial.ro/brp/>

